

SEVGİ SOYSAL
BÜTÜN ESERLERİ (İKİ)
Yürüme

SEVGİ SOYSAL • Yürümek

Doğan Yayınevi, 1970 (1 baskı) [Sevgi Sabuncu adıyla]

Bilgi Yayınlan, 1974-1977-1980-1983-1996 (5 baskı)

İletişim Yayınlan 868 • Sevgi Soysal Butun Eserleri 2

ISBN-13: 978-975-05-0100-5

© 2003 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1-9. BASKI 2003-2012, İstanbul

10. BASKI 2013, İstanbul

KAPAK Bulent Erkmek

KAP AK FOTOĞRAFI Adnan Kazmaoğlu

UYGULAMA Haşan Deniz I

DUZELTİ Mine Kazmaoğlu

BASKI ve *CİLT* Sena Ofset ■ SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 03 21

İletişim Yayınlan • s e r t i f i k a n o . 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak İletişim Han No. 7 Cağaloğlu 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

SEVGİ SOYSAL

Yürümek

SEVGİ SOYSAL 30 Eylül 1936'da İstanbul'da doğdu. Aslen Selanikli mimar-bürokrat bir babayla Alman bir annenin, altı çocuğundan ucuncusu olarak buyuyen Sevgi Yenen, 1952'de Ankara Kız Lisesi'ni bitirdi. Bir süre Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi'nde arkeoloji okudu. 1956 yılında şair ve çevirmen Ozdemir Nutku ile evlendi, birlikte Almanya'ya gittiler. Gottingen Üniversitesi'nde arkeoloji ve tiyatro derslerini izledi (1956-57). 1958'de Türkiye'ye dondu ve Korkut adını verdikleri bir oğlu oldu. Ankara'da Alman Kültür Merkezi ve İrtibat Bürosu'nda ve

Ankara Radyosu'nda çalıştı (1960-61). Bu dönemde, toplum karşısında bireyin tedirginliğini one çıkaran “yeni gerçekçilik” akımından izler taşıyan oyku ve yazılan *Dost, Yelken, Ataç, Yeditepe* ve *Değişim* dergilerinde yayımlandı (1960-64).

1961'de Ankara Meydan Sahnesi'nde Haldun Dormen'in yönettiği “Zafer Madalyası”

adlı oyunda tek kadın rolünü oynadı. İlk oyku kitabı *Tutkulu Perçem*, 1962 yılında yayımlandı. “Zafer Madalyası” oyununda tanıştığı Başar Sabuncu ile evlendi (1965). Aynı yıl TRTde program uzmanı olarak çalışmaya başladı. 1965-69

yılları arasında *Papirüs* ve *Yeni Dergi*'de oykuları yayımlandı. Bu arada tezini vererek arkeoloji diplomasını aldı. Teyzesi Rosel'in kişiliğinden yola çıkarak, birbirine bağlı oykulardan oluşan *Tante Rosa*'yı yazdı (1968). Kadın-erkek ilişkisi ve evlilik temasını işlediği ilk romanı *Yürümek'le* (1970) TRT Sanat Odulleri Yarışması Başarı Odulu'nu kazandı. 1972 yılında, Bertolt Brecht'in unlu eseri *Dreigroschenroman*'ı *Beş Paralık Roman* adıyla Türkçeye kazandırdı.

12 Mart, Sevgi Soysal'm hayatı ve yazarlığı üzerinde derin izler bırakan bir dönem oldu. *Yürümek*, mustahcenlik gerekçesiyle toplatıldı ve Sevgi Soysal, kısa bir tutukluluk ardından TRPden ayrılmak zorunda kaldı. Anayasa Profesörü Mumtaz Soysal'la, Soysal'ın komunizm propagandası yaptığı gerekçesiyle tutuklu kaldığı Mamak Cezaevi'nde evlendi. Siyasal nedenlerle tekrar tutuklandı ve sekiz ay Yıldırım Bölge'de, iki buçuk ay da sargune gönderildiği Adana'da kaldı. Cezaevinde yazdığı *Yenişehir'de Bir Öğle Vakti* adlı romanıyla 1974 yılında Orhan Kemal Roman Armağan'ını kazandı. Kızları Defne Aralık 1973'te, Funda ise Mart 1975'te doğdu.

Adana'da sargune bulunan bir kadının başından geçen olaylar etrafında 12 Mart'ı eleştirdiği romanı *Şafak*, 1975'te yayımlandı. Bu dönemde Anka Haber Ajansı ve Sosyüst Kültür Demeği'nin kuruluşunda rol aldı. Politika gazetesinde tefrika edilen cezaevi anıları *Yıldırım Bölge Kadınlar Koğuşu* başlığıyla kitaplaştırıldı (1976).

Yakalandığı kanser hastalığı nedeniyle 1975 sonbaharında bir göğsü alındı. Hastalık izlenimlerini ve 12 Mart sonrası değişimi anlatan oykularını topladığı *Banş*

Adlı Çocuk, 1976'da yayımlandı. Eylül 1976'da bir ameliyat daha gecirdi ve tedavi için eşiyle birlikte Londra'ya gitti. Üzerinde çalıştığı son romanı *Hoşgeldin Ölüm'ü* tamamlayamadan, 22 Kasım 1976'da İstanbul'da oldu. *Yeni Ortam* ve *Politika* gazetelerine yazdığı yazılar, *Bakmak* (1977) adlı kitapta toplandı.

Sevgi Soysal'm kırk yıllık bu kısa yaşamından geriye kalan eserlerinin yemden yayımlanması, 12 Mart dönemine hapsedilemeyecek yazarlığına hak ettiği değeri vermek olacaktır.

YÜRÜMEK ÜZERİNE

A. OMER TURKEŞ

Hikayelerinin toplandığı, Banş Adlı Çocuk, anılarını derlediği

Yıldırım Bölge Kadınlar Koğuşu, en çok da Yenişehir’de Bir Öğle Vakti ve Şafak romanlarıyla 12 Mart edebiyatı denildiğinde

ilk akla gelen isimdi Sevgi Soysal. Ancak sadece siyasi bir

duruşu temsil etmiyordu o; şimdi yeniden yayımlanan kitaplarının

kapaklarından bize huzunlu bir tebessümle bakan Sevgi,

yazarlığının ilk dönem ürünleri Tutkulu Perçem, Tante Rosa ve Yürümekle birlikte, kısa yaşamına uc oyku, dört roman,

bir anı, bir de deneme kitabı sığdırmış, yaşadığımız coğrafyanın

önemli bir tarihsel dönemine kişiliği ve yazarlığıyla damgasını

vurmuştu.

Sevgi Soysal’la ilgili birşeyler yazmak, ilk gençlik yıllarını

onun kitaplarıyla geçirmiş, Sevgi’yi okumanın siyasi göndermelerinin

heyecanını yaşamış, onunla aynı dünya görüşünü

paylaşmış, ona ilişkin duygu ve düşünceleri tazeliğini koruyan

birisi için hiç kolay değil. Boylesine iç içe geçmiş tarihler

soz konusu olduğunda, özne ile nesne -okuyucu ile metin arasında

mesafe kalmıyor çünkü; şimdi geriye donup baktığımda,

Sevgi’nin hikaye ve romanlarının içinden geçen yaşantıların

benim, benim kuşağımın tarihini barındırdığını görüyorum.

1970 yılında yayımlanmış Yürümek... 12 Mart darbesinin

ardından Sevgi Soysal’ı susturmak isteği, romanın “mustahcenlik”

gerekçesiyle toplatılmasına neden olmuş... Yazarıyla birlikte

kilit altına alınan kitap 1974 yılında beraat etmiş... İşte o

günlerde, liseli bir gencken tanışmıştım solculukla, Sevgi Soysalla

ve Yürümekle... Sevgi Soysal üzerine konuşurken kadınlarından

*bahsedilir çoğunlukla, oysa Memet etkilemişti beni,
aslında Memet'le birlikte Ela, Nuri, Şukran ve diğerleri de tanıdık,
bildik insan tipleriydiler. Roman ilerledikçe onlar benim
yaşıtım olmaktan çıksalar bile yakın çevremdeki üniversitelilere
benzeyecekler, bense, yıllar sonra o deneyimleri bizzat yaşayacaktım.
Ne yazık ki bugunku genclik de yaşıyor Ela ve Me met'in*

problemlerini...

Yürüme ne anlatıyor?

Az sonra ilk satırlarını okumaya başlayacağınız Yürüme romanının hikayesi üzerinde uzun uzadıya durmayacağım. Zaten alışlageldik turde bir hikaye de anlatmıyor; Ela ve Memet'i cocukluklarından alıp yetişkinliğe taşısa, onların hayatlarının akışını sezdirse ve anlatı zamanı doğrusal bir çizgide gelişse de, bütün bunları onların hayatlarının farklı zamanlarından secilmiş kareler halinde yansıtıyor Sevgi Soysal.

Koyluların, Cingenerin sokaklarda pek görünmediği, Ankara'nın henüz göç almadığı, koyluların bulvardan geçmelerinin yasak olduğu yıllardayız... Ela, bir ilkokul öğrencisi, el yordamıyla tanımaya çalışıyor hayatı. Aynı anda Tirebolu'da bir başka çocuk daha büyüyor; Memet... İlk bölümlerde, çocukların egemen ahlaki kalıplara sıkı sıkıya bağlı -orta sınıftan- ailelerinden aldıkları "terbiyeye" tanık oluyor, cinselliklerinin, ahlaki tercihlerinin, değer yargılarının nasıl kurulduğunu izliyoruz■ Adı konulmamış sınıfsal farklılıklar basit ama etkileyici cümlelerle vurgulanmış. Mesela, "Öğretmen, elinde iki kalem hep aynı çocukların başlarını karıştırdı, hep aynı çocuklar sıfır numara tıraş olmaya gönderildi. Ayıklandı bitler; sınıfın yaşca büyük, akılcı küçük çocukları ayıklandı. Ayıklananlar arka sıralara oturdular" kadar basit bir ifade, ilkokul

sıralarındaki kayırmacaları bütün huznu ve canlılığıyla resmedebiliyor.

Arada boşluklar bırakarak ilerliyor anlatı; birbirinin çok uzağında, birbirinden habersiz buyuyen, çocukluktan ilk gençlik günlerine adım atan Memet ve Ela, cinselliği keşfe çıkıyorlar; kulaktan dolma bilgilerle, film kareleriyle, dönemin magazin dergileri ve arkadaş fısıltılarıyla elbette... Orta sınıf ahlakçılığı ile iğdiş edilen genç kız cinselliği Ela'nın bakış açısından aktarılırken, Memet için de korku ve meraktır cinsellik; çoğu genç gibi ilk deneyimini bir genelevde yaşayacak ve boynu bukuk donecektir yatakhane. O sahneyi bütün duygu yukuyla tasvir eder Sevgi Soysal. "Kadın her şeyi anlıyor gibi, her şeyi hoşgörüyor gibi; keşke oyle olmasaydı, sovseydi, aşağılasaydı onu, kovsaydı. Memet bu hikayeyi, sonradan kadının bayağılığıyla tamamlasaydı. Ama kadın om okşadı, çocuk sever gibi sevdi, hain bir anlayışla: -Sen iyisi mi yarın gel. Sabah ondan önce. Daha çok vaktim olur. Şimdi bekleyen müşterilerim var"... Ve Memet; "Giyindi. Noktasız ve virgulsuz, soluk almadan, yutkunmadan, gözünü kırpmadan. Merdivenleri indi; çocukluğundan beri edindiği bütün giysileri giyinerek kapıya yurudu.

Noktasız ve virgulsuz, soluk almadan, yutkunmadan, iki yutkunma arası bir süre içinde"...

Ela ve Memet arasındaki geçişleri doğaya dair anlatımlarla kesiyor Soysal, doğanın farklı canlı türleriyle yinelenen bu kısa simgesel pasajlar, hikayenin gidişatı üzerine acıklayıcı nitelikte.

Canlı bir tur olarak insanın gelişimiyle diğer canlılar arasında doğma, buyume, beslenme, ureme ve olum üzerinden kurulan simetri ve asimetrilerden söz edebiliriz belki de; ancak simgelere yuklenen anlamların -simgenin bizzat simge olmaklık özelliği nedeniyle- tek bir acıklamasına saplanıp kalmak doğru olmaz. Bu pasajlarda okuyucu için ucu acık metinler kurmuş Sevgi Soysal.

İlerleyen sayfalarda doğanın cevrimi içerisinde ama doğalarına yabancılaşarak buyuyen, toplumla çatışan, kimliklerini arayan ve hayatı sorgulayan bir kadın ve bir erkeğin hikayesine donuyor Yürümek. Ama Ela'nın arayışı daha yakıcı; kendine ve kendisini çevreleyen dış dünyaya bakarken kocası Hakkı'dan, Bulent'ten ya da Memet'ten daha ilerde, varoluşsal meselelerle daha iç içe o. Çünkü o bir kadın; her ne kadar Memet özelinde bir erkeğin buyume sıkıntılarını da göz ardı etmese de, Sevgi Soysal Mehmet için konulan yasakların Ela'ya konulanlar kadar acımasız ve dışlayıcı olmadığını altını çiziyor. Mehmet için işi kitabına uydurmak bir çözümdür kimi zaman, ancak Ela'nın cinselliğini uyduracağı hiçbir kitap medeni hukuktan daha geniş özgürlükler vaat etmiyor. Metinde iç monologların en çarpıcı olduğu yerler de Ela'nın kadınlık durumunu sorguladığı anlarda çıkıyor karşımıza.

Orta sınıfın ortodoks ahlakının katı öğretisini küçük yaşta birinci elden, annesinden öğrenip içselleştiren Ela, bütün çocuklar

*gibi, anasınca konan yasakların dunyanın yasaklan
olduğuna, tanrı yasaklan olduğuna inanmış; “aynaya, goğuslerinin
nice buyuduğunu anlamak icin bakarken yakalanmak,
doktorculuk oynarken yakalanmak butun cocuklar icin aynı
onemde suclardır” sanmıştır. Ela, roman sonuna kadar hatalannı
hep bu sucluluk duygularıyla yapacak ve bir turlu banşamayacaktır
cinselliğiyle; erkeklerle ilişkisi hep bu suc kavramı
uzerinde şekillenecek, yaz tatillerinde gittikleri Ada’da
babasını yitirdiğinde, olumun, Aleko ile opuşmesinin bir cezası
olduğunu duşunecektir... Bu oylesine bitmez tukenmez bir
duygudur ki, Memet ile doyumlu bir cinselliğe kavuştuktan*

8

*sonra bile kurtulamaz zihnini meşgul eden sorulardan... Memet
icin tatmin edici olan Ela icin bir eksiklik yaratacaktır;
aradığı salt cinsellik değil sevgidir, dostluktur aslında. Kendisini
tamamlayacak parcanın bir başkası olmadığını anladığında,*

yuruyecektir Ela...

“Biz unutmak için, kacak için soyunanlardandık, kacak için. Oysa hatırlamak için soyunulur, hatırlamak için, yuzyıllardan beri unutulmaları hatırlamak için, yeniden başlamaya gucu olmak için, secim yapmak için, secim yapabilecek acıklığa kavuşabilmek için. Hayır demek için, evet demek için, başkaldırmak için, yakıp yıkmak için, barış için soyunulur, soyunulur.

Tante Rosa daha bir kez olsun bunlar için soyunmadı, bunlar için soyunulabildiğini düşünmedi, gormedi, bilmedi.

Tante Rosa bütün kadınca bilmeyişlerin tek adıdır” demişti

Sevgi Soysal Tante Rosa ’nın sonlarında... Henüz bir cevap

bulamasa da, Yürüme romanının kahramanı Ela, işte bu kadınca

bilmeyişleri aşmak için soyunur. Sevgi’nin kadınlarının

yuruyuşu, Yenişehirde Bir Öğle Vaktinde ve Şafak’ta da devam

edecektir...

Şimdi yeniden başa donelim ve “ne anlatıyor” sorusunu bir kez daha yanıtlamaya çalışalım. En genel özet; iki genc insanın -aynı zaman diliminde, ama ayn mekanlarda- cocukluktan yetişkinliğe geçişleri ve rastlantıyla karşılaşmalarından doğan aşkları olabilirdi herhalde... Ancak bu özetin çok farklı niyetlerle yazılan romanları da işaret ettiğini biliyoruz. Mesela popüler aşk romanlarında çok yaygındır bu turden hikayeler; sonucta iyilerin mutluluğa kavuşmalarına bağlanan nice Kerime Nadir, Muazzez Tahsin romanları okumadık mı? Ya da gelenekler, ahlaki değerler uzerine kurulu Tanzimat romanında farklı mıdır bu akış? Turk romanındaki kadın-erkek ilişkilerini yonlendiren teamuller gereği, toplumun orf ve adetlerine uygun duşmeyen “iffeti” nedeniyle sonda ilahi bir cezaya da carptırılabilirdi Ela... Sevgi Soysal ise bambaşka bir yere goturur

9

hikayesini; bireylerin ic dunyasının derinliklerine, ozgurlukleri sınırlayan zihniyet kafeslerine, cinsine/cinsiyetine/cinselliğine yabancılaşma haline, ve boyun eğmeyip yurumekte ısrarlı insanların duşunce dunyasına, yani hikayesizliğe davet eder bizi yazar; yani hayatın ta kendisine!

Asıl mesele; nasıl anlatıyor?

Kadın ve erkek cinselliğinin onunu tıkayan zihniyetleri teşhir

*edişiyile önemlidir YürümeK. Ancak romanın edebiyat acısından
asıl değeri, Sevgi Soysal'ın bicimsel arayışlarında aranmalıdır...*

*Tante Rosa 'daki parcalanmış kurgusunu YürümeK'te
de sürdüren Soysal, klasik roman geleneğinin uzağındaki bir
konuma yerleşmiştir. A. Robbe Grillet'in ifadesiyle "klasik romanda
yazar doğru bir dil, tatlı, renkli, coşkulu bir anlatım
kullanmışsa ovulur. Nasıl anlattığıysa bir arac, basit bir tercihtir
sadece. Romanın ozu, varoluş sebebi, icindeki şeyler hep
anlatılan hikayeye indirgenir... İyi anlatmak demek, yazılan
şeyi insanların alıştığı -onceden kurulmuş- şemalara benzetmek,
yani hayattan edindikleri genelgecer düşüncelere uydurmak
demektir"... Sevgi Soysal'ın yazdığı yıllarda edebiyatımızda
rağbet goren anlatım tarzı tam da boyledir...*

*19 7 0 'lere kadar genelde sanat ve edebiyata, ozelde romana
yansıyan aydınlanmacı, kalkınmacı ve sosyalist düşüncelerin
odaklandığı kavram yoksulluktu. Donem, cıplak gerçeklerin
-romanlarla- yine cırcıplak ortaya serildiği bir donemdi.*

*Boyle gerçekler de -gerçekten- boldu Türkiye'de. Pek çok yazar
siyaseten yazdı romanlarını; romanlar toplumun kalkınması
icin -tıpkı elektrik gibi, su gibi, yol gibi, traktor ve okul gibi- birer
aracılar. Kişileri, çatışmaları ve çözümleri belirleyen yazarın
dünya görüşü olduğunda, yaşamı ete kemiğe burundurecek
insan yerine "koşulların betimlenmesinde arac" sayılan kişilerle
yurutuldu roman. Elbette Sabahattin Ali, Orhan Kemal,*

Sait Faik, Yaşar Kemal gibi önemli isimler de katılmıştı edebiyat dünyamıza, ne yazık ki bu büyük seferberlik çok sayıda büyük roman doğurmadı, ama kuzeyden esen “Toplumcu Gerçekçi” ruzgarların da etkisiyle bu türden hikayeler tek bir anlatım tarzıyla bütünleşti ve fetişleştirildi.

Sosyalist veya muhalif hareketlerin siyasal alanda kitleselleştiği ve toplumda prestij kazandığı 60'ların ikinci yarısından başlayarak, gençlikle birlikte edebiyat ve en çok da edebiyat eleştirisi siyasallaştı. Siyasi düzeyin bilgisi sanatsal alana tahvil edilirken edebi alanı, dışarıdan gelen ve yazarlarla, yayıncılara “yol gösteren” yeni otoriteler istila etti. Siyasi kimlik taşıyan herkesin bir metni, yazan, dergiyi değerlendirme, hatta yargılama dahası mahkum etme hakkının olduğu bu gibi konjonktürlerde, edebi alanın diğer bileşenlerinin de giderek siyasallaştığını ve birbirleri üzerinde siyasallık ölçütlerine göre hegemonya oluşturduğunu söyleyebiliriz. Sevgi Soysalın Tante Rosa ve Yürümek romanları da bir yandan kadın sorunlarını öne çıkarmaları, diğer yandan biçimsel özellikleri nedeniyle söz konusu eleştirilerden nasiplerini almışlardı. Elbette kötü bir niyet aramıyorum, o dönemin edebi değer yargılarının urunuydu bu tespitler. Bugün daha farklı bakabiliyoruz edebiyata; belki de bu nedenle usluptaki dağınıklığın nasıl bir düzene karşılık geldiğini, kadın meselesinin nasıl

*bir toplumsallığa, yabancı denilenin nasıl bir yerliliğe donuştuğunu
ve Sevgi Soysalın nasıl bir arayışın ardına duştuğunu*

gorebiliyoruz.

Tante Rosa, Yürüme, ya da herhangi bir romanı değerlendirirken salt metin etrafında dolaşmak da mümkündür belki, ama bir yazar hakkında konuşurken onun niyetini göz ardı edemeyiz: Apacık yekpare bir dünyası, tutacağı bir yolu, eğileceği bir kiblesi olan insanları anlatmak için uygundu geleneksel romanın dili ve bicimi. Oysa bu iki romanında Sevgi Soysal, büyük kentin küçük burjuva aydın kadınının kimli life arayışını, yaşantısının paramparcalaşan kabuğunu, zamanın çözemediği meseleleri yansıtmak istemiş, anlatım araçlarını -hikayesini, kurgusunu, zamanını, kişilerini, bakış açısını, mekan/ eşya/doğa tasvirlerini- bu niyetine uygun düşecek biçimde seçmişti.

Olayları dışarıdan aktaran bir anlatıcı sesin bakış açısını kullanıyor yazar, ama üçüncü tekil şahsın kamerasına sabitlenmiyor; mesela karakterlerin bilincinde iç monologlarla gezdiriyor okuyucuyu. Berna Moran'ın Şafak çözümlemesinde belirttiği gibi, Sevgi Soysalın romanlarındaki anlatıcı ses tarafsız değildir; anlatıcı, belki de roman kişilerinden daha fazla yaşar naklettiği sorunların yükünü. Oyle ki, kurmaca kişiliklerin yanı sıra -bir kişilik yüklenmeyen- anlatıcı ses de okuru roman kişisinin iç yaşamına -bilincaltına- dolaysızca gönderen iç monologlarla konuşur. Mesela kesik kesik, ama uzun cümlelerle

tasvir edilen eski Ankara tasviriyle başlar roman. Sıra hikaye anlatım zamanındaki Ankara'ya geldiğinde, sanki anlattığı görüntülerin buyusune dalıp gitmiştir anlatıcı; sanki bir sayıklama halindedir... Görüntüler; "Bir bakıma cile dolduranların, en çok İstanbul'a giden yataklıyı sevenlerin" cumlesiyle tamamlanır. Ancak paragraf burada bitmez. Anlatıcının zihninde imgesel bir karşılığı olduğu anlaşılan bir başka yarım cumle daha okuruz: "Boş arsalar. " Burada uyanıverir anlatıcı; Ela ve Mehmet'in hikayesi, hemen ardından gelen "Bazı çocukların topu vardı; yakantop oynanırdı" cumlesi ile başlayacaktır... Uzun mekan, eşya ve durum tasvirlerinde bu tarz zihin kaymalarını sıklıkla yineler Sevgi Soysal.

Tasvir; bir metni edebi yapan, yazarın hem dilini hem gözlem gücünü, gorselliği yazınsala, yazınsalı gorselliğe taşıma yeteneğini sergileyen ve o yazarın üslubunu belli eden başlıca anlatım aracıdır. Romantik, Naturalist, Gerçekçi, Gerçeküstücü ya da Toplumcu, niyeti ne olursa olsun, her yazar kişilerini, kişileri çevreleyen eşyaları, kişilerin düştükleri durumları

12

ve olayların cereyan ettiği mekanları kendine özgü bir üslupla tasvir edecektir... Bu tanım gereği, "aynı kentte, aynı zaman diliminde, benzer insan tipleriyle yazılan romanların birbirinin tekrarı olması gerekmez mi?" sorusu takılabilir aklınıza.

Ama unutmayalım ki bir secme ve eleme işlemidir roman sanatı.

Her yazar başka bir mercekten bakar nesnelere; düşünceleri, inanışları, siyasi tercihleri, ideolojisi ve o nesneye ilişkin bilgisi gorduklerini etkiler. John Berger'in ifadesiyle "sozcuklerden önce gelen ve sozcuklerle tam anlatılamayan görme, uyarıcılara karşı mekanik bir tepkide bulunup bulunmama sorunu değildir. Yalnızca baktığımız şeyleri goruruz. Bakmak bir secme edimidir. Bu pratiğin bir sonucu olarak gorduğumuz nesne -her zaman elimizle dokunabileceğimiz bir nesne olmasa da- ulaşabileceğimiz bir alana taşınır". Ustelik tek bir nesneye değil, nesnelere birbiriyle ve bizimle olan ilişkilerine bakarız biz.

Sevgi Soysalın Ankara'ya, Tirebolu'ya, bir üniversite kantinine, bir balayı suitine ya da Ela ve Memet'in evlerine bakarken gorup sectikleri, onun hayata bakışından suzulup gelen, hayata karşı tavrını sergileyen karelerdir. Merceğine yansımayanlar, yansıyanlar üzerinden gorulmeli, soyledikleri kadar soylemedikleri de dikkate alınmalıdır.

Yeni bir gerçekçilik, yeni bir sinema, yeni bir roman Yürümek üzerine buraya kadar yaptığım değerlendirmeler, Sevgi Soysalın niyeti ya da romanın hikayesi, kişileri, uslubu ve diğer edebi özellikleri hakkında bir fikir vermiştir belki, ama birşeyler hala eksik; Sevgi'nin tarihsel, toplumsal, siyasal koordinatları bir başlangıç noktasına göre tarif edilmedi henüz. Bu başlangıç noktası yalnızca edebi alanın icinden çekip çıkarılamaz. Cunku, bütün kültürel oluşumlar gibi, edebiyat ve sanat

urunleri de yalnızca edebi ve sanatsal alanlar için filizlenmezler.

*Başlangıç noktası, bütün dünyada esen '68 rüzgarın*¹³

da aranmalıdır ve tarihin yeni yaşam tarzları, yeni insan tipleri

doğuran donum noktalarından biri olan '68 ruhundan söz

edeceksek eğer, giyim kuşam tarzından eğitime, muzikten edebiyata,

cinsellikten siyasete kadar hayatın her alanına yönelen

bir değişim talebinden, bir özgürlük mücadelesinden ve bir isyan

duygusundan yola çıkacağız demektir. Sevgi Soysal, edebiyata

işte o ruhu taşımıştır.

Kuşkusuz 1960 sonrası o ateşli, devrimci atmosferini solmuş,

sosyalizme bağlanmıştı Sevgi Soysal. Ancak edebiyat ve

devrim ilişkisini sloganlaştırmamış, romanlarını fikirlerini taşıyan

gövdeler olarak düşünmemiştir; geleneksel yapı ve kurumların

tümünü hedefleyen değişim edebiyata da yansımalarıydı.

Şöyle ifade etmişti arayışını; “önceki kuşağın yazdıklarına, özlerinden

çok biçimlerinin cılızlığı açısından karşı çıkmak istedik...

Biçimlerin tekduzeliği, anlatımlarında sadelik adına katlandıkları

sıgılık, bütün gerçeklik cabalarına karşılık, yaşamayan

birçok kişiler yaratmaya goturuyordu kendilerini. Kişiyi

yeniden ele alıp yeni baştan yaratmak gerekiyordu bu durumda”...

Ve o, gerçeği bütün yüzleriyle ortaya çıkarmak için “yeni

gerçekcilik” adını verdiği bir yöntemin ardına düşecek, aradığı

dinamikleri sinemada bulacaktı.

Bağımsız sinemanın kitleleri sarstığı yıllardı. İtalya’da “Yeni

Gerçekcilik”, İngiltere’de “Özgür Sinema”, Fransa’da “Yeni Dalga” akımları film setlerinden, salonlardan çıkıyor, fabrikalara, kentlerin yoksul mahallelerine, sıradan insanların sıradan, renksiz, bunaltıcı ve hüzünlü hayatlarına çevirdikleri kameralarıyla sinemasal gerçek ile yaşamsal gerçek arasındaki sınır çizgisini çok değişik noktalarda yeniden yeniden çiziyor, politikleşmiş muhalif estetik bir tavrın manifestosunu haykırıyorlardı. Sadece bu ucuk ülke aydınıyla sınırlı kalmadı sinemada başlayan isyan; ’68 baharı yaklaşırken dünyanın her köşesinden yükseldi aydın, yazar ve sanatçıların muhalif sesleri. Mesela Polonya ve Macar sineması gibi Çek sinema 14 yılında da genç kuşak yönetmenler, geleneksel kahramandan, geleneksel dramdan kaçıyor, ‘mesajlardan’ kaçıyor, tarihsel bağlantılardan kaçıyor, filmlerinde olağan insanların gündelik yaşantılarından kısa anları çıkarıyorlardı. Aslında bu gerçekçi ‘roportajlar’ sürekli ve bilinçli bir polemik, bir karşı koymanın örnekleriydi. Başlıca konu, gündelik yaşamın insanı boğan renksizliği idi.

1960’larda, Brezilya’da ticari sinemaya karşı “Yeni Sinema” gelişmeye başladı. Aynı yıllarda Yeni Amerikan Sinema Topluluğu’nun manifestosunda “cilalı ve sahte filmler yerine kaba ama canlı filmleri yeğledikleri” yazıyordu. Bu akımlar ile Sevgi Soysal’ın “Yeni Roman” anlayışını özetleyen şu ifade çıkıyor: “Gerçeği bütün yüzleriyle ortaya çıkarmak için ‘yeni gerçekcilik’

diyebileceğimiz bir yöntemle yazınımıza özgün bir atılım kazandırılabilirdi. Önce biçimden işe başlanmalıydı. Betimlemeler, görüntüler ve çeşitli anlatım olanaklarıyla kişinin önce kendi kendisiyle, sonra da etrafındaki eşyayla, insanlarla ve toplumla olan ilintileri, psikolojik yönüyle de, giderek bilincustunun karmaşıklığı içinde belirlenmeliydi. Kişisi ya da kişileri boylesine bir tutumla belirlenmiş herhangi bir olayda gerçeğin daha butunsel bir biçimde ortaya konacağı apacıktı". Ve bu cakişma hic de rastlantı değil, Sevgi'nin "Yeni Romanı"yla "Yeni Sinema", içerikleri kadar kurgu teknikleriyle de benzeşirler. Yeni bir gerçekcilikle, yeni bir sinemayla, yeni bir romanla yeni bir insana, yeni bir hayata acılmak istemişti Sevgi Soysal ve kuşağı...

6 8 'den bugunlere uzanan bir tarihi hatırlamak; kendimiz, bir yakınımız ya da tanıdığımız, sevdiğimiz veya hic hoşlanmadığımız insanlarla, yani bildik hayatlarla yuzleşmek anlamına gelir. Hafızalarımızda canlılıklarım koruyan boyle yakın tarihsel donemlere ilişkin bahisler acıldığında, eleştiri yalnızca edebi/estetik alanla sınırlı kalmaz, metnin içinde yer alan olaylar, insanlar ve siyasi ilişkiler de tartışmayalbeğeni-

15

ye/yargıya konu edilir. Zaman zaman seslerin alçalıp yükselmesi, coşması ya da titremesi işte bu bildikliklerden, yaşanmışlıklardan ve yan tutmalardandır. Nesnesine duyduğu yakınlığı

*saklamayan ve nesnellik iddiası hic taşımayan bu yazıdan
siz nasıl bir ses duyacaksınız bilmiyorum; Sevgi Soysal'ı
mı, Yürüme romanını mı yoksa kendimi ve kendi kuşağımı
mı anlattım emin değilim. Çünkü yazmak bir hesaplaşma, bir
ic yolculuktur aynı zamanda. Oyleyse itiraf edebilirim; ben,
Sevgili yıllan çok özledim...*

16

TC

ANKARA

Basın Toplu Asliye Ceza Mahkemesi

Esas No. : 1971/122

Karar No. : 1974/19

C.S. Basın Es. No.: 1971/217

K A R A R

Başkan : Lütfi Erdemir 8782

Hâkim : Alâeddin Ergün 10261

Hâkim : Mustafa Zorkun 10202

C.S.Y. : Cemal Karakılıç

Kâtip : Kâzım Arslan 10587

DAVACI : K.H.

SANIK : Mithat kızı 1936 D.lu. SEVGİ SABUNCU (SOYSAL)

İst. Beşiktaş - Sinanpaşa Atikali Mah. 8.

hanesinde nüfusa kayıtlı.

VEKİLLERİ : Ankara Barosu avukatlarından, 1- Uğur Alacakaptan,

2- Çetin Güner.

SUÇ : TCK'nun 426-427'inci maddelerine muhalefet.

SUÇ TARİHİ : 22 Aralık 1970.

Müstehcen neşriyat suçundan sanık yukarıda kimliği yazılı Sevgi

Sabuncu (Soysal) hakkında açılan kamu davası üzerine, Ankara

Basın Toplu Asliye Ceza Mahkemesinde usulüne uygun olarak yapılmakta

olan açık duruşma sırasında af sebebiyle dosya incelendi,

suç tarihi ve niteliği itibariyle af kanununun şumulüne girmiş bulunduğu anlaşılması üzerine,

duruşmaya son verildi.

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ: Sanık hakkındaki amme davasının son

çıkan 1803 sayılı af kanunu kaspamına girdiği cihetle, tarihi ve mahiyeti göz önüne alınarak TCK'nun 97'nci maddesi gereğince **ORTADAN**

KALDIRILMASINA, emanette mevcut olan ve bilirkişilerce

müstehcen olmadığı raporla tevsik edilen ve sanıktan müsadere

edilmiş bulunan suç konusu kitapların sanığa iadesine, kanun yolları

açık olmak üzere, C. Savcısı Kâzım Arslan huzuriyle sanığın ve

vekillerinden A. Uğur Alacakaptan'ın yüzlerine karşı, talebe uygun

olarak, oybirliğiyle 22/5/1974 tarihinde verilen karar açıkça okunup,

alenen ve usulen tefhim kılındı. 22/5/1974.

Başkan 8782 Hâkim 10261 Hâkim 10202 Kâtip

Aslının aynı olup, 29/5/1974 tarihinde kesinleşmiştir. 11/6/1974.

Y. Başkâtip

18

Dosya No. 973/67

İstanbul Toplu Basın Asliye Ceza Mahkemesi Reisliğine

Ankara Basın davalarına bakan Toplu Asliye Ceza Mahkemesinin

1971/122 sayılı ve 5.7.1973 tarihli talimatına atfen müstehcen

neşriyat suçundan sanık Sevgi Soysal tarafından kaleme alınan Yürüme

adlı kitabın incelenmesi ve bahse konu kitapta 426. maddede

yazılı müstehcen mahiyet bulunup bulunmadığı hususunda bilirkişi

sıfatıyla mütalaamızın tespiti istenildiğinden gerekli incelemeler

yapıldı.

17.6.1971 tarihli iddianamede sanık tarafından kaleme alınan kitabın

89. sayfasında başlayıp 91. sayfasında sona eren kısımda geçen ve kitabın kişilerinden birisi tarafından anlatılan eşekle cinsi temas sahnesi ele alınmak suretiyle bu kısım TCK 427. maddeye aykırı nitelikte bulunduğu beyan edilmiş ve sanığın 426. ve 427. maddeler gereğince cezalandırılması istenilmiştir.

Böylece heyetimize tetkiki için sunulan kitapta yer alan bu kısmın TCK'nun 426. maddeyi ihlal eder şekilde müstehcen olup olmadığını tespit görevi verilmiş bulunmaktadır.

Kitabın bu kısmında bir toplantıda bulunan kişilerden birisi bir nevi güldürücü hikâye olarak eşekle nasıl cinsi münasebette bulunduğunu tafsilatıyla anlatmaktadır.

İncelenen kitabın tümüyle bir edebi eser niteliğinde bulunduğu hususunda şüphe yoktur. Eserin gerek konusu gerek yazış tarzı değindiği meseleler yönünden edebi değeri haiz olduğunu tespit etmek gerekir. Yazarının kendisine göre bir tür ve üslubu olduğu ve bu üslubun toplumda yer alan bazı grupların hoşuna gitmeyeceği de açıktır. Yazar kişiliği belirtmek için ona 89 ve 91. sayfalarda yer alan hikâyeyi anlattırmaktadır. Bu nevi kişiler arasında dost sohbetlerinde, içki âlemlerinde anlatılması da mümkündür. Bu sebeple belirli kesimlere dahil kişilikleri tebarüz ettirmek amacını güden böyle bir eserde sözü geçen hikâyeye yer verilmesi fonksiyonel nitelikte sayılabilir.

Her halde müstehcenlik ölçüsü bakımından mütalaa edildiğinde 89-91. sayfalarda yer alan ve mahiyeten toplumumuzun genel olarak nezahet duygularına aykırı nitelikte bulunan bu kısmın müstehcen telakkisine hukuken imkân bulunmadığını söylemek gerekir.

Malum olduğu üzere müstehcenliğin en başta gelen şartına göre yazılan veya resmedilen şeyin, şehveti tahrik edici nitelikte bulunması ve bu bakımdan topluma

müşterek ar ve haya duygularını incitecek

nitelikte olması lazımdır. Bir eşekle cinsi münasebette bulunurken

ne gibi şeyler yapılması gerektiğini, bu husustaki tekniği

gösteren bir yazı ise şüphesiz toplumdaki insanların şehvet duygularını tahrik eylemez. Bir eylemin 426. maddeyi ihlal eder telakki

edilmesi için sadece nezahete aykırı olması yeterli değildir. Ayrıca,

yukarıda belirtildiği gibi, şehvet duygularını tahrik edici nitelik

taşıması ve bu maksatla kaleme alınmış bulunması da lazımdır.

Bu maksadın varlığı ise eylemin icrası tarzından anlaşılır. Tümüyle

edebi bir eserde yer alan böylece nezahate aykırı bir kısmın, bir iki

sayfanın o eseri, halkın cinsi tecessüslerini uyandırarak, cezbederek

sattırmak için kitaba ithal edilmiş bulunduğu söylenemez. Müstehcenliğin esas unsurlarından birisi ise, hareketin sürümü sağlamak

maksadıyla yapılmış olmasıdır.

Yukarıda verilen izahattan anlaşılacağı üzere inceleme konusu

eserde geçen belirli kısmın TCK 426. ve 427. maddeleri ihlal eder

şekilde müstehcen nitelik taşımadığı hususunda mütalaayı ihtiva

eden işbu rapor saygıyla sunulur.

Bilirkişi

Ord. Prof. S. Dönmezer

Bilirkişi

Prof. C. Tanyol

Bilirkişi

Ö.Ü.M. Aslıer

Yurumek

T7I« t* « f

Samanpazarı eşrafı, esnaf, demirci ve bakırcı tayfası, züccaciyeciler, tuhafiyeciler, “envai çeşit” yağ, zeytin, pastırma,

peynir, un, şeker, pirinç, tarhana, leblebi, sakız, çiroz, galeta

satan bakkallar. Toptancılar, perakendeciler. Bu dükkânları

babadan oğula devredenler. Terziler, yorgancılar. Tefeciler.

Güneydoğu’dan getirttikleri ipeklileri, dokumaları, metre

metre pazenleri, amerikan bezlerini, basmaları, tezgâhın

üstüne tok tok seslerle yayanlar. Altın bilezik, mavi taşlı yüzük,

yıldız biçimi telkâri altın küpeler yapan kuyumcular.

Beşbirlikler. Çankaya, Kavaklıdere, Etlik, Keçiören tepelerinde

yazlık bağlan olanlar. Bağbozumunda ev kadınlarının

yaptıkları şarapları toprak testilerde sıra sıra kilere dizenler.

Eşeklere yatak yorgan, mutfak eşyası, un, pirinç, şeker yükleyip

bağ evlerine yazlığa çıkanlar. Kışın büyük tahta kapılarını,

kara demir parmaklıkları taktaklanarak açılan tahta kapılarını

ardında ansızın sevindiriveren avlularıyla gizli evler,

gizli ev içleri. Dar, arnavut kaldırım, çamurlu sokaklardan

gizli yanan sobalar. Sokaktan ayrı kızaran kestaneler,

giren çıkan ev halkı için demlenen çaylar. Sofalar, du21

var saatleri, idare lambaları, çocukların saklambaç oyunları

için düşünülmüş yerli dolaplar, merdiven aldan, yüklükler.

“Mazbut” insanlar; dut ağaçlanm, kiraz, vişne, kaysı ağaçlanm,

kavakların gölgesinde dinlenen. Gölgede çay içilen,
dolma sanlan, erişte kesilen, salça ekşitilen, pestil kurutulan
bahçelerde. İkinci namazlan, iftar sofralan, tek bir kadeh rakı
bazen, camiler, hocalar, cuma namazlan, bayram namazları,
ramazanlar. Bir daha olmayacak, bir daha asla... Şimdi
nerede o eski Çankaya, Kavaklıdere bağlan? Samanpazan
eşrafı, eski Ankaralılar, bağlanm, o kutsal çocukluk anılanna
boş vererek parselleyip parselleyip sattılar. Kim bilir nice
eşekli, bağ evli, yer yataklı, yerli dolaplı çocukluk, Amerikalı
ve başka yabancı kiracılarla iç içe yaşayan apartman hayatında
unutuldu çoktan. Şimdi şunun bunun, işini uyduramamışların
semti Samapazan'na kim bakar? İşte bu asla geri
gelmeyecek eskiyle "To let"li yeni zaman arasında; kasıntılı,
bir bildiği olan, vatan millet demeyi bilen, "birimiz hepimiz
için"ci, Yerli Mallan Haftasını kutlayan Ankara'da, Samanpazan'yla, Çankaya arasındaki
batak, sevimsiz, sivrisinekli
bozkırda asfaltlarla, beton yapılar, bahçeli tek katlı, iki
katlı evlerle "Yenişehir" gelişti. Yenişehir: "City of Magic!"
Amansız yaz sıcağında eriyen asfaltlan serinletecek akasya,
kestane ağaçlan büyüdü. Heykeller, parklar, mağazalar, hiç
işleri bitmeyen, hiç yorulmayan yapı işçileri.
İşte, bir eskiyle kaçınılmaz bir sonra arasındaki, dünle
beklenmedik bir çabuklukta gelen bugün arasındaki Yenişehir.
Akşamüstleri, "ülkücü" bir devlette görevli olmanın

o zamanlardaki özel tavnyla evlerine dönen memurlann mahallesi. Kiralık evde oturma lüksünü sürdürebilenlerin (o zamanlar bir lükstü bu, eski Ankaralıların kendi evleri vardı; başka, daha büyük ve güzel kentlerden Ankara'ya "vatan görevi" için gelenler kirada otururlardı -bu katlanmanın geçiciliğini pekiştirmek için belki), manav ve bak22 kaldan veresiye alışveriş edenlerin, yaz geceleri bir balkona ya da fıskiyesi pinpon topu zıplatan bir bahçe havuzunun yanına kurulmuş rakı sofrasında sabahlara dek söyleyecek önemli şeyleri olan, bir gün hem kendilerine, hem de görevlerine duydukları inancı yitireceklerini hiç sanmayanların mahallesi. Sonra generallerin, subayların, henüz önemleri pek anlaşılmamış mühendislerin, mimarların, doktorların, öğretmenlerin, yerden bitme profesörlerin. Bir bakıma çile dolduranların, en çok İstanbul'a giden yataklıyı sevenlerin. Boş arsalar.

Bazı çocukların topu vardı; yakantop oynanırdı. Kurtarmaca oynanırdı. Bu çocuklar, olsa olsa, "istop" oyununda

İngiltere'yi ya da Almanya'yı seçmekle ayrılırlardı. Birbirlerinden çok daha zengin, çok daha yoksul çocukların nasıl

birlikte oynadıklarını, hatta oynayıp oynamadıklarını bilmezlerdi.

Çocuktan sayılmayan evlatlıklar unutulursa. Evler

iki katlı, tek katlıydı. Kalorifer daha yayılmamıştı. Kapıcılar

da, kapıcı çocukları da. Benzer evler, benzer ev eşyaları,

benzer bayramlıklar, benzer harçlıklarla oynayan çocuklar.

Sadece bisiklet, paten ya da futbol topunu kıskanan. O

zaman Altındağ yok muydu? Köylüler, Çingene çocukları

görülmezdi pek. Ankara'ya göç başlamamıştı. Hükümet

vardı Ankara'da. Ankara'da köylülerin bulvardan geçmeleri

yasaktı.

Erol, üç numara tıraşlı kafasını kaşdı: Sidikli Erol. Birinci

sınıfta, okuma dersinde altına kaçırdığından bu yana kendisine

yakıştırılan adıyla Sidikli Erol, kafasını kaşırken birşeylerin

değişeceğine inananlardandı. Elâ kaleminin ucunu

mürekkebe batırıp büyük bir dikkatle yazı defterine, el yazısıyla

“Bahar Geldi” yazdı. Mürekkep şişesini, Erol koluyla

çarpıp devirmesin diye, sağa aldı. Erol'un solunda oturan

Şişko Aysel önlük cebindeki leblebileri çaktırmadan attı

ağızına, hemen hemen çiğnemedi hızla yuttu. Erol “Bahar

23

Geldi”sini bitirdi. Yine kaşdı başını. Aysel'in koluna çarptı.

Aysel'in “Bahar”ının üstünde kocaman mürekkep lekesi yayıldı.

Aysel Erol'un kafasına vurdu:

- Eşşek sen de.

Erol çabuk cevap bulanlardan değildi. Yine kaşdı kafasını.

Oturduğu yerde, bir süre, bir ileri bir geri sallandı. Aysel'in

vurduğu yeri ovuşturdu. Zilin çalmasına yakın Elâ'ya

dönüp, Aysel'e duyurarak,

- Canımın içi!

Sonra, Aysel'e dönüp,

- Sen de komşunun piçi! dedi.

Ansızın yaşlar boşandı Aysel'den. Sonra öğretmene Aysel,

gözyaşları arasında,

- Bu Erol var ya öğretmenim, çok terbiyesiz!

- Ne yaptı?

- Utanırım, söylemem.

-Söyle, söyle...

- Affedersiniz öğretmenim. Bana dedi ki, komşunun piçi,

dedi, Elâ'ya da affedersiniz, canımın içi, dedi.

Öğretmen Erol'u cezaya kaldırdı. Olayı biraz başını kaşıyarak

geçtiirdi Erol. Ama ya Elâ? Bütün bir yıl, koca sınıf,

Elâ'nm ardından, "Sidikli Erol'un canının içi" diye alay etti.

Elâ, canın içi olmanın, komşunun piçi olmaktan niçin bunca

önemli, alay edilesi bir şey olduğunu anlayamadı bir türlü.

İlerde, büyüyünce, "komşunun piçini" takmayan bir toplumda

yaşadığını anladı. Anladı ya, "canım" sözü hep "piç"

sözünü getirdi akıma. Ona "canım" dendiğinde "piçleri" düşündü

arasına.

Kurak bozkır, kışın karı, buzu, soğuğuyla donmuş topraklarına

baharın ilk yağmurlarını, sıcak yağmurları emdi.

Toprak bir kışlık katılığın ardından büyük bir yavaşlıkla, isteyen

bir yavaşlıkla yumuşadı, ısındı, kabardı. Yumuşayan,

rahatlayan toprak taneleri tıkadıkları köstebek ve tarla faresi deliklerini ısman güneş ışığına açtılar; güneş, toprağın derinine sokuldu, ısıttı, yeniledi; toprak hızlanan tadın hemen ardından gelen, mutlaka gelen bir rahatlama ve boşalmayla canlandı, çiçeklendi, dirildi, unuttuğu canı içinde oluşturdu yeniden. Bu gerçek oluşumun, ısınmanın, tadın ardından gelmesi gereken doğuma hazırlandı; bekledi sancısını, onun için güçlendi.

Karadeniz, adam boyu dalgalarla erişti Tirebolu'ya. Eskiden, çok eskiden bir gölmüş Karadeniz. İçinde alabalıklar var mıymış? Böyle adam boyu, ev boyu, Karadenizli'ye sorarsanız apartman boyu dalgalan yokmuş o zamanlar. Tathymış suyu; belki sazlan, miskin ördekleriyle. Sonra, kocaman, koskocaman bir deprem gelmiş. Gölün çevresindeki haşin dağlar sarsılmış. Görkemli kayalar o duru göle yuvarlana yuvarlana açılmış İstanbul ve Çanakkale boğazları:

Hani o Ege'nin, Marmara'nın, çocukken "Romalılar'm ya da Türkler'in gölü" diye, ama hep göl diye bellediğimiz Akdeniz'in tuzlu, köpekbalıklı, yakamozlu, traççalı suları kanşmış o duru göle. Tuza alışkın olmayan sazlar kurumuş, kara gölün bütün balıklan, tatlısu balıklan zehirlenmişler; bir ölüm başlamış kara gölde, duru sular ölümü gölün ta ortasına sürmüşler, boğazlardan koşturan dalgalann itici gücüyle.

Ölüm üst üste yığılmış gölün dibine, ortadaki en derin çukura.

Ölümler kokuşmuş, zehirli gazlar, ölümcül gazlar, bitmek

bilmeyen baloncuklarla su yüzüne çıkar olmuş; ta o zamanlardan

beri, ölüm gazları su yüzüne çıktıkça patlarmış sular.

Karadeniz'in ortasından kıyılarına, kasabalarda yaşayan insanlara

doğru, dev dalgalarla koşarmış o eski ölüm. Karadeniz

ölümü bilen bir miskinliktir. Her gün kayalara vuran

ölümle kasaba miskinliği çatıştır. Başka miskinliklerden, bir

ölüm tanışlığıyla aynılan bir miskinliktir bu.

25

O sabah, bir gün öncesinin ölümünü unutmuş bir Tirebolu'da,

yeni bir miskinlik vardı. Sıcak hava, durgun deniz.

Bütün balıkçılar denizde. Kadınlar; kadınlar serin köşelerde,

gizlide. Kasabanın miskinliğinde ya da canlılığında yoktur

paylan. Bir evin bütün tahtalan arasında yedi canlı tahtakurulan

yaşasalar da, cirit atsalar da, en çılgın yaşamı sürdürseler

de o evin canlı bir ev olduğunu kim söyleyebilir?

Tirebolu kadınları da, Tirebolu'nun tahtalan arasında, kanca

yuvalarının diplerinde, örümcek ağları arasında gizli,

ev içi canlılıklarını sürdürüyorlar; kabul günlerinde, şube

reisinin kansından malmüdürününkine sıraya diziliyorlardı

elbet, döşeme tahtalan arasında. Beş ev, on ev, ya da elli

evdi Tirebolu. Elli memur, on esnaf, birkaç tarla mısır koçanı,

birkaç tarla köylü, çok hamsi, belediye lokantası, belediye

bahçesi, belediye sineması, belediye helasıydı. Bir de

denizi gören; denizin ortasındaki ölümü gören ağaçsız bahçesiyle

ilkokul.

Kurumuş akasya dalıyla, Dumlupınar ilkokulu'nun denizi gören toprak bahçesinde, Memet, toprağa bir dikdörtgen çizdi. Tek gözünü kısarak, bir yerdeki dikdörtgene, bir öğretmenin "Et kafa Rifat"a baktı:

- İşte genelev böyle bir yer!

Rifat'ın gözleri, şişik kapaklanın ağırlığıyla bir kapandı, bir açıldı:

- Kapısı nerde len?

Akasya dalı çizginin bir yerinde durdu.

- Nerede olacak alık, burada işte!

Memet dudaklarını dişledi. Tirebolu köprüsünün müteahhitliğini yapan babası Mühendis Necip Bey'in plan incelerken takındığı bütün tavırları takındı. Yerdeki çizgilere uzaklaşıp yaklaşarak, arada kafasını kaşıyarak:

- Burası kapısı, burada koridor, burada odalar; hepsinde geniş bir karyola, dolap, sandık (anasıyla babasının yatak

26

odasında ne varsa saydı hepsini), şurada bir iskemlede yaşlı bir kadın oturuyor. Yanında bir masa, masanın üstünde lekeli bir örtü, bir tabak, tabağın içinde on kurusluklar (şimdi de Tirebolu'nun en yeni, en lüks yapılarından belediye helasını anlatıyordu).

- Deme, genelev on kuruş mu?

Bir yanlışlık yaptığını, genelev uzmanlığıyla bağdaşmayacak

bir yanlışlık yaptığını hemen çaktı Memet:

- Bazıları bozuk veriyor. Kapıcılar, odacılar falan. Hep geneleve

gider onlar (Komşu kaymakammki oraya buraya koşturduğu

kocasının odacısı ne zaman gecikse, “eşşoğlu eşşek

geneleve gitmiştir, başka nereye gider o dağ ayısı” derdi

anasına).

- Nerden biliyorsun?

- Biz Ankara’da mühendisen gazetede okumuştı babam.

Albaymki kabul günlerinde hep “biz Erzurum’da yüzbaşıyken,

Çanakkale’de binbaşıyken” diye konuştuğundan

Memet bir mesleğin bütün aileye ait olduğunu sanıyordu.

- Peki kaç para gerek geneleve girmek için?

- On lira.

Bir ıslık çaldı Rifat.

- Onca parayı nerde buldun len?

Zil çaldı. Memet ayağa fırladı. Okula koştu. Koşmaya başlamadan

önce ama, ayağını Rifat’mkinin önüne koydu, uykusundan

silkinip koşmaya yeltenen Rifat yuvarlandı çelmeyle.

Yüzükoyun kapaklandı, genelev planının üstüne.

Burnundan boşalan kan, Memet’in çizdiği, Memet’in elle

tutulur gibi anlattığı, Memet’in var kıldığı karyolalara doğru

aktı.

Tükenen son kırıntıların hiçbir anlamı kalmamıştı karıncalara.

Bahan o karanlık toprak diplerinde nasıl sezdilerse,

27

bini, binlercesi bozkırın yüzüne çıktı. Kendileri için çok büyük engelleri aştılar, kaynayan, durallık tanımayan bir yüzeyde ilerlediler, ilerlediler. Her adımları bir şeyi değiştirdi.

Görünmeyen bir şeyi. Ufak, ama bitmeyen değişim, kannca adımlarıyla da olsa ilerledi. Görmeyenleri, göremeyenleri şaşırttı bir gün.

Yenişehir, Selanik Caddesi 68'e bir apartman yapıldı, tek katlı, iki katlı evlerin yanına. İlk kaloriferli apartman. Sonra ikinci, üçüncü, kalorifer kazanları ve kapıcılar. Kapıcılar çevre köylerden çoktan denkledikleri yorganlarıyla geldiler.

Kanlan bulgurları, tarhanaları, doğmuş ve doğacak

çocuklarını nicedir bir silyaya hazırlamışlardı. Yenişehir'e en

yakın sırtlara, Büyükesat sırtlarına, Deliller Tepesi'ne gecekondular kuruldu. Gaz tenekeklerine dikildi çiçekler. Yenişehir'de

yeni çocuklar, kışın ayaklarına mes giyen, kanun zoruyla.

On yaşından sonra ilkokula başlatılan çocuklar, yeni

sözcüklerle, el kol hareketleriyle. On yaşında ilkokula başlayıp

on beş yaşında ilkokuldan ayrıldılar. Yenişehir Mimar

Kemal Okulu'nda, her sabah, dersten önce bit arama fasılları

başladı. Öğretmen, elinde iki kalem, hep aynı çocukları

başlarını karıştırdı, hep aynı çocukları sıfır numara tıraş olmaya

gönderildi. Ayıklandı bitler; sınıfın yaşça büyük, akılca küçük çocukları ayıklandı. Ayıklananlar arka sıralara oturdular. Önde oturan çocukların anaları daha sık gelmeye başladılar okula; geldi analar gitti analar, önde oturan çocukların kazınmadı kafaları. Bazı bazı, öğleden sonraları ve hafta sonları öğretmenlerin evine gidip temizlik yapan çocuklar. Pazardan öğretmene alışveriş eden çocuklar, fileleri yüklenen, yüklenen, ama öğrenemeden ilköğretim üçüncü sınıftan ayrılan çocuklar. Arkadaşlık edilmemesi gereken, kötü söz öğreten, oyun bilmeyen çocuklar ayıklandı. Aile çocuğu kimdir kim değildir, açıkça ayıklandı Yenişehir'de.

28

Elâ, Şükran, Gönül, Esin bahçe duvarının üstünde yan yana oturuyorlardı. Şükran aralarında en gelişmişleri, serpilmişleri, besbelli bu. Ona değişik giysiler dikiliyor artık; oturması başkalaştı; açıldı mı etekleri, kapatıyor hemen. Ötekiler de etekleri açıldı mı, Şükran'ın sözüyle örtüyorlar artık. Yanakları kızıyor, sık sık aynı şarkıyı söylüyor Şükran. Dudaklarını yalıyor durmadan, parmaklarını tükürükleyip kirpiklerine sürüyor; iki parmağıyla inceltiyor kaşlarını, tükürükle ince bir çizgiye yapıyor onları; on dakikada bir eve gidip saçlarını tanyor, oyunların çoğuna katılmıyor; koşmuyor, kemerini sıkıyor, soluğu kesilene dek.

Elâ'nın her sözünü, her davranışını kınıyor. Ayıp, Elâ ne yaparsa

yapsın, çok ayıp. Şükran'da birşeylerin değiştiği belli.

Ataçlar, Gürbüzler, Atillâlar istopta hep onu vurmaya çalışıyorlar.

Şükran oynarsa tabii. Şükran oyunu bıraktı mı hepsi

bırakıveriyor. Şükran oynarsa oyun var, oynamazsa oyun

yok. Elâ çok bozuluyor buna. Elâ hep oynamak istiyor. Yakantop

bitince voleybol, o bitince kurtarmaca, saklambaç,

sek sek, ne olursa olsun oynamak. Şükran'm değişimiyle bu

oyunlar da değişti, duruldu, oyun düzeni yıkıldı ansızın. Eski

güzelim, eski sürekli oyunlar Şükran'm değişimiyle büyüyen

bir duvarın ardında kaldı. Elâ nasıl da kızıyor Şükran'a.

Mızmızın biri o. Sık sık yemek yemiyor evinde. Almıyor, küsüyor

ve en kötüsü, bir oyunu bile sonuna getirmeden "oynamam"

diye bırakıveriyor. Oynamam. Şükran oynamaz.

Sokağın en son, en amansız kanunu. Şükran oynamadı mı

bütün oğlanlar da oynamaz. Sokağın oyun düzeni Şükran'm

iki dudağı arasında. "Ben oynamam." Oyunlar birikiyor, birikiyor,

ha patladı, ha patlayacak, padamıyor, duruyor saatler,

olması gerekenler olmuyor. Ataç da oynamıyor, Gürbüz

de oynamıyor, Atillâ da oynamıyor; ne Atillâ oynuyor, ne

Gürbüz, ne de Ataç. Elâ sevmez Şükran'ı. Ölse Şükran, birikenler

çağılsa, çağılsa.

29

Elâ, Şükran, Gönül, Esin oturuyorlardı, yan yana oturuyorlardı

duvarın üstünde. Yine oynamadan. Yine fısıldaşılıyor.

Gönülle Esin kızmıyorlar Şükran'a, çünkü Şükran onlarla
fısıldaşıyor. Elâ fısıtlann dışında, oyunsuz. Gürbüz'le
Ataç karşı kaldırımında. Onlar da fısıldaşıyor. Kzgınlar. Elâ
bir an sandı ki, Şükran'm oyunu bırakmasına kızmışlar. Gönül,
arada bir karşı kaldırıma gidip geliyor, bir Şükran'a, bir
Ataç'a birşeyler fısılayıp duruyor. Elâ'nm umutlan suya düştü.
Gönül oyun için böyle çabalamaz. Şükran kahkaha atıyor,
saçlarını arkaya atarak, Hedy Lamar gibi (öyle gülüyormuş
Hedy Lamar). Elâ katılır gibi gülerdi oynarken, şimdi
de öyle katılır gibi gülünjce, ayıplıyor Şükran. Ağlamak istiyor
Elâ. Ataç parmaklarına bir musluk halkası geçirmiş.
Cüneyt'le Atillâ da bahçe musluğunun halkasını sökmeye
çabalıyorlar. Bir süre sonra, her şey dururken, hiç oynanmazken
Elâ baktı, hepsinin musluk halkalarını parmaklarına
geçirdiklerini gördü. Bunun anlamını biliyor Elâ. Musluk
halkalarının niçin parmaklara geçirildiğini. Bütün mahalle
musluk halkalanmn ne işe yarayabileceğim Deliller
Tepesi'ndeki oğlanlardan öğrendi. Deliller Tepesine kavgaya
gidip dayak yiyerek dönen Yenişehir çocukları, niçin yenildiklerini
anlattılar çünkü. Tepedeki oğlanların parmaklarına
musluk halkası geçirip dövüştüklerini. Şimdi anlatılanlar
gerçek olacak, musluk halkalı bir dövüş olacak. Anladı
Elâ. Demek ki kavga var. Demek ki birikenler patlayacak.
Ama kavgadan Şükran'a ne? O Deliller Tepesi'nin ço~

cuklanyla edilen kavgalarla ilgilenmedi ki hiç? Musluk halkası
numarasını çaktıktan sonra, tepeye gidip nice zafer öyküsüyle
dönen Gürbüzler, Ataçlar onları dinlemediği için

Şükran'a nasıl küsmüşlerdi. Şimdi Gürbüz, Ataç, Atillâ, Cüneyt

hep birlikte bir kavgaya hazırlanıyorlar: Şükran'm da

ilgilendiği bir kavgaya. Elâ, Şükran'm ilgilendiği bu kavgaya

karşı durdu içinden. "Kiminle dövüşecekler?" diye sor30

du Esin'e. Karşılık alamadı. Şükran dudaklarını ıslatıp baktı

Elâ'ya, yukardan aşağı:

- Alişan'la kavga edecekler elbet!

Niçin Alişan'la ve niçin elbet? Alişan, Selanik 68 'in kapıcısının

kavruk oğlu: Sümüklü Alişan, Sinek Alişan; Karınca

Alişan. istese, belki Elâ bile dövebilir onu. Alişan'la edilecek

bir kavganın seyre değebilecek hiçbir yönü olamaz. Şu

Elâ'nm anasının, "zavallı verem mi ne?" diye, arada eve çağırıp

yemek verdiği Alişan'la dövüşmek için mi silahlandılar

musluk demirleriyle? Bir sıkımlık canı var onun. Alişan'ı sık

sık tokatlar babası. Alişan her tokatta yere düşer; görenler,

"dövme oğlanı, bir sıkımlık canı var zaten" derler. Gürbüzler'in,

Ataçlar'm Deliller Tepesi'ndeki zaferleri bir an küçüldü

Elâ'nm gözünde. Musluklu kahramanlık hikâyeleri Alişan'm

sıskalığında dağıldılar, ufaldılar.

- Niçin dövceklermiş Alişan'ı?

Gönülle Esin fısıldaştılar. Şükran yüksek sesle:

- Söylemeyin ona, gider anasına fitler, annem de duyar

sonra.

Yine ıslattı dudaklarımı, Esin'in kulağına birşeyler söyledi.

Ataç Esin'e, Esin Ataç'a. Elâ topu yerden aldı, caddenin ortasına

koydu, ayağımı dayadı topun üstüne.

- Haydi yakantop oynayalım.

- Münasebetsiz!

İslandı yine dudaklar.

- Ay ne münasebetsiz şey, sırası mı şimdi?

Elâ bir tekme vurdu topa. Şükran oynasa, o zaman onlar

da oynar; ama Şükran oynamaz. Derdi Alişan'la onun.

Esin'le Gönül fısıldaşıp gülüşüyorlar -sokağa büyük olaylar

yaşatan Şükran'a hayran. Topu alıp Şükran'ın kafasına atmak

istiyor Elâ. Alişan Şükran'a ne yapmışsa iyi yapmış. Alişan

Şükran'a ne yapmış olabilir? Alişan'm ne yapmış olabileceğini

bir türlü anlamıyor Elâ. Şurası belli: Alişan'm Şük31

ran'a yaptığı şey, Ataç'ı çok kızdıran bir şey. Alişan ne yapmışsa

canına değsin. Zavallı Alişan. Bir sıkmalık canını alacaklar

şimdi. Bütün bu musluk halkalarıyla, Şükran seyrediyor

diye, nasıl gaddarca. Cüneyt kapıcı dairesinin penceresine

gidip Alişan'ı dışarıya çağırıldı.

- Alişan, dışarı çık, sana bir şey söyleyeceğim!

Birden, birikenlerin patlaması gibi birden, sesini duydu

Elâ'nın sokak:

- Osman Bey Amca, Alişan'ı dövecekler!

Osman, elinde sopayla fırladı bahçeye. Oğlanlar, parmaklarında musluk halkalarıyla çil yavrusu gibi dağılırken, Ataç

Elâ'ya,

- Piç kurusu! dedi.

Elâ yanıtladı, kurulmuş gibi:

- Canımın içi!

Şükran, Gönül, Esin güldüler, güldüler, güldüler:

- Hüsniye! Hüsniye! Ataç seni ne yapsın?

Bir hafta sokağa çıkamadı Elâ. Bir hafta sonra, Alişan bodrumda öpünce Elâ'yı, kimseye bir şey söyleyemedi, Alişan'm suçunu paylaştı bilerek.

Sık çalılıklar aralandı. Uzun yuvarlak başlı, kısa boyunlu, üst dudakları yarık, kuyruğu kısa ve dik, uzun arka ayakları, kısa ön ayaklarıyla bir tavşan bozkıra çıktı. Düşmanlan insanlar, tilkiler, kurtlar, yaban kedileri, vaşaklar, yırtıcı kuşlar; sayılan çok olan düşmanlan yoktu görünürde. Olsa bile, sağa sola saparak, zikzaklar çizerek koşacak, izini kaybettirecekti.

Ya da gündüz yuvasında dinlenecek; akşam alacakaranlıkta beslenmeye çıkacaktı. Güneşli ve kuru tarlaya kazdığı yuvasında. Topluca öbür tavşanlarla; yol yol, karanlık tünellerle bağlanan yuvasında, giriş kapısında gizlenip çıkış kapısından kaçtıktan, şalgam, bitki kökleri, ot ve çimen yiyerek

-kesici dişlerle bütün genç bitkileri yiyerek- yılda beş, ye32

di kez doğurarak, beş yıl içinde bozkıra binlerce tavşan yayılarak

yaşadıkları yuvada. Dişi tavşan, yavrulan için bir yuva

kazdı. Tek kapılı dar yuva, kaçış kapısı olmayan. Giriş kapısı

daima kapalı bir in kazdı. Kamından yolduğu tüylerle bir

**yatak yaptı yavrulanna, et parçasına benzeyen yavrulanı tanımamış, benzetememişti
birşeylere. Yine de kapalı gözlerini**

yaladı yavrulannın, onlara tek kapılı bir in yaptı.

Balıkçılar topladılar ağlarını. Beş küfe hamsi Karadeniz'e

geri dököldü. Beş küfe boşa ölüm. Hiçbir şey aşamaz belirli

**bir sının Tirebolu'da. Beş on metrelik, beş on bin liralık, yüzgörümlüklü, başlıklı, düğün yemekli,
sünnetli, oruçlu, şeker**

ve kurban bayramlı, büyüklerin eli öpülesi ve yanlarında cigara

içilmeyesi, erkekten tat alınmayası ve kadının insandan

sayılmayası, çünkü erkeklik gururlu ve aile namuslu, tüfekli,

tabancalı bir smn. Yalnız arada bir, Karadeniz'in dalgalan

alışılmış apartman boyutunu aşarlar; arada bir, bir Tirebolulu

Tirebolu sınırlannı aşar. Tabancalar, tüfekler patlar, bir ölümün

ardından düzen kurulur Tirebolu'da.

Memet mühendis babasının İstanbul'dan getirdiği tabancayla

kapının önüne çıktı. Kapının önünde iki kedi dövüşüyordu.

Memet'in kedisiyle yabancı bir sokak kedisi. Memet

kedisini kucağına aldı, kabank tüyleri, kamburlaşan sırtıyla

dövüşten vazgeçmeyen yabancı kediye bir tekme savurdu.

Tabancasını bahçe duvarına bırakmıştı, okşamak için kedisini.

Kedi yummuş gözlerini mırhyordu, dövüşü tümüyle

unutmuş. Kediye yere bırakıp uzandı tabancasına, kedisiyle
hırsız polis oynayacaktı yine. “Sokağın o bıçkın çocuklarıyla
oynama” diyordu anası, “oynama.” Onlar sanki Memet’le
oynamak istiyorlarmış gibi. Memet sokaktan geçerken
ardından sövüyorlar, çelme takıyorlardı ona. Tabancasına
uzandı; tabanca yok -nasıl olur? Hızla döndü arkasına:

33

Gâvurkesen Paşa’nm Nuri, elinde Memet’in tabancası, sırıuyor.
Nuri’nin dedesi ya da dedesinin dedesi kestiği Rumların
sayısıyla övündüğünden onlara ailece Gâvurkesen Paşanın kiler
derler. Nuri’nin babası Osman’a, Gâvurkesen Paşa’nm
Osman dedikleri gibi. “Hepsi kafadan üşütüktür bunların”
der babası, “pire için adam öldürürler.”

- Versene tabancamı.

- Erkeksen kendin al.

- Ver be?

- Sıkıysa alsana muhallebici!

Memet içeri, eve koştu ağlayarak. Anasına söylemek, Nuri’yi
şikâyet etmek, “tabancamı Nuri’den alsana” demek için
koştu eve ki anası onu ters bir suratla karşıladı, yanında Et
kafa Rifat’ın öğretmen anası. Memet tam açacaktı ağzını, iki
tokatla yerde buldu kendini. Anasının çığlığı sokağa yayıldı,
yayıldı:

- Sen genelevi nereden biliyorsun ha? Nereden biliyorsun

ha? Nereden biliyorsun ha?

Tokatların ve ıgħın sesi sokaktan gitmeden eve girdi

anası. Sokak kapısı çarpıldı. Memet merdivenlere oturup ağlamaya

başladı. Bu kez Nuri'ye sığınmayı umarak,

- Ben geneleve gitmedim ki, boşuna tokat atıyor bana.

Nuri umursamadan:

- Gideydin lan! dedi.

Memet sildi gözyaşlarını, dudaklarında kalmış son muhallebi

artıklarını yaladı.

Nuri Memet'i drtt:

- Hırsız sensin tamam mı?

- Varım, sen hırsız ol!

- Yo, ben polisim oğlum, sen hırsız.

- Asıl sensin hırsız, tabancamı aldın!

Nuri bir adımda Memet'in oturduğu merdivene sıçrayıp

kafasına bir tokat patlattı:

34

- Hırsız sensin tamam mı?

- Tamam.

Bir saat sonra, soluk soluğa eve döndü Memet; evde, kapıdan

girer girmez, babasından, "geneleve gittim" diye yalan

attığı için bir, Nuri'yle oynadığı için iki, tabancasını

kaptırdığı için  tokat yedi. O gece Memet penceresinden

denize, denizin ortasındaki lme bakarak hem ağladı,

hem düşündü. Düşündü ki Nuri çok çabuk büyüse, büyüyüp geneleve bir gitse, dedesi Gâvurkesen Paşa gibi bir dellense, Memet'in tabancasıyla bütün genelevi bir öldürse, öldürse, öldürse!

Kuru dallar küçük, yeşil tomurcuklarla yeniden tanıdılar kireleri. Bozkırı yeni tanıyan bir kirpi, hortuma benzeyen ağzıyla tattı bahan. Küçük, tüylerle kaplı, nokta gözlerle bitimsiz yaşamayı kirpi adımlarıyla seçmeye yöneldi.

Başıyla kazdı ısınan, kabaran toprağı, omuzları kürek gibi çalıştı, çalıştı. Günbatımında uzun karanlık yolunu bitirmişti.

Zamana hazırdu artık -yavruları doğurduğu haziranlara, toprak kurtlarını yuvasında biriktirmeye, biriktirmeye.

Bir toprak kurdu gördü ansızın. Başını dişleriyle kopardı. Kurdun canlı, kıvranan artığını durmadan gelişen ve kirpi için bitmeyen bir zamana ayırdı. Av kuşları, leylekler, bütün o amansız düşmanlar uzakta kendi anlarını

beklediler.

- Kollarını böyle aç, aynen... Bak resme bak, dedim sana!

Ay ne beceriksiz şeysin, hiç aşk filmine gitmedin mi kız?

Hah şöyle, tamam, saçlarını yastığa iyicene yay. Gözlerini
yarı kapa, arasından süzgün bak. Kız Allah kahretsin seni e
mi! Şaşı bakma öyle, böyle, benim gibi baygın baygın bak!

Şenel, bir elinde *Yıldız* dergisi, buyruklar yağdırıyor yine, o her şeyi daha iyi bilen halk
kraliçeleri gibi. Diana Dur-35

bin'in bir resmi var dergide. Eteklerini açıp yatağa yatmış,
saçları yastığa yayılmış, gözler baygın. Aynı pozunu Elâ'ya verdirmeye çabalıyor.

- Oldu, oldu, sakın bozma, böyle dur!

Şeneller Selanik 6 8 'in bodrum katında oturuyorlar. Şenel'in
babası yok. Anası, bakanlıkların birinde daktilo. Pazar

günü arka bahçede, can sıkıntısından çiçek koparmayı düşünen

Elâ'yı Şenel bodrum penceresinden eve çağırdı oynamaya.

Şenel ne zaman çağırırsa, Elâ nedense hem gitmek istemez,

yine de gider gizli bir serüven duygusuyla. İşte yine uydu

Şenel'in çağırısına, bütün isteklerine Şenel'in. Yatakta, sırtüstü,

Şenel nasıl diyor,sa öyle, yatarken. Ansızın açıldı kapı.

Elâ korkuyla sıçradı, bir tespihböceği gibi kıvrıldı yatağın

içinde. Bazı bağışlar, çılgınlık bekledi. Oysa Şenel'in anası,

Elâ'ya bakmadı bile, bir küçük kızın yatakta, sevişme öncesi

tavırlar taşıması çok gündelik bir olaymışçasına. Şenel'e

döndü, "perdeyi kapa" der gibi:

- Yıldız dergisini ben okumadan alma demedim mi?

**Hızla kapandı kapı. Başka türlüünden “demedim mi”ler,
“sokak kızı mı oldun”lar bekleyen Elâ suçlu olduğuna, yanlış
bir şey yaptığına tek başına inandığını, tek başına korktuğunu,
titrediğini anladı. Anası olsaydı şimdi, Elâ’nm anası,
neyin yanlış olduğunu, neyin yapılmaması gerektiğini bilen
ve hiç unutmayan, unutturmayan Elâ’nın anası. Kapı açıldığında
bir titremeye gelen suçluluk duygusu anlamsızlaştı
birden. Tam Diana Durbin olmuşum, Şenel’in anasının
yüzünden, hayır hayır, annemin yüreğime saldığı, ta beynime
yerleştirdiğı birşeyler yüzünden küçük, sıska bir kız oldum
yine. Elâ da bütün anaların, aynı şeylere kızdıklarını,
aynı şeyleri söylediklerini sanıyordu; çünkü doğruydu onlar,
gerçektir, kesindi. Bütün çocuklar gibi, anasınca konan
yasakların, dünyanın yasaklan olduğunu sanıyordu, Tanrı
yasakları olduğunu. Aynaya, göğüslerinin nice büyüdüğü
nü anlamak için bakarken yakalanmak, doktorculuk oynarken
yakalanmak, bütün çocuklar için aynı önemde suçlardır
sanıyordu. Bütün çocukların aynı suçlardan korktuklarını,
bütün çocukların aynı büyüklerden, aynı şeyleri önemseyen
büyüklerden korktuklarını. Bütün bu suçları bilerek,
yine de işleyerek, o hak edilmiş cezalardan korkarak Diana
Durbin olmak nasıl zor. Elâ düşündü ki, anası asla Diana
Durbin olmamıştır, bir ananın yüreğe salabileceğı bunca**

korkuyla kimseler Diana Durbin olamaz. Şenel söyleniyordu,

başka konularda:

- Eşek kan, dergiyi aldı, kıskanıyor ne olacak!

Şenel, Elâ değil; saatlerce arpacı kumrusu gibi kurmaz.

Hep bilir yapacağım, yapar da. Elâ'nm elini göğsüne değdirdi:

- Bak kız göğüslerime, nasıl büyüdüler.

Elâ ansızın yüreğini sıkan bir kıskançlıkla elledi Şenel'in

göğüslerini, hem utandı, hem elledi. Hoşlandı da. Şenel seyretti

Elâ'nm kıskançlığını, hoşlanmasını. Doydu.

- Sana da iki portakal koyalım.

- Kızarsa annen?

- O şimdi *Yıldız* okuyor, top atsan duymaz.

Elâ portakallan, kazağının içine yerleştirdi. Aşağı düşmemeleri

için kuşağını belinin altından bağladı sıkıca. Şenel

ansızın sanldı Elâ'nm beline,

- Kapa gözlerini, dudaklanmı az arala.

Ela Şenel'in her dediğini yaptığına kızarak yaladı dudaklanmı,

gözlerini yumdu.

- Ben öpünce hafifçe belin bükülsün arkaya doğru, tek

ayağımı da yukarı kaldır.

Ansızın Şenel'in dudakları gerçek oldu; nemli, ılık, emici,

ah nasıl tiksindirici! Arkaya eğilmeliydi biliyordu ama, o

dudakları tanımakla birlikte gelen tiksintiyle öğürdü, arkaya

değil öne eğildi, kusacaktı. Kafa kafaya çarpıştılar Şenel'le.

- Allah belanı versin, emi. “You are always in my heart”

filmindeki gibi öpüşecektik.

“Diana Durbin’ler öpüşürken kusmazlar hiç, anaları yoktur”

diyecekti Elâ.

- Kız ne daldın yine? Öpüşelim mi? Hişt Elâ! Filmdeki

şarkıyı söylesene!

Elâ Şenel’den daha iyi yaptığı bir şeyi hatırladı hemen:

You are always in my heart!

Şenel, Elâ’nm üstünlüğüne karşı yapacak bir şey aradı: O

doğuştan, o güçlü adilikle:

- Yerim seni hart hart hart!

- Pis sen de, ne bozuyorsun şarkıyı, soğuk şakalarınla!

Şarkıyı söylerken saçları uzamış, göğüsleri büyümüşü,

şimdi her şey eskiden olduğu gibi. Niçin ağlamasın?

- Sulu göz, şaka yaptık kız, soğuk nevale, amma sulu zırtlaksın

be! Hadi başka bir şey oynayalım. Sen yatağa sırt üstü

yat. Ben de üstüne uzanayım. Bacaklarım aç!

Bu kadarı da fazla ama. Bu çok büyük bir suç artık. Nasıl

olur? Elâ’nm anası yok burada, yakalayamaz, göremez,

ama suç işte, belli bu. Elâ yatağa uzandı, bu suçu işleyecek.

Niçin dinliyor Şenel’i? Niçin büyümüyor göğüsleri?

Şenel Elâ’nm üstüne uzandı, hiçbir şey olmuyor, bunca büyük

bir suç işlenirken hiçbir şey olmuyor, top oynar gibi

aynı, aynı yükselen ve alçalan heyecanla, yorulup dinlenerek,
oyunu yeni öğrenenlerin ilgisi, dışarda kalmışlığıyla.

Şenel dışında değil oyunun. Soluklan hızlanıyor, sürtünüyor
Elâ'ya. Artık tek başına oynuyor. Doktorculuk, evcilik
oyunları. Bacaklan kopuk bez bebekler, tüyleri, içlerinin
samanlan dökük ayılar, renkli kutular, plastik çingiraklar,
eski oyuncak sepetlerinin soluk, yıpranmış, üzgün
ve terk edilmiş oyuncakları yerlere saçıldı. Anası o en sivri,
en eksilmez sesiyle,

- Sana oyuncaklarını topla demedim mi? dedi.

38

Elâ Şenel'i itti üstünden. Sese uyararak, sesin dönüştüğü
güçle.

- Ne oluyorsun kız?

Soluyor Şenel. İşte ne olmuyorsa Elâ'ya, Şenel'e o oluyor.

Elâ'ya olan bu. Anasının, Şenel'in anasının kızmadığını,

sivri, eksilmez bir sesle Şenel'in soluklarını bölmediğini

bilmek. Niçin kızıyor Şenel'in anası? Niçin yakalamıyor?

Niçin, "demedim mi sana"lan düşünmeden kapıp koyuverebiliyor

kendini Şenel? Bu oyunların suç olduğunu

niçin bilmiyor ya da bilip aldırıyor? Sakınmıyor, utanmıyor,

niçin?

- Anan kızmaz mı?

- Neye?

- Doktorculuk oynamana, mesela?

Şu anda yaptıklarını nasıl adlandırmak gerektiğini kestirememişti

Elâ.

- Niçin karışsın? Parayla değil ya! Tel dolabındaki peyniri

bitirmeme karışır bak, ya da ne bileyim *Yıldız* dergisinin kapağını yırtmama, pabuçlarımı eskitmeme.

Anladı ki Elâ, Şenel'in anası karışmıyor göğüslerin büyümesine.

Kendi göğüsleri anası kızar diye mi büyümediler

hâlâ? "Sana göğüslerini büyütme demedim mi?" diyeceği

için mi? Doktorculuk oynarken anasını koklamaktan oyunun

tadım çıkaramadığı, Şenel'den tiksindiği için mi? Niçin

bütün anaların yasaklan Tann'mn yasaklan gibi kesin değil?

Değişik yasaklar, değişik aile kızları. Anasının "sokak kızı"

diye dudak büktüğü kızlar "aile kızları" mı biliyorlar mı, onların

yasaklarını, aile yasaklarını? Yoksa onların başka, "sokak

yasakları" mı var? Değişik yasaklar, değişik kızlar. Evcilik

oyununda kocayı oynayabilen, göğüsleri daha çabuk büyüyen,

bedava olan her şeyi yapmaya izinli kızlar.

Şenel Elâ'yı dürttü:

- Dalmasana kız! Bir daha yapalım mı?

39

Ansızın, kinlendi Elâ:

- Annem seninle oynamama izin vermiyor.

- Oynamazsan oynama!

Elâ tiksiniyor Şenel'den. Ama yine de bir şey bilmek, bir şeye yetişmek gerektiğini duyuyor. Şenel'in daha önce vardığı bir noktaya varmak gerektiğini. Tiksinse de. İstemeyerek kapıya yöneldi Elâ. Bahçe, can sıkıntısı, bahçe duvarına oturmak, hiç ilerlemediğini, gelişmediğini bilmek. Göğüslerinin hep tahta kalacağını, değişik soluklan tanıyamayacağını bilmek, durmak, oturmak, bir öğle sığağında sinek ısırmasından ölmek. Bunlan istemiyor, bitirdiklerini, öğrendiklerini, kendisine öğretilmiş olanları, öğrenilmiş olmanın getirdiği bitmişliği istemiyor. Yıkanmış çamaşırlar, temiz giysiler, boyalı pabuçlar, terbiyeli cümleler, efendimler, günaydınlar, teşekkür ederimler, rica ederimler, öğrenildi bunlar, bitti, şimdi tahta göğüsleri geliştirecek yeni kapılan açmak gerek, yanlış kapılan, doğru kapılan, ama açmak, mutlaka açmak. Oysa şimdi bahçeye çıkınca oturacak bekleyecekti, anasının eve çağırmasını, yemek yemeyi, "afiyet olsun" demeyi, ellerini yıkamayı, dişlerini fırçalamayı, yararlı bir kitap okumayı, büyümeyi, hep istenen ve öğretilen bir biçimde gelişmeyi, göğüsleri tahta da kalsa. Beklemek. Şükran oynamıyor. Annesi bütün oyuncaklarını tavan arasına kaldırdı. Gururunu, Şenel'den daha iyi bir aile kızı olduğunu unuttu.

Unutmak istedi.

- Şaka söyledim. Hadi banşalım.

- Atışmasana köpek!

Elâ hiç kimseye kızmadığı kadar kızıyor Şenel'e. Ondan

hayatında duyabileceği bütün tiksintilerden öte tiksiniyordu.

Yine de oynamak istiyordu. Duymak, görmek, bilmek,

tanımak istiyordu. Kapıya doğru yürüdü. Şenel gözlerini kısarak

sordu ansızın:

- Sen oldun mu?

40

-N e ?

- Aybaşı.

- Ne aybaşısı?

- Genç kızlar bilir.

Bu son kurşunla bütün canlılığını yitirdi bacakları. Kaldı

öylece. Yürüyemedi.

- Topumu geri ver! Benden aşırдын onu.

- Pişik! O benim topum. Bir senin mi topun olur? Onu bana

babam aldı.

- Baban yok ki yalancı.

- Bende baba çok!

- Bu top Almanya'dan geldi bir kez.

- Bana da Almanya'dan geldi.

- Yalancı sen de!

- Atışma köpek!

Elâ odadan çıktı. Karanlık holde Şenel'in anası dikiş makinesine

vuran ampulün ışığında çok önemli, yeni, anlaşılmaz,

yabancı biri gibi göründü Elâ'ya. Durdu, düşündü bütün

gücünü topladı.

- Teyze, Şenel'e bir şey söylesenize. Benim topumu aldı,

geri vermiyor.

Şenel'in anası makineyi çalıştırdı. Konuşmadı. Konuşamadı bir süre. Elâ'ya dönüp bakmadı bile. Sonra, yeniden iplik takar gibi makineye, çok alıştığı bir şeyi yapar gibi, yalan söylemeyi bilenler, niçin ve ne zaman yalan söyleneceğini bilenler, buna hakkı olduğunu sananlar gibi, umursamadan,

- Yalnız senin mi topun olur?

- Bu top benim ama.

- Hadi oradan bacaksız, o topu ben aldım Şenel'e.

- Hiç de değil! Almanya'dan geldi o top bana.

- Almanya'dan aldım ben de. Kız git başımdan, yanlış diktim senin yüzünden!

41

Makine sesleri. Çıplak ampul. Çıplak yalan. Sessizlik.

Kimsenin bir şey yapamayacağı, değiştiremeyeceği bir şey.

Gizli bir hak. Elâ sustu. Demek, doktorculuk oyununa, açık

saçık sözlerle kan kocalık oynamaya, aşk romanı okumaya

kaşmamak demek, kızının hırsızlığını bile bile örtbas etmek

demek, aybaşı olmak demekmiş; göğüslerin erken büyümesi

demekmiş! Demek ki Elâ ne kadar kızsız, nasıl kıskansa

yeri. Ne kadar hmçlansa. Çünkü belli ki topunu Şenel

çalacak. Belli ki Şenel'in anası buna kaşmayacak, belli

ki gizli bir işbölümünde her şey paylaşılmış; susulan, konuşulmayan haklar var. Şimdi kıskanma sırası Elâ'da, o gizli işbölümüne

**göre. Başı yerde, sokak kapısına yürüdü. Açtı kapıyı,
tam sokağa çıkacaktı, döndü topuklan üstünde. Dikiş
makinesinin sesini bastırarak kadar yüksek sesle,
- Siz de kahvaltıda tereyağ yemiyorsunuz ya! dedi.**

**Derinlerde, toprağın derinindeki asma kökü, o hafif taşlı,
kumlu yamaca doğru gelişti. Kısa kahverengi, esmerimsi
gövde yardı toprağı. Gelişti. Dallandı. Toprakta yerini belledi
kütük. Yaprakların koltuk altlarından uzandı dallar çubuk
çubuk. Genç sürgünler sülük gibi kıvnldılar. Çatallı uçlarıyla
çevreye tutundular, yayıldılar. Büyük, el ayası damarlı,
bölümlü yaprakların dişleri genişledi, sıralandı art arda.**

**Alışılmış süreler geçti. Çiçekler dallar üzerinde salkım salkım
açtılar. Kâse biçimi tomurcuklar belirdi. Çanak yaprakları.**

**Taç yaprakları. Erkek organlar olgunlaşan çiçeğin külahım
devirdiler. Tek diş organı meyveye dönüştü. Üzüm oldu.**

**Salkım salkım, yeşil, sarı, kırmızı ve kara. Çekirdek. Çekirdeksiz
kimi. Önce ekşi, koruk. Olgunlaştı, tatlılaştı, ağırlaştı.**

**Salkımlar dalları toprağı çektiler. Sapları ağır meyvelerle
aşağı döndüler. İnsanlar, hayvanlar ya da kuşlar bundan
hoşlandılar. Çok doğaldı bu.**

42

**Fener'den, Haliç'in en Ortodoks ucundan kayıkçılar Köprü'ye
kürek çekti. Köprü'nün altından geçti balıkçı kaskları.**

Balıkçı meyhaneleri. Yanık yağlar kızdı yeniden. Kızardı uskumrular, palamutlar. Kimi ekmek

arasına kızarmış uskumru

koyup yedi. Kimi uskumru satanlara, uskumru kızartanlara,
ekmek arasına koyup yiyenlere, Köprü'den geçen hamallara
baktı. Seyretti. İlginç buldu. Eteklerini savurarak bir
papaz geçti. Köprü'den arabalar, yayalar geçti. Köprü'nün
iki başında işi olanlar, Köprü'nün bir başında alacakları,
öbür başında verecekleri olanlar geçti. Köprü'nün iki başında
alacakları, verecekleri, işleri olmayanlar durdular, Köprü'nün
parmaklıklarına dayandılar, yeni bir şeymiş gibi denize,
yeni bir şeymiş gibi kayıklara, balıkçılara, yeni bir şeymiş
gibi pazarlık edenlere, yeni bir şeymiş gibi Köprü altında
şunu bunu satan çıplak ayaklı çocuklara, yeni bir şeymiş
gibi bütün bunları umursamadan geçenlere, yeni bir şeymiş
gibi kuşların cami avlusunda yere serpiyen yeme doğru uçmalarına,
uçup da yerdeki yemin çevresinden kopamayışlarına
baktılar.

Kadınlar, erkekler, çantalı kadınların ellerini tutan çocuklar,
iskele tahtasını aşip Kadıköy vapuruna doldular. Çantalı
kadının elini tutmayan çocuklar vapurda çiklet sattılar,
gazoz sattılar, sandviç sattılar. Çantalı kadınların elini tutan
çocuklar, tuttukları eli çekerek gazoz istediler, çiklet istediler,
almayınca anaları, ağladılar. Gazoz satan, çiklet satan
çocuklara imrendiler. Gazoz satanlar, çiklet satanlar imrenmediler, bir sonraki vapuru
gözlediler, bir sonraki vapura

yetiştiler. Hep bir sonraki vapura, daha çabuk ve daha az ikletle. ikletlerini bitiren, tablalarını bozuk parayla dolduran çocuklara imrenemeyecek kadar abuk. Herkes dolmuşlara koştu. Caddebostan'a, Bostancı'ya, Moda'ya. Analar yağlı kâğıtlara sardıkları haşlanmış tavukları, rostolan yatılı okula taşıdılar. Simit satan bir ocuk, dondurma ve yeşil

43

erik satan çocuklar, haince, birbirlerinin simit tablasını devirerek, dondurmalarını eriterek, eriklerini denize dökerek,

birbirlerini tek dūřman belleyerek yarıřtılar. Yatılı okula.

Okulun kapısına simitçi vardı ilkin. O kadar hızlı koşmuştu ve biricik dūřmanlarıyla o kadar gūlü yarışmıştı ki kesemedi hızını, bahçe kapısından içeri girdi, girmiş oldu öteki dūřmanlan yüzünden. O zaman kocaman köpekler, o zaman papazlar yetiştiler, onu kapı dışan ettiler, erik satan, dondurma satan dūřmanlarının yanma. Yağlı kâğıtlara sanlmış tavuklar, rostolarla analar okula girdiler.

Frere Antoine ceza vereceği anlarda daha da uzayan parmağıyla

Memet'i gösterdi. Bütün sınıf ve Memet bunun ne

demek olduğu biliyordu. Bu demekti ki Memet hafta sonu

okulda kalacak. Memet hafta sonu tatilini yitirmekle, yitirecek

hiçbir şeyi kalmamış biri sandı kendini. Yitirecek bir şeyi

kalmamış insanlann cesaretiyle sürdürdü fısıltısını:

- Sen de gittin mi?

- Elbette ya!

- Gidilmez mi?

- Sorduğun şeye bak, gittim tabii!

Ders boyunca bütün sınıf arkadaşlarına sordu. Geneleve gidip gitmediklerini. Tabii, önce, “ben gittim” diye yalan atarak. Yalansız olur mu, olur mu? Aldığı cevaplar kötüydü.

Yalandan kötü. Çok kötü, hafta sonu eve çıkamamaktan da kötü, her şeyini, daha çok şeylerini yitirmekten kötü.

Memet ve bütün sınıf geneleve gitmişlerdi. Ama Memet yalan söylediğine göre, kendi sözünün yalan olduğunu kesin olarak bildiğine göre, koca sınıfta bir Memet, kesin olarak gitmemişti geneleve. Ah Frere Antoine! En iyi yazı hocası olmakla övünen, bahçeden simitçi çocukları kovalamak gibi önemli dertleri olan Frere Antoine! Bugün simitçi çocukları cezalandırdın ama cezalandıramadın Memet’i. Çünkü onun erkeklik gururu, o uzun parmağıyla onu göstermeden önce kırıldı.

Yatakhane, bütün dişler fırçalandıktan, ayaklar yıkandıktan, dolaplardaki abur cubur gizlice atıştırıldıktan sonra elektrikler söndü. Frere Jean kapadı perdesini. Yatılı okulun bir günü bitti. Frere Antoine kızgın köpeklerini bahçeye saldı.

Kimse bu okuldan kaçamaz. Köpekler parçalar. Kimse bu okulda birşeyler öğrenmekten, cezalandırılmaktan, iyi eğitilmekten, anasının getirdiği öteberiye sevinmekten, hafta sonu

çıkamamaya üzmekten kaçamaz. Bu okulun diplomasının sağlayacaklarından kaçamaz. Frere Antoine'm köpekleri var. Kimse bu okuldan içeri sızamaz. Simitçi, erikçi ve dondurmacı çocuklar sızamazlar içeri. Bu diplomanın sağlayacaklarına sızamazlar, Frere Antoine'm köpekleri var. Memet yatakhane de yanında yatan, aslında sınıfın kendince en illeti olan Eşşek Salih'e bir kez daha sordu:

- Sen kaç kez gittin?

- Her hafta sonu giderim ben oğlum.

“Yalancı, yalancı eşşek” diye düşündü Memet. Ama, ya her yalann gizlediği doğru? Ya her yalann dönüşebileceği doğru? Her yalann belki de doğru olabileceğini bilmenin korkusu?

- Yarın yine gideceğim, dedi Salih.

“Benim hafta sonu okulda kalacağımı bildiği için mahsus söylüyor eşşoğlusunu” diye düşündü Memet. Ama, ya her yalann gizlediği doğru, her yalann belki de doğru olabilmesi?

Memet'in o hafta sonu çıkamayacağını, hiç geneleve gitmemiş olduğunun doğru olması? Düşünde Tirebolu'yu gördü

Memet. Genelevin bir türlü cesaret edip de kapısından giremeyen

Eşşek Salih'i, Tirebolu genelevinin kapısında, o en

beceriksiz anda yakalayışını. Beceriksizliğini belgeledi Salih'in.

Gâvurkesen Paşa'nın Nuri'nin sesiyle, “Erkeksen girsene

lan!” dedi. Nuri'nin, çocukken çok çalışıp aynını bece45

remediği şaşmaz tükürüğünü Salih'in suratına oturttu. Nuri'nin bütün oyuncaklarını elinden alan tokadını patlattı Salih'in ensesine. "Genelev ha! Genelev ha!" "Gitmedim ki geneleve" diye ağladı Eşşek Salih. Bir tokat daha patlattı Memet düşünde: "Gitseydin yalancı!"

Şehirde, köyde, tarlada ve ormanda ne varsa kemirerek, harap ederek, insanlara zarar vererek çoğaldı fareler. Deri, kösele, ağaç, tel kafes ne varsa kurtulmadı dişlerinden. Tavan aralarına, döşemelere barındılar. Fare delikleri birleştii. Mutfaklarda, kilerlerde gezindiler. Kemirdiler, kemirdiler, kemirdiler. Birbirlerinin kuyruklarına tutunarak lağımlara indiler. Bodrumlardan, yağmur boruları içinden tırmandılar damlara. Bazıları veba mikrobu yaydı. İnsanların kulak ve burunlarını kemirdi kimi. Maden, taş ve çimento dışında her şeyi kemirerek yaşadılar topluca. Düşmanlan leylekler, baykuşlar, kirpiler ne kadar çok olursa olsunlar, fareler daha çok üreyerek korudular döllerini. Yılda altı kez yavrulayarak, bir çift fare bir yıl sonra dört yüz oldu, iki yıl sonra on beş bin oldu. Sonu yoktu bunun.

- Bir roman versene bana. Aşklı olsun!

Elâ Nesrin'in isteğine cevap vermedi. Kızgın güneş iyice yakmıştı tenini. Rıhtımın merdivenlerinden yalının terasına çıktı. Kayısılar olmuştu. Ortadaki demir masanın üstüne düşmüş ezik kayısılan topladı; çekirdeklerini çıkarıp kayısılan

denize attı. Parmaklığın kenarındaki büyük taşla çekirdekleri

kınıp yemeye başladı. Madam Mado'nun sözlerine

bile bile sırtını döndü. Madam Mado kaşlarının biraz üstünden

başlayan saçlarının dibindeki teri sildi mendiliyle:

- Ah kafam! Yok olasının kafası! Yok ki kafasım! Dört

merdivendir diyerek almamışım güzelim apartmanı, dört

merdivendir diye Sabiha Hanımcığım, kesilesi kafasım!

46

Şimdi de yaşlanan gözlerini siliyordu mendiliyle Madam

Mado. iki kayısıyı art arda yedi»

- Hiç değil imiş bana göre ki bu işler. Bilmez imişim hiçbir

şey. Kocam nur içinde yatsın, şu apartmanı alıp ölseydi. Kararım

yoktur benim Sabiha Hanımcığım. Para, her gün daha

az para. Dört merdiven yüzünden, dört merdivencik yüzünden

caymışım. Çok doğru söylersin Sabiha Hanımcığım.

Para, her gün daha az para. Şimdi almaya kalksam, kim bilir

artmıştır fiyatı. Bir haftada bile artmıştır. Kocam bırakmayacak

idi parayı. Bilmez miydi benim beceriksizliğimi? Alacak

idi o âpartmanı ölmeden. Ah hiç uykum yok Sabiha Hanımcığım.

Derdin ikisi birden. Allah aldı kocamı ben almadan

apartmanı, dört merdivenceğiz yüzünden.

Büyükada'da Maden'de, Hulûsi Şevket Bey'in, zamanında

bir İtalyan şarap tacirinden iki bin beş yüz Türk lirasına satın

aldığı üç katlı ahşap yalıda bir haftadır konuktu Madam

Mado. Yalının renkli camlarını taa Venediklerden getirtmiş
İtalyan tacir. Arkada çamlık, önde deniz. Venedik camları,
oyma balkonlar! Zevkli adammış. Sonra Varlık Vergisi çıkınca...

Renkli camları taa Venedik'ten getirtmiş, öyle söyler
hep Sabiha Hanımefendi, Hulûsi Şevket Bey'in erkek kardeşinin
hanımı, Elâ'nın yengesi. Bilmeyen, dinleyen yalı onun
sanır. Her yaz oradadır. Oğlu ve geliniyle. Uzak yakın akrabalarını, yakın arkadaşlarını da hep
Büyükada'da ağırlar.

Öylesine enine boyuna yerleşir ki yalya. Elâ'nın anası bile
onu evinin hanımı sanır. Her ne kadar Sabiha Hanım'm
babasının Büyükada'daki yalısı bundan çok büyük, "paşa
yalısı"ysa da, Sabiha Hanım, üvey anasıyla arası olmadığından
orada kalmaz hiç.

Elâ, Sabiha Hanım'dan sıkılıp babasına söylendiğinde,
Hulûsi Şevket Bey:

- Üç katlı köşkü olanın elbette konluğu olmalı, Sabiha bu
47
evin insanı sayılır. Elbet misafir olacak. O da olmasa evin geleni
gidene olmayacak. Annen kimselerle görüşmeye görüşmeye...

Öyle der, der ya, karısı yemek için verdiği parayı yetiştiremeyince yine karısına çıkışır:
- Burası han mı? diye.

Madam Mado da Sabiha Hanım'm konluğu. Sabiha Hanım'ın

Ermeni terzi Mado.

- Bir terzim var. Ermeni ama pırlanta, bir dikiş diker pırl pırl, der Sabiha Hanım. Sabiha Hanım Madam Mado'nun baş müşterisidir. Diktiklerin hep Avrupa'dan gelmiş sanırlar Sabiha Hanım'ın dostları, ahabları. Madam Mado, kocası bir ay önce beyin kanamasından ölünce, üzüntüden dikişi kesti. Eski sadakacılardan Sabiha Hanım da Madam Mado'yu, derdini unutsun diye bir haftalığına Büyükkada'ya çağırdı. Mado, kızı Silva'yla salonda yer yatağında yatıyor. Kocasının bıraktığı parayı ne yapacağını Sabiha Hanım'a sormuş, o da kat almasını öğütlemişti. Mado bir türlü beğenmiyor, kıyamıyordu paracıklarına. Büyükkada'ya geldiğinden beri, daha önce kararsızlık yüzünden kaçırdığı bir katın yasını tutuyordu şimdi. Madam Mado, sözlerim uzun bir süredir kimsenin dinlemediğini anlayınca oturduğu koltuktan kalktı, rıhtıma bakan parmaklıklardan aşağı sarkarak, bağırdı:

- Silva, Silva kızım, çıkasın denizden, İstanbul'a ineceğiz, kat bakmaya!

Silva anasıyla kat bakmaktan, bu apartman benim, o apartman senin dolaşmaktan bezgin, denizden çıkmıyordu.

Sabiha Hanım çayından bir yudum aldı:

- Bak Mado'cum aklın varsa beni dinle. Alacağın katın

kusurlu olacağını önceden yerleştir şu kaim kafana. Elindeki

paraya göresini seç. Bu paraya kusursuzunu bulamazsın.

On lirayla, bin liralık mal alınmaz. Bu kafayla ömrü billah

48

kat sahibi olamazsın. Dengi dengine. Kızın Nişantaşı'nda istiyormuş!

Ne bakıyorsun bacak kadar kızın sözüne? Nişantaşı'nda

herkesin hizmetçisi, aşçısı var, arabası var. Senin var

mi? Ne işin var senin Nişantaşı'nda? Önce paranın miktarını

bil, sonracığıma en önemlisi kendini bil, sonra çık kat almaya.

Parana, kendine en münasibi neredeyse, oradan al. Yoksa

bak şuraya yazıyorum, mal sahibi falan olamazsın. Bak

Hulüsi Bey'e. Varlık Vergisi zamanında gözünü açıp İtalyan

tacirinden burayı iki bin beş yüze almayaydı da, benim paşa

babamın köşkü gibisini arasaydı ne olacaktı? Bak çoluk çocuk

nasıl yararlanıyorlar!

Hulüsi Bey öksürdü. Sabiha Hanım'm bu yalıyla paşa babasının

köşkünü ikide bir kıyaslamasına çok bozuluyordu.

Sabiha Hanım anladı. Sözü değiştirdi:

- Sen dinle beni, al o gördüğün katı. Paşa babam hep derdi:

Dengi dengine!

- Ne güzel konuşursun Sabiha Hanımcığım, ne doğru konuşursun.

Bize yakışık düşer mi Nişantaşı? Ha desen yeter mi

paramız oraya? Çok doğru söylersin, dengi dengine ya, şu kaz

kafasına girmiyor Silva'nm. Küçük olsun, Nişantaşı'nda olsun

**diye tutturmuş ki bir. Dört merdivenciği yüzünden kaçırđım
güzelim apartmanı. Bir yandan da böyle söyler bu kız. Ay hiç
bana göre değilmiş bu işler ki Sabiha Hanımcığım.
- Yoo, öyle deme Mado. Ayağını yere sıkı basacaksın.
Güçlü olmayana ekmek yok bu hayatta. Savaşmayana ekmek**

yok.

Paşa kızı Sabiha Yenge'nin, ömrünce hiçbir yaşama savaşı

bilmemiş Sabiha Yengesi'nin, nasıl olup ,da Mado'ya savaş

dersi verdiğini; yıllarca ekmeği için gece gündüz dikiş dikmiş

Mado'nun, güçlü olma dersini nasıl olup da Sabiha Hanım'dan

dinlediğini düşündü Elâ. Kayısı ağacını silkeledi.

Üstüne kayısı düşüp leke yapacak diye çok kızardı buna Sabiha

Yenge.

49

- Çok güzel söylersin, hay ağzımı öpeyim Sabiha Hanım.

Güçlü olmalı, uğraşmalı, olsaydı kafasım senin gibi, kaçırmaz
idim güzelim katı!

Sabiha Hanım koltuktan kalktı. Mado'nun bitmeyen dırdırından,
onun kaz kafasına akıl vermekten sıkılmıştı. Yalı

komşuları Madam Marikalar'a gitti. Madam Marikalar, Sabiha
Hanım'a bol bol yol gösterme, akıl verme, "ben demiştim"

dedirtme fırsatı veren bir hayat sürüyorlardı. Madam

Marika'nın kızı zengin bir Amerikalı Rumla evlenip Amerika'ya
yerleşmişti. Şimdi kızıyla damadı Madam Marika'ya

eski Rum ailelerinden birinin -kızma, kaç kumar masasında

hatırlı yeri olan Madam Marika'ya yoksul bir akraba imişçesine

davranıyorlardı. Ama demişti Sabiha Hanım, dengi

dengine diye. Madam Marika'nın erkek kardeşi sekreteriyle

metres hayatı yaşarken buna bozulan karısı, Ada'nın daha

az skandalı zamanında, çamlıkta bir erkekle basılmıştı. İki

serseri bunları çamlıkta görünce "bize de" demeye getirmişler,

kadın çığlığı basınca da baskın çıkıp iki zavallıyı süre süre

karakola götürmüşlerdi. Madam Marika'nın erkek kardeşi

de karısı Rita'yı boşayıp almıştı sekreterini. Madam Marika

Sabiha Hanım'ı dinleseydi, erkek kardeşi o Rita orospusuyla

hiç evlenmemeliydi aslında. Bir kez Rita babasız büyümüş.

“Baba ocağı görmemiş kızdan hanım çıkmaz” der Sabiha

Hanım, Rita’nın oğlu Mano üvey anası Nefeli’den Rita’nın

intikamını her gün alıyordu ama. Sabiha Hanım’a göre

zavallı Nefeli yazılan Yunanistan’a sırf Mano’nun şerrinden

kurtulmak için gidiyordu. Nefeli ise Mano’nun kansı

İris’in saunaya gitmesine engel oluyordu ya. Ama Mano büyük

oğlandı. Kocasını işin başına Nefeli’nin henüz on bir yaşındaki

Kato’sunu değil, Mano’yu koydu. Öyle gerek, dedi

Sabiha Hanım. İş büyük oğula düşer. Nefeli, üst kata yazlığa

gelen Madam Fofu’yla, Mano’nun ilişkisini bütün Maden’e

yayarak aldı öcünü.

50

Rıhtımdan, kavga eden Mano’yla Kato’nun sesleri geliyordu.

Madam Marika, Sabiha Hanımın merakını giderdi: Kato

küçükken çok şişman olduğu için çükü iyi gelişmemişti.

Şimdi Mano onunla, “Kızlar seni ne yapsın?” diye alay ediyormuş.

Sabiha Hanım Nefeli’ye Kato’nun çükünü çektirtmesi

ve hormon tedavisi yaptırması için bildik bir doktoru

salık verdi. İris, Sabiha Hanım’a hıçlanarak:

- Kato’nun çükü için para var, benim saunam için yok,

dedi.

Sabiha Hanım doğruya doğru, eğriye eğri konuşmayı severdi.

Nefeli'ye,

- Doğrusu bu kızı saunaya göndermemekle iyi etmiyorsun.

Kocası Fofu'yu metres tutmaya kalkarsa dükkândan daha çok para gider, diye akıl verdi.

Sabiha Hanım öğle yemeğinde döndü yalıya. Geline inat, Madam Marikalar'a gitmeden önce yeşil fasulyeleri dolabına saklamıştı. Yemek pişirme sırası kendisinde olan gelin ne pişireceğini şaşırıldı. O saatte Ada'nın öbür ucuna kim çarşıya gidecek? Patlıcan kızarttı. Yoğurt için sarımsak bulamadı.

Üç gün sonra Sabiha Hanım mutfakta sakladığı fasulyeleri buluverecek, sebze çürüten geline de bütün yalı şaşacaktı. Yemekten sonra Sabiha, gelinin pişirdiği patlıcanın beğenilmeyişine sevinerek, Dame de Sion arkadaşı Safiye'nin bir hafta önce getirdiği çikolataları gizlediği yerden çıkarıp herkese tuttu. Çikolatalar bayatlamıştı ya, kimse bir şey diyemedi de sonunda Sabiha Hanım:

- Şu bizim Safiye adam olmaz, bir çikolata alacak, onun da bayatını alır. Okulda da böyleydi, diye çekiştirdi.

Akşamüstü komşu Madam Marika çaya geldi. Kitap okumaya çabalayan Elâ'ya sordu:

- Bu akşamüstü iskeleye inecek misin?

- Hayır.

51

- **Gidilmez, vallahi gidilmez. Tekmil Musevi dolu... Hem de en kötüsünden, tezgâhtar takımı.**

- **Biz Aleko'yla tepeye, Aya Yorgi'ye çıkacağız.**

Sabiha Hanım kulağını bükmüş olacak ki, Hulûsi Bey

Elâ'nın Aleko'yla tepeye çıkmasını yasakladı. Yengesi, ünlü

kahkahalarından birini savurarak söze karıştı:

- **Kendini bilen bir kız Rum oğlanlarıyla çama çıkmaz.**

Kismet bir altın toptur, bir tepersen bir daha gelmez. Ayol

bütün Ada koca bekleyen kızlarla doluyken, sen cebi delik

Rum oğlanıyla çama çıkarsan, parlak parlak kismetler bütün

o koca bekleyen kızları almasalar da, seni hiç almazlar. Ayol

ananda hiç akıl yok senin. Koca dediğin çamda bulunmaz.

İyi yetişmiş erkek kardeşi olan iyi aile kızlarıyla dostluk kuracaksın.

Toprağı bol olsun, annem, her yaz yazlığa çıkmadan

kulağımı bükmedi. “Ada'ya eşeğe binmeye değil koca

bulmaya git” diye.

Elâ tepeye yalnız çıktı. “Con Paşa'nın yalına gidiyorum”

dedi eve. Aleko önceden tepeye tırmanmış, bekliyordu onu.

Kiliseye girip Aya Yorgi'nin at üstünde şeytanı mızrakladığı

ikonalara baktılar. Elâ bir mum yaktı. Sabiha Yenge'nin

bir an önce İstanbul'a işlerini bırakamayan kocasının yanına

dönmesi için adak adadı. Aleko'yla manastırın bahçesindeki

mezarların üstüne oturup öpüştiler. Kayalara çıktılar. Batan güneşi seyrettiler. Aleko yumuşak sesiyle şarkı söyledi. Manasünn bahçesinde beyaz sakallı bir keşiş kuşlara yem verdi.

- Bunlar buraya yalınayak çıkarlar, ayaklan acımaz hiç, dedi Aleko. Aleko'nun aptal dindarlığına kızdı Elâ.

- Acımaz olur mu? Kendilerini inandırmıyorlar. Sizi inandırmak için. Sizi inandırmak bedava yaşamak için.

- Bir keşişin bizim paramıza ihtiyacı yoktur, dedi Aleko.

Hiçbir şey gerekmez bir keşişe. Bir Tannısı yeter ona.

Ansızın sanldı Elâ'ya. "Ben seni o keşişin Tann'sını sevmesi gibi seviyorum."

52

- Sana da benden başka bir şey gerekmez ha?

- Gerekmez.

Gerekmeli diye düşündü Elâ. Bir kadınla erkeğin yaşayabilmeleri için birçok şeylerin gerektiğini Sabiha Yengesi'nden öğrenmişti.

Elâ yalıya döndüğünde, anasının ağlamalarını, çığlıklarını duydu. Fofu, Kato, Mano, Nefeli, hepsi eve dolmuşlardı.

Anasının çevresine.

- Baban öldü, yukarı çık, helalleş!

Bu cümleyi kurmak yine Sabiha Yenge'ye düşmüştü. Elâ merdivenleri çıktı. Kapının önünde bir süre durdu. Kapıyı açıp içeri baktı. Babası, ayağında sabah giydiği pantolon,

gömleğinin yakası açık, uyuyor. Onu uykudan uyandıranlara çok kızardı babası. Elâ kapıyı kapattı. Merdivenleri inerken, her yaz, takım taklavatıyla yalıya yerleşen Sabiha Hanım'ın:
- Hep çok çalışmaktan. Hep derdim Hulûsiciğe, parayı ne yapacaksın? Canna bakmalı insan, dediğini duydu.

İki gün sonra, ölü evinin kasvetinden, geleni gideninden, çoğalan ev işlerinden sıkılan Sabiha Yenge, kocasının işlerini bahane ederek gelini ve torunuyla İstanbul'a döndü. Elâ, adağının tuttuğunu anladı. Aleko'yla öpüşürken mi ölmüştü babası? Aleko'yla tepeye çıkmasını yasakladığı için mi Aya Yorgi intikam almıştı babasından? Somut olarak bilinen şeydi: Elâ'nın çevresinde Sabiha Yenge'nin her gün biraz daha daralttığı örümcek ağı, bir ölümle parçalanıvermişti. Bu ölümün ardından Elâ, Madam Mado, Madam Marika, Kato, İris, Mano, hepsi kendi başlarının çaresine bakmaya bırakıldılar.

Sincap baharda belirmiş sürgünleri kemirerek ormanda, meyve bahçelerinde, cevizliklerde yaşadı. Uzun saçaklı kuyruğu tanıttı onu düşmanlarına. Ormanın sık dalları arasında

53

güneş alan, ışıklı, sıcak yerlerde arka ayaklan üzerine oturdu, ön ayaklarıyla ceviz, fıstık, palamut, kozalak kemirdi. Güçlü tımaklarıyla tutundu, tırmandı. San kırmızılı postuyla, beyaz kamıyla güzelliğini yitirmeden yaşadı. Sadece rengi

değişti mevsimlere göre. Ağağların ęatal dallan arasında,
oyuklarda yaptı yuvasını. Yılda iki, üç kez, yedi kez yavru
doğurarak çoğaldı. Yavrulan en düz ağağlara bile tırmanmayı
öğrendiler ondan. O olmasa kendiliklerinden öğreneceklerdi.

Kışın yuvanın ağzını kapamayı, kuyruklarını yorgan
gibi örtünüp uyumayı kendiliklerinden de öğrenebilecekleri
gibi. Sonra her yazla, bütün güneşli havalarda yuvadan dışan
çıkmayı, ormanda özgür yaşamayı öğrendiler.

Tarlabaşı'nm dar sokaklarında, su birikintilerinden atlaya
atlaya kaç saattir dolaşıyordu Memet. Çocukken çözdüğü
bilmece; labirent. Bir dikdörtgen, dışında bir çocuk,
elinde ęanta, dikdörtgenin herhangi bir yerinde bir okul
resmi, çocuk labirentten geçip okula varacak. Bu bilmeceyi
severdi Memet. şimdiyse labirenti bilerek karmaşıklaştırıyor;
resminin ortasındaki geneleve varamıyor bir türlü. Su

birikintilerinin üstünden atlamaya geldi buraya. Bir su birikintisinden, ötekine. Bütün
işportacılar onu seyrediyor, bütün

işportacılar onunla eğleniyor, nereye gidemediğini biliyor;

bütün su birikintileri de. Çengelli iğne, lastik, ayna, jilet,

prezervatif satanlar, fındık fıstıkçılar. Üstünde babasının

Stavro'nun dükkânında diktirdiği lacivert beyaz çizgili,

kravaze yakalı cumartesi giysileri, kendisini seyretti su birikintisinde.

Giysisi büyük geliyor, babası küçüklüğünden

beri hep büyük diktirmiştir elbiselerini; Memet hep küçük

kalmıştır elbiselerinin içinde, hep bir şeyden küçük, bir lacivert
elbiseden bile. Dayısının Almanya'dan getirdiği, piyasaya
yeni çıkmış beyaz naylon gömlekle, arkadaşından
ödünç aldığı ipek kravatla büyümek, tam gelmek bir şeye.

54

Elinde bir kalem, karşısında ortasındaki genelev resmiyle
labirent, kalemi hep yanlış sokâklarda gezdiriyor, çıkmaz
sokaklarda, su birikintilerine batırıyor ucunu, ucu yazmaz
oluyor kalemin. Silgiyle işportacıları, iğne, lastik, jilet, prezervatif satanları siliyor; nereye
gidemediğini mutlaka bilenleri,
mutlakalan siliyor. Bir büfenin orada durdu, bir paket
Yeni Harman aldı, tiryaki falan değildi, bir şey almalıydı,
cebinden çıkarabileceği, sonra yine cebine sokabileceği,
elinde tutabileceği, dudaklarıyla tutabileceği. Durdu, ayaklarına
baktı. Labirentin son sokağında, ayaklan önünde belirdi
Dumlupınar Okulu'nun toprak bahçesi. Toprağın üstüne
çizdiği genelev planı. Geldim diye düşündü, bu iş bitti,
şimdi dönebilirim. Dönemedi, öğretmenin Rifat ayağıyla
sildi toprağın üstündeki genelevi. Toprak su birikintisiyle
kanştı, çamur oldu; bütün çamurlar, Tarlabası sokaklanın
bütün çamurları Memet'in pabuçlanın altında birikti,
tonlarca çamur. Memet bunca ağırlaşan ayaklanı kaldıramıyordu;
adım atamıyordu. Yanından işportacılar, çengelli
iğne, lastik, jilet, prezervatif satanlar, yakalara balina satanlar geçip gittiler. Kaydıracak kayan
çocukların rahatlığı, sevinç

ıgınlarıyla sokağa kaydılar; Memet kayamadı, döndü,
işportacılardan çengelli iğne, lastik, yakalara balina aldı.
Bütün işportacılar Gâvurkesen Paşa'nın Nuri'deki suratla
baktılar ona. Nuri'nin sesiyle "ben geneleve gitmedim ki"
diye ağlayan Memet'e, "gideydin lan" diye yapıştırdılar lafı.
Memet'in utangalığını, çekingenliğini, hanım evlatlığını,
aile çocukluğunu beş kuruşluklara, on kuruşluklara bozdular,
on kuruşlukları, beş kuruşlukları liralara tamamlayıp
sokağın yolunu tuttular. Elini uzattı duvardan tabancasını
alacaktı; baktı yok. Tabanca Nuri'nin elinde. Hırsız-polis
oyununda tabancasını alan Nuri polis oldu, Memet hırsız.
Nuri tabancayı Memet'e doğrulttu: "Yakarım pi kurusu!"
dedi. Memet tabanları yağladı sokağa doğru, tabanca55
yı Nuri'ye bırakıp. Bir cigara yaktı, üstü beyaz file, yanlan
taba rengi pabuçlu, lacivert, siyaha yakın lacivert pantolonlu,
paalan geniş ve tsz, ceketini sol omuzuna atmış, gri
şapkalı esnaf kılıklı, şişman bir adamın gölgesinde yaktı cigarasını.
Adam arkalanna bastığı pabuçlarını sürüye sürüye
yürüyor, arkasına kavuşturduğu elleri arasındaki tespihi çekiyordu.
Adımlarını tespih çekimine uydurdu Memet: Adamın
gölgesinde tespih adımlarıyla ilerledi. Bu adam nereye
gittiğini biliyordu. Bu adamlar belirli bir kapıdan çıkarlar
ve dosdoğru belirli bir kapıya giderler. Kapının birinde elleri
boştur, ötekinde doludur. Bir dolan, bir boşalan ellerle;

bir dolan bir boşalan vücutla gittikleri belirli bir kapı vardır.
O belirli kapıya, adamın gölgesinden yürüdü Memet. Adam
durdu, çevresine bakındı. Memet bir an sıyrıldı gölgeden,
çırılçıplak kaldı; bütün pencereler açıldı, bütün orospular
çıplaklığını bildiler, adam gölgesiyle Memet'i giydirdi yeniden,
pencereler kapandı. Adam kapıyı açtı, Memet için açtı
kapıyı koruyucu gölge. Memet için içeri girdi. Memet içerde
ansızın yine gölgesiz kaldı, çmlçıplak. Adam odalardan
birinde yok olmuştu. Kapının yanında ve mutlaka çıplaktı.
Evin bir eşyası gibi, evin bütün insanlanm unuttuğu, varlığı
üstünde düşünmedikleri bir eşya gibi kapının yanında
kalabilecekti; çıplak olmasaydı, çıplak olduğunu sanıp onca
terlemeseydi, kızarmasaydı. Bir el, ardı ardına birçok el sırtından ittiler onu; içeri dolan eller,
çekingenliğini on kuruşa,
yirmi beş kuruşa bozan eller, işportacılar, dondurmacılar,
erikçiler, simitçiler. Bu kapıdan ardı ardına girdiler. Burada
Frere Antoine'm köpekleri yoktu; onları yatılı okulun
dışına, uzağına kovalayan köpekler. Memet gözlerini döşeme
tahtalarının oyuklarından kaldırdı; tam karşısına düşen
bir kadına, ilk gitiği partide dansa kaldırdığı kıza yaptığı gibi
selam verdi. Kız çok gülmüştü ona, kadın gülmedi, görmedi,
oralı olmadı hiç.

İşte sanki anasının hastalandığı zamanki sesi, işte sanki öğretmenin ödevini iyi yaptığı zamanlardaki sesi, işte sanki düşündeki sevgililerinin sesi, işte sanki terledikten sonra musluk başında su içme sırasını beklerken akan suyun sesi.

Bilip unuttuğu, en kurtancı, en iyi edici sese döndü. Sese sarıldı, sesle örttü çıplaklığını. Ötekilerden oldukça değişik, daha genç, zayıf, yorgun, silik, genelev dışındakiler gibi bir kadındı bu. Rahatça, kucağında emzirdiği bebesiyle otobüste, parkta rasdanlabilecek, en çok böyle rastlanılabilecek bir kadın. Memet, hayatının son selamını bu kadına verdi.

- Otur şuraya. Biraz beklersin değil mi canım?

Memet iskemleye yürüdü. Memet iskemleye oturdu; yürürken her adım atışının fotoğrafını çekti, fotoğrafım seyretti.

Boğazı kurumuş, dili şişmişti. Cebinden paketini çıkardı; bir sigara aldı, ağzına götürdü, yaktı. Birkaç nefes çekti, sigara ağzında söndü; sigarayı yere attı, cebinden paketi çıkardı, bir sigara daha aldı, yaktı, birkaç nefes içti, sigarayı yere attı. Paketi cebine koydu; paketi cebinden çıkardı, sigarayı yaktı, kibriti üfledi, sigara söndü, paketi cebinden çıkardı.

Adamın biri yanındakini dürttü: “Dolmacıya, hele dolmacıya!”

Bir başkası, bütün içilmemiş sigaraları topladı yerden.

Evli evine, köylü köyüne, evi olmayan sıçan deliğine;

herkesin bir bildiği vardır oğlum; herkesin girip çıktığı bir

yer vardır, herkesin tanış olduğu bir yer vardır, herkesin usta

**olduğu bir yer vardır, herkesin seyirci olduğu bir yer vardır,
herkesin rahat olduğu bir yer vardır, herkesin efendi olduğu
bir yer vardır, köpekler herkesi kovalayabilir, herkesin
köpekler tarafından kovalanabileceği, kapı dışarı edilebileceği
bir yer vardır.**

**O gün ev yıkılıyordu, bir Memet kalırdı altında, herkes kaçsa,
herkes kurtarıcıları çağırırsa, o çağıramazdı; ta yakınına
uzanan ele uzanamazdı. Bir dakika geçti, iki dakika geçti, üç**

57

dakika geçti, merdivenlerden indiler, çıktılar, indiler, çıktılar.

**Memet hayatında ilk kez kendinden kılıksız, kendinden
cahil, kendinden biçimsiz insanları kendinden büyük gördü.**

**İlk kez, onlarla aynı sıraya girdi. İlk kez onlara isteyerek
sırasını verdi. İlk kez onlara gülücükler saçtı, yaltaklandı
düşüncesinde. Hoş görünmek istedi onlara, ilk kez onlara
boyun büktü, kaderini onlara bağladı, onların merdiven
inişlerine ve çıkışlarına.**

- Hadisene canım?

Baktı kadın merdivenin tepesinden ona el sallıyor. Kalktı.

Merdivenleri çıktı. Bir kapıyı açtı, bir kapıyı kapadı. Sırtım

**duvara dayadı. Ayaklarımı amansızca, haince ağırlaştıran, çamurlara baktı yine. O an, bir an
önceki analığım, öğretmenliğini,**

su sesliliğini mutlaka yitirmiş bir ses:

- Hadi soyunsana! dedi.

Soyunmak! Bir kız okulunda, herkeslerden gizlenen bir perukanın düşmesi, nutuk verirken ya da ilk öpüş anında takma dişlerin düşmesi, kalabalık bir sokakta çıplak yürüdüğünü anlamak ansızın, arkadan gelen alaycı kalabalıktan kaçmamak ve uyanmak terden sıırsıklam. Bu onca özenerek giyilen lacivert giysiden, naylon gömlekten, kravattan soyunmak, onlara nankörlük etmek, onların koruyucu kanatlarından soyunmak. Yürüdü. Bir somyaya çarptı. Karanlığın, belki de hiç bitmeyeceğini umduğu loşluğun bir sonu olduğunu anladı. Kemerini çözdü, ceketini, pantolonunu, kravatını, gömleğini, fanilasını çıkardı. Şimdi bütün kurşunlarını üstüme boşaltacaklar; ben öleceğim, Viva Zapata! Son titreyişim bir şarkı olacak, bir ihtilâl şarkısı; ama ayna karşısında değildi, on bir yaşında da değildi ve Zapata olduğuna kimse inanmazdı burada. Kadın her şeyi anlıyor gibi, her şeyi hoşgörüyor gibi; keşke öyle olmasaydı, sövseydi, aşağılasaydı onu, kovsaydı. Memet bu hikâyeyi, sonradan kadının bayağılığıyla tamamlasaydı. Birleşmesi söz konusu olmayan

58

farklı düzeylerin kandırıcı hikâyesiyle. Ama kadın onu okşadı, çocuk sever gibi sevdi, hain biranlayışla:

- Sen iyisi mi yarın gel. Sabah ondan önce, daha çok vaktim olur. Şimdi bekleyen müşteriler var.

Giyindi. Noktasız ve virgülsüz, soluk almadan, yutkunmadan,

gözünü kırpmadan. Merdivenleri indi; çocukluğundan

beri edindiği bütün giysileri giyinerek kapıya yürüdü.

Sokağa çıktı. Noktasız ve virgülsüz, soluk almadan, yutkunmadan,

iki yutkunma arası bir süre içinde. Sokaktan çıkacakken

Rıfat'ın çelmesiyle yere düştü. Burnundan akan kan,

su birikintisi içinde kayboldu; içindeki kanı kimsenin ayırt

edemediği bir çamur birikintisinde.

Porsuk, bu kemirmeden hiç bıkmayan hayvan, arka

ayaklarını, pullu ve yassı kuyruğunu kullanarak yüzer de.

Hem karayı, hem suyu tanıyarak akarsuların, göllerin kıyısında

yaşar, kemirir, yaşar. Çalı çırpı, çamurla yapar yuvasını.

Birbirine eklenen yeraltı yollarıyla suyun altına vanr.

Sonra suyun önünü ağaç dallarından yaptığı bentlerle keser.

Havuzla çevirir yöresini. Ağaç kabuklan, yapraklar, tomurcuklar,

kökler, hepsini sırayla kemirir, yavaş, uzun kemirmeler

sonucu en güçlü ağaçları devirebilir. Bilir gizlemeyi.

Göl diplerine yeşil dallar saklayarak kışlık erzağın

biriktirmeyi. Sonra gelince mayıs, fare iriliğinde üç yavru

doğurur.

Kozhelvacıların, dondurmacıların, galetacıların, mısırcıların

zinciri cepleri bozuk paralarla dolu çocukların orada

koptu. Çocuklar önce dondurma, sonra mısır, sonra helva

yediler. Dondurmacının dondurması bitti. Mısırcının mısırları

tükendi. Helvacının helvaları yetişmedi; çocukların

tükenmedi bozuk paraları. Büyükada iskelesinde dönerli
sandviç yediler, akşam açık hava sinemasına gittiler. Akşam

59

yemeğinde yemek yemiyorlar diye anneanneler dövündü.
Anneannelerin boğazından geçmedi akşam yemekleri. Sokak
kapılan aç torunları için üzülen anneannelerin yüzüne
kapandı. Kızlar, oğlanlar bisikletlerle tepeye çıktılar. “Kimin
bisikletinin vitesi daha iyi?”, “Kim daha çabuk çıkacak tepeye?”,
“Kimin bisikleti ne malı?”, “En iyi vitesli bisiklede nerede
yapılıyor?”, “Kimin babası en iyi vitesli bisikleti almış
oğluna?”, “Kaç para gümrük vermiş üstüne?..” Bütün bunlan
her gün sınayan çocuklar, bu çok önemli sorunlann yüküyle
yanştılar. En iyi vitesli bisikleti olan, babası en yüksek
gümrüğü ödeyen çocuk midyeli sandviççiye en önce vardı.
“Helal olsun, bisikletinin vitesi kimselerde yok.”

Yeşil çuhalı masalar kuruldu salonlara; çıt çıt bezik sesleri.
Vido! En büyük buzdolaplarının buzluğundaki buzlar
yetmedi viskilere. Albert’le Andon kotaları konuştular bıkmadan
ve hep başından alarak. Telefonlar çaldı. Öğle uykusundan
uyanıldı. Akşam ne giyileceği konuşuldu. Hristos
yetimhanesinde akşam çocuklara çıkacak yemek konuşuldu.
Çocuklar fıstık çamı altında çıplak ayaklarıyla bağdaş kurup
patates soydular. Kim en uzun kabuğu soyacak? Kim
hiç koparmadan soyacak patatesin kabuğunu? Kimin babası

en iyi vitesli bisikleti almış oğluna? Dört selvi ağacının arasındaki büyük demir kapıyı ayağıyla itti Aleko. Arabacı Deli

Rıza mezarlık duvannda oturmuş abuk sabuk konuşuyor

yine:

- Sarı çizmeli Memet çalıştı. Çalışmayı çok seviyormuş.

Şapkalı kadın denize girdi. Çantalı adam vapura bindi. Çantalı

kadın trene bindi. Şapkalı adam otobüse bindi. Vapuru

çok seviyorum. Çalışmayı çok seviyorum...

Mezarlığın ortasındaki mermer iki sütun arasında yüksek

liyordu Nikolai'nin büstü. Büstün iki yanında, daha alçakta

iki mezar taşı: Nikolai'nin karısı Elisa ile anası Elati'nin mezar

taşları. Nikolai'nin gösterişli mezarının yamacına sığınmışlar.

Mezarlığın en görkemli mezar bu üçlü mezar. Aleko

ile Elâ Nikolai'nin büstü karşısındaki banka oturdular.

- Adama bak adama, dedi Elâ.

- Hayırsever adamdı Nikolai, dedi Aleko.

- Büstünü de ondan kocaman yaptırmış.

- Ölü, kendi büstünü yaptırmaz ya. Haynı görenler yaptırmışlardır.

- "Al büstünü, haynı gör" demişlerdir bir yandan da.

- Yok yok, hayır duası okumuşlardır.

Elâ sinirleniyordu:

- Bir kez bu adam, nasıl bir mezar istediğini ölmeden önce

belletmiştir. Benimki ortada kocaman, kanmmkiyle anammki

iki yanda nah böyle göbeğim hizasında, diye mezar

taşının resmini çizmiş, mezarı için en düşük fiyatla mermer kapatmıştır zamanında. Bu adamlar mezar taşlarını bile garantiye alırlar. Hayırsever kişi diye kendilerini yutturdukları saf insanların hayır dualarına inanmaz onlar. Onların minnetine bırakmazlar mezar taşlarını. Herife bak, kansıyla anasını karpuz gibi koltuğu arasına sıkıştırmış! Bu adamlar sözde hayır işlerler karpuz taşıyarak. Hayır işledikleri kişiler koltukları altına sıkıştırdıkları karpuz gibidir onlar için, sonra kesip yenecek. Hangi ahmak, bir insanın karpuzu sırf karpuzla hayır işlemek için taşıdığına inanır? Ama senin kafandakiler, kesilmek için taşındığımızı anlamazsınız bir türlü.

Aleko'nun üzüm gözleri karardı bir an, sonra nemlendi;

başını yana eğdi, biraz küskün:

- Nikolai Paleopulos önemli adamdı.

- Nasıl önemli?

- İşte böyle, pahalı bir mezar taşı yaptırmasından belli ki...

61

Aleko sözünün sonunu getirmedi. Uzandı, öpmek istedi.

Elâ iteledi. Canı sıkkın. Nikolai hakkında söylediği cümleleri

önceden hiç düşünmediğini, şu ana dek Nikolai'inin ona

vız geldiğini düşündü. Kafasını asıl kurcalayan şey, asıl kafasını

kurcalayan şey, şimdi gebe miyim ben? Bunca öpüşmeler

sonucu? Nasıl gebe kalılır? Gebe miyim ben şimdi?

Olabilir mi? Aya Nikolai'de öpüşmelerimiz sonucu gebe kalmış olabilir miyim? Bütün bunlan deminden beri sormak istiyor. Bu soruların gülünçlüğünü düşünürken, yine de aydınlanmak isterken, birdenbire can sıkıntısıyla Nikolai konusunda düşündüğünü, önce düşünmediği bir biçimde yargıya vardığını, çok uzun düşünülüp varılmış bir yargının kesinliğiyle konuştuğunu anladı Elâ. Ansızın, Nikolai hakkında verdiği karar gibi ansızın, sadece öpüşmekten gebe kalınmayacağını, bunu bilmemiş olmasının mümkün olmadığını anladı. Bu yeni edindiği bilgilerin getirdiği keskin dille:

- Senin için yoksul olmayan herkes önemli, dedi Aleko'ya.

Aleko, kara, bilgilerin, yeni, ansızın kişiyi sivriltiveren bilgilerin dışında, yumuşak gözlerle bakıyordu Elâ'ya:

- Sen yoksulluk nedir bilmezsin ki.

Aleko'nun babası kıyı meyhanelerinden birinde akordeon çalıyor, aile meyhaneden toplanan bahşişlerle zar zor geçiniyordu.

Çamların altında oturdular. Elâ eline aldığı kozalağı

Nikolai'nin, bütün mezar taşlarına tepeden bakan, bütün mezar taşlarına hadlerini bildiren büstüne attı.

- Yapma, günahdır, büyük bir Rumdur o.

- Ne büyüğü? Senin baban gibi yoksullan Büyük Yunanistan palavrasıyla uyutup sömürdüğü için mi?

Elâ yeni konuşmaya başlayan bir çocuk gibi yeni bildiği

sözcükleri durmadan sıraladığını görüyor, bundan sıyıramıyordu

kendini.

62

Aleko Elâ'nın tersliği karşısında istemeden diklendi:

- Yunanistan büyük devlet!

Bir mahalle çocuğu oldu ansızın Elâ. O yeni edindiği bilgileri,

sivri bilgileri unutuverdi. Aleko'dan duyduğu ilk sevgisiz

cümlenin verdiği şaşkınlıkla:

- Yunanlılar korkaktır.

- Barbarlardan herkes korkar.

- Kadınları ve çocukları kim kılıçtan geçirdi?

- Kim olacak sizler!

Elâ çamın altından kalktı. Bu kez attığı kozalak Nikolai'nin

büstünün tam alınına vurdu. Yetimhaneye çıkan yoldan

yürümeye, arkasına bakmadan yürümeye başladı. Aleko

ardından yetişti.

- Savaşta vurulur da, kesilir de!

Elâ birden eski saflığıyla:

- Ben gebeyim galiba.

Aleko, anasının üvey olduğunu birdenbire öğrenmiş bir

çocuğun kırıklığıyla sordu:

- Kimden?

- Kimden olacak senden tabii!

- Ama biz o... şeyi yapmadık ki, yani çocuk yapmak

için...

- Biliyorum, ama onca öpüştük... ne bileyim işte, hastalanmadım

bu ay.

- Öpüşmekten çocuk olmaz.

- Ben de biliyorum ama işte...

Hiçbir şeyi doğru dürüst bilmiyordu aslında. En ufak, beklenmedik bir olay bütün bildiğini sandığı şeyleri kökünden sarsıyordu. En cahil bir insan gibi her şey mümkün oluyordu onun için.

Birden ağlamaya başladı. Aleko onu sardı. Kucağında bir çocuk gibi salladı.

- Bana çocuğun nasıl olduğunu iyice anlat Aleko. Öyle el63 le tutulur gibi anlat ki, bir gün çocuk istersem, bunu bile bile yapayım.

Tepede, Aleko'yu tanıyan Madam Meli, onlara çay, peynir, ekmek ikram etti. Batan güneşe karşı oturdular. Peynir ekmeklerini yemeye başladılar. Elâ, Aleko'nun ekmek yerken ağzını şapırdattığını fark etti. Aleko'yu yemek yerken ilk kez görüyordu. Gözlerini kapadı: "İyi ki Aleko'dan çocuğum olmayacak" diye sevinirken yakaladı kendini. Bugün, yalnız Nikolai konusunda değil, çocuğun nasıl olduğu konusunda da değil, kendi konusunda yemek yemeyi iyi öğrenmemiş biriyle yatmayacak, yatmak istemeyecek bir kız olduğu konusunda edindiği bilgilerle yorgun, kayanın üstünde bir saat uzandı kaldı.

Evlerde, sokakta, damlarda, arka bahçelerde, çöp tenekelerinin çevresinde dolandı kediler. Yumuşak, uzun ve sık tüylü postlarıyla korundular soğuktan. Beyaz, gümüş rengi, san, tekir, siyah ve alacalı kediler. Yuvarlak başlan, kısa ve kaim boyunlarıyla; her yöne dönebilen, hareketli, geniş kulaklan, parlak, büyük ve yuvarlak gözleriyle. Bir kedi ışıhta küçülen gözbebekleriyle güneşe baktı. Üst dudağının iki yanındaki uzun, sert kıllarla duydu bahan. Sağlam ayaklan, yumuşak tabanlarıyla ses çıkarmadan yürüdü. Sevildiği zaman mındanmaya, acıktığı zaman miyavlamaya, öfkelendiği zaman dimdik tüylerle kamburunu çıkarmaya doğru yürüdü. Ağaca tırmandı, bekledi avını. Avını öldürdükten sonra güçlü dişleriyle parçaladı. Gerindi. Atladı ağaçtan. Avını parçalarken gözlediği dişi kedinin ensesine batırdı dişlerini. Kimsenin dostu olmadı.

Küçük kilisenin eski, tahta oymalı kapısı aralandı... Kapı aralığında o eski güzellik yalanının pınlıtılan göründü: İkonaların yaldızları, ince uzun mumların kireç duvarla64 ra vuran zengin büyüü. Çıplak duvarların, kuru iskemlelerin, soluk sedir kumaşlarının insanlarına, en ucuz güzellik yalamı, kilisenin açık kapısından, parıltılarla çağrıda bulundu. Yaldızlar, mumlar, ikonalar. Kara çoraplı, başlan örtülü akraba kadınlar mum diktiler vazgeçemedikleri düşler için. Akraba çıplak duvarlar, akraba kuru iskemleler, ikonaların

**yaldızlanyla zenginleştiler. Kara oraplı, başörtülü,
yaslan akraba kadınlar kiliseden ıktılar. Eski testilerde eski
şaraplar, eski yortular, horalar eski. Kilisenin kapısı kapandı.
Meyhaneler, kahveler doldu. Marmara kıyılarından
Adalar'a vapur vapur insan aktı. Döküntü kıyı meyhanelerinde
beyaz peynir, kavun, Yeni Rakı. Fayo'da kılıç şiş, ıstakoz,
beyaz şarap. Defne yapraklarından barış çelenkleri
hep aynı yolculara. Hep aynı beyaz peynir ve tekel rakısı.
Talikalar, Ada turlan, sıpalar. "Beni eşeğe bindir" diye ağlayan
Çocuklar. Rumca gazete satan ığirtkan ocuklar. Haklı
ve haksız gözyaşlan. Büyük Kulüp. Üyeler ve üye olmayanlar.
Bri partileri. Hayatta ve kumarda ve aşta kazananlar.
Kumarda kaybedip hayatta kazananlar. En güzel günbatımlarını
gören zengin manzaralı döküntü kahvelerde tavlama
partileri. Tavlada kazanıp aslında hep kaybedenler. Marmara'dan
Adalar'a vapur dolusu insan. Her metrekaresi satılmış
arsalar. Vapur insanlarına ortakalan ağaç gölgeleri!
"Üye olmayan giremez!" levhaları. Bütün yasak levhaları.
"Mayosu olmayan giremez!" Seyirle yetinenler, aptal seyirciler.
Pazar günlerinin barbar seyircilerinden köşk kepenklerinin
ardına kaçanlar. Deniz motorları, kotralar, balıkçı
sandalları. Fransızca, Rumca, cıcmıce, şekerimce, arada bir
"ağzıma tükürdüğüm"lü Türkçe.
Memet, Niko Paleopolos'un Burgaz Adası yokuşlarından**

birinin tepesindeki evinden ayaklarını arnavut kaldırımında sürükleyerek dönüyordu. Sıcak, ter. Gitar iyice ağır geliyordu. Niko Usta: “Ne yoruyorsun cancağızım bre, çak mayacaksın bu mereti!” demişti bugün. Niko işini ciddiye alanlardan. Gitar çalmak önemli bir iştir onca. Herkesin bulaşamayacağı bir iş. “Vardır herkesin de bir bildiği!” İnsanın işi bildiği olmalı Niko’ya göre, işi ekmeği olmalı, bildiğini ekmeği gibi bilmeli, ekmeğini bildiğinden çıkarmalı; gitar çalmak da ekmeğe gibi ciddi bir şeydir. Memet niçin gitar öğrenecek? Anlamıyor Niko Usta. Söylenip duruyor. Memet gitar konçertosu çalmak istemiyor. Sadece bir iki aşk şarkısı o kadar. Niko’ya göre, iyi bir aşk şarkısı çalmak konçerto çalmaktan kolay değildir. İyi bir aşk şarkısı çalmak konçerto kadar, ekmeğe kadar ciddidir. Bir aşk şarkısı çalmak için de bu işin ustası olmak gerek. Memet olamaz bu işin ustası; çünkü gitar Memet için ekmeğe değil; oyun: Oynayarak çalınmaz bu meret. Sıcaktan gömleği sırtına yapışmıştı. Vapur iskelesine geldi. Gişeden bilet aldı. Vapura bindi. Küpeşte kenarına oturup ayaklarını demire dayadı. Yeşil, beyaz köpüklerden izledi vapurun gidişini. Serin köpüklerde. Düşüncelerini köpüklerde serinletmek istedi. Geçen cumartesiye düşündü. Demir’in evinde. Sınıf arkadaşları. “Parti var” demişti Güner. Zorla gitmişti. Bir sonu olmadığını bilerek. “Nasıl bir son beklenir?” demişti Güner.

“Parti bu oğlum, kızlar var, dans ederiz, nasıl bir son heklenir?”

Pikabın yanma oturmuştu plakların sonunu beklemek için. Sonra hangisi? Hatırlamadığı, uzun ya da kısa saçlısı, hatırlayacak ne oldu ki? Bir saat yanak yanağa dans etmişlerdi. Akraba gibi, iki dost gibi, sevgili gibi, karı koca gibi, yakın, sonu varmış gibi yakın. Bir saat sonra, bir saatlik bir yakınlıktan sonra, koridorda öpmek istemişti kızı, bir tokat yemişti bir saat yakınlıktan sonra; bir saatlik yalam, uydurmayı bir tokatla yeniden bilmişti. Sonu buydu. Bir tokat. “Parti bu oğlum, kızlar var!” Nah var! Yeşil köpükler var. Gemi gittiği sürece. Vapur Köprü’ye yanaştı. İndi. Dolmuş bekledi. Dolmuştan indi. Beyoğlu’nda yürüdü. Ayakkabıcılar, muhallebiciler, pastaneler, eczaneler, “butik”ler, kuyumcular, yürüdükçe uzayan bir alışveriş. Bir fotoğrafçı dükkânına girip bir hafta önce çektiği resimleri aldı. “Ja mes Dean” ceket ve gitarla. Bir camekânın önünde durdu. Pabuçlara bakar gibi yaptı. Cebindeki resmi çıkarıp baktı. Sevmedi resmi. Bir şeyin yapışmadığını, bir tutkahn iyi tutmadığını fark etti. Bir aptallığı. Aptallığı olduğu yerde bırakıp dolmuşa yetişti. O kıza demeliydim ki, “Şimdi seni burada bırakıp bir saat danstan sonra ne yapmamı bekliyorsun? Üpmeyip eve gitmemi, evde... Seni burada öpsem belki yalnız bu kadarı bir şeydir, bir andır, sürdürülebilir bir sondur. Sonunda ben elimde şeyimle kalacaksam, sana hiç

gerek yok.” Bir kadının ayağına bastı. Paraları yere düşürdü, ineceği yeri geç söyledi. Şoför, Memet’in verdiği bozuk paraları araba camının önündeki bozuk paraların yanına fırlattı söverek: “Verip verecekleri beş on kuruş, eziyetleri yüz liralık.”

Bir saat dans, yanak yanağa dans için bütün gece eziyet.

Yok kızım! Babasının bir tanıdığı selam verdi. Adamın yüzüne baka baka yürüdü. Geçtikten sonra tanıdı. Döndü arkasından baktı adamın. Adamın da arkasına baktığını anlayınca

hızla döndü önüne. Şimdi daha ayıp oldu işte. Merdivenleri

çıktı. Kapıyı anası açtı. Hafta sonu tatilinde niçin

sinemaya bile gitmediğini soran anasına karşılık vermeden

odasına geçti. Gitarı yere bıraktı. Kapıyı dinledi. Telefon

çaldı. Anasının telefona cevap verdiğini duyunca yeniden

gitarı aldı. Çabuk adımlarla mutfığa geçti. Kapıyı kiledi.

Mutfak penceresinden apartman boşluğuna baktı. Aşağı

katta oturan Serpil Hanım mutfaktaydı. Serpil Hanım’ın

kocasını kanarya yetiştirir, akşamları arkadaşlarını eve toplayıp

içki içerdi. Şişman, karısından yaşlı bir adam. Serpil

Hanım merdivenlerde her karşılaşışlarında gülüyordu Me-

67

met’e. Komşu selamı. Balkonda gitar çalarken aşağıdan kadının

şarkı söylediğini duydu. O günden beri kadına rastladıkça

kızarıyordu Memet. Kadın mutfak penceresinden

Memet'i gördü. Yüksek sesle şarkı söylemeye başladı. Bir yandan bulaşık yıkıyor, daha doğrusu yıkıyor gibi yapıyor. Memet bildiği iki parçadan birini çalmaya başladı. Birini bitirip ötekini. Hep aynı şarkıları. Kadının dudaklarını yalayıp pencereden ona baktığını göremedi. Şarkısını giderek daha yüksek söylüyordu kadın. Mutfak kapısı vuruldu. Gitarını mutfak dolabının yanına saklamak isterken tavayı devirdi. Öğlenki kızartmadan tavanın içinde kalan zeytinyağ döküldü yere. Yer beziyle .yağı iyice bulaştırırken cebinden fotoğraf düştü. Sonunda yeri olduğu gibi bırakıp kapıyı açtı. Anasının yanından konuşmadan geçti. Odasının kapısını kapattı. Anası yeri silerken Memet'in "James Dean" ceketli ve gitarlı fotoğrafını buldu. Fotoğrafı ve gitarı Memet'e vermek için kapısını vurdu. Memet kapıyı açmadı. Anası elindekileri kapının önüne bıraktı. Mutfağı iyice temizlemeye gitti. Memet yatağa yüzükoyun uzandı. Kapattı gözlerini. On beş dakika sonra kalktı. Çamaşır değiştirdi. Kapıyı açtı. Yerdeki fotoğrafı gördü. Gitarı ve fotoğrafı içeri aldı. Fotoğrafı karton kutunun içindeki ipekböceği tırtıllarının yanına koydu. Bir süre tırtılların yağ içmiş karton üstünde ilerlemeye çabalayışlarını seyretti. Eline bir kitap aldı. On sayfa okudu. Birden Serpil Hanım'm yeniden şarkı söylediğini duydu. Kalktı, odasının pencerelerini kapadı. Brigitte Bardot'nun duvara yapıştırdığı resmine bıyık yaptı. Şarkı kesildi.

**Gitarımı aldı. Yarım saat çalıştı. Penceresini açtı. Yine
başladı şarkı. Altta, kadının yatak odasının penceresi de
açıktı. Kadın şarkıyı kesti. Pencereden aşağı bakmaya başladı.
Başım yukarı kaldırıp Memet'i gördü. Memet hemen
başımı içeri çekip pencereyi kapadı. Kitabımı eline aldı. Yarım
saat daha okudu. Kalktı. Odada yürüdü. Brigitte Bar-**

68

**dot'nun resminin önünde durdu. Resme eşek kulakları, bir
de kuyruk yaptı.**

**Değişken renkli kürkleriyle kurtlar indiler bozkıra. Kurt,
çok; gri renkli, boz kürklüleri en çok. Yazla renkleri açılmış
kürkleri. Kırmızımtrak san çizgilerle. Onlan çoban köpeğine
benzetip yanlan köylü çocuklan, son anda kurdun yan
bakan şehla gözlerini görünce vahşeti, yabanlığı tanıyıp kaçtılar.**

**Kurtlar, memeli hayvanlan, kuşları, insanlan, leşleri,
her şeyi yiyen kurtlar, beklemeyi bilen, sabırlı, ama amansız
bekleyen avlanı. Kışı bekleyen, kışın geyikleri, atlan yiyen,
parçalayan, uluyan. Aslında insandan korkan, ormanlarda
sürülerle dolaşan avlarımın peşinde günler, haftalar,
aylar boyu dolaşan kurtlar.**

**Ece, kara kalemle uçlanı uzatarak dayanılmazlaştırdığımı
sandığı gözlerle baktı; çevresini süzdü, süzüm süzüm
süzüldü gözleri. İskemlesinin arkasına yaslandı. Dudaklarımı
yaladı; ne zamandır, tükürüklenmiş dudakların daha**

çekici, öpülesi olduğunu sanıyordu. Lisede, okul dağılmadan önce bütün kızların tuvalete koşup dudaklarını yaladıklarını gördüğünden beri, tartmadan gözlemine, sınımadan inanıyordu buna. Yaladı dudaklarını. Saçlarını arkaya attı. Üniversite kantinindeki öğrenciler birbirlerinden sigara otlandılar. Üniversite kantin demekti, sigara içmek demekti kantinde, bol zaman, hiçbir biçimde ölmeyen zaman demekti. Bu zamanı, bu dokuz canlı, bin canlı zamanı, art arda bıkmadan ve usanmadan öldürmek demekti.

Kız beklemek, kız tavlama, sadece üçüncü sınıf orospularla çok seyrek yatmak demekti. Çok konuşmak, konuşmak, fal bakmak, enayilik ve rüküşlük etmeyi hergelelik sanmaktı.

Ece'nin gelişmiş butlarıyla gıcırdağı iskemle. İskemlenin gıcırdağısı, Ece'nin söylediği türküye katıldı. Ece, oğlanların

69

ısrarlarıyla şarkı söylerdi kantinde. Bununla tanınırdı, oğlanlar, “yattık” dercesine hafif alaylı, yukardan, “şarkı söyledik” derlerdi Ece'nin ardından. Ece aslında yalnız kendi için, oğlanlar beğeniyor sansa da sadece kendi için, imrenip alamadığı, yetişemediği birçok şeye duyduğu özlemi gidermek için, eksik kalan birçok şeyi, ne olduğunu bilemediği, kavrayamadığı, anlayamadığı, ama yine de eksikliğini duyduğu birçok şeyi unutmak için, kanmak için, kandırmak için kendini, şarkı söylerdi. İskemle, Ece'nin gelişmiş

butlarının altında inledi. Ece'nin şarkısına karıştı gıcirtısı

iskemlenin.

“Fırat kenarında yüzen kayıklar anam, kayıklar...”

Karbonat tatlı çaylar soğudu. Çayla ıslanmış kesmeşekerler eridi. Yapış yapış, erimeyen, çayla, suyla eriyip dağılmayan sıkıntı, yapış yapış. Kantinin kuytu köşelerinden birinde, kahve falına bakan coğrafya öğrencisi bir kız, dudakımı bükerek söylendi:

“Yine şişecek başımız.”

Kıdemli kantincilerden Mahmut -askerî öğrenciydi Mahmut, fakültede kantin dışında görülmezdi pek- sigarasını Ece'nin eteğinin altından görünen çıplak baldırlarına bakarak üfledi. Semra, Ece'nin şarkısı yüzünden yarım kalan kahve falının hıncıyla: “Hep Mahmut yüz veriyor şu Ece'ye. Sesim güzel sanıyor o budala da. Şuna bak kız, şu oturuşa bak...”

“Şimdi sana bir yol görünüyor. Uzun boylu esmer bir adamla gidiyorsun. İçin sıkılıyor. Yüreğin sıkıntılı, yolculuktan sonra bir ferahlık gelecek. Sana para var kızım. Aaaa bak, bu adam burada da var. Ya nişan, ya evlenme, artık orasını bilemem. Öyle kalabalık bir yerde o adamla birliktesin. Belki de senin nişanın ha...”

Mahmut hem şarkıyı dinliyor, hem Ece'nin baldırlarına bakıyor, hem de kendi deyimiyle “felsefe yapıyordu.” Gün70

delik konulardaki görüşlerini açıklarken hep, “benim felsefeme göre” diye başlardı cümleye..

“Benim felsefeme göre, üniversiteye adımını atmış kızla evlenilmez”, “Benim felsefeme göre, milliyetçi öğrenciler daha temiz giyinirler”, “Benim felsefeme göre, Türkiye ancak askerî disiplinle kalkınır” falan.

Şu anda da Mahmut’un felsefesine göre...

“Ece anasını gönderip istenecek ağırlıkta bir kız” değildi.

“Atm hafifi, kızın ağın.”

Ama Zeynel’in anahtarını bir eline geçirse, ilk yapacağı şey Ece’yi eve atmaktı. Ece gelir miydi? Anahtar olmadıkça, o her şeyin belli olduğu, neyin ne olup olmadığı belli olduğu ana kadar, böyleydi bu, Ece ayarlanır, atılırdı eve.

“Tam eve atılacak kızdı Ece” felsefesine göre Mahmut’un.

Dört yıl boyunca, fakülte kantininde derinleştirdiği hayat görüşlerini sık sık ortaya dökmeyi severdi Mahmut. Evde anasının ahbabları, komşular, bu dört yorucu yıl boyunca edinilmiş kantin felsefesini büyük bir saygıyla dinler, Mahmut’un anasını, böyle, bir gün gerine gerine sırtını dayayabileceği dağ gibi bir oğlu olduğu için kıskanırlardı. Dağ gibi oğul, iki yıldır sınıf geçememişti. Askerî bursunun kesileceğini de bugün öğrenmişti. Bu durum anası için, anasının komşuları için fazla bir şey değiştirmeyebilirdi. Onlara göre Mahmut, dört koca yıl üniversitede okumuş, her şeyi bilen,

ağız her konuda laf yapan biri olarak kalacaktı. Ama Ece?

Artık kantine pek gelemeyecekti Mahmut. Ece'yi bir an önce atmalıydı eve. Oysa Ece bugün hep Semih'in istediği şarkıları söylüyor. Mahmut, bu işe, burs konusundan çok bozuluyor.

Semih yine, lacivert beyaz çizgili, kruvaze takım elbisesini giymiş, cebinde beyaz mendil, pabuçlarını yeni boyatmış.

Beyaz çoraplarını boyamasın diye boyacıya bin tembih geçerek. Siyah saçlarını parlatmış briyantınle. Ece gibi yurttan kalan kızların bütün bantellerini bilir Semih, kendine sorar71 sanız. Yurt kızlarını ona sormak gerekir. Nasıl tavlanacaklarını ve sonra nasıl atılacaklarını baştan. Bunların doktorudur

Semih. Gerçekten de kızlar, yurt yemekhanesinin sıralarına Semih'in adını az kazımamışlardır. Profesyonel cemiyetçidir

Semih. Birçok kodaman politikacıyı yakından tanır.

Onun için Mahmut arayış bozmak istemiyor Semih'le. Belki

Semih'in tanıdıkları Mahmut'un bursu konusunda bir şey yapabilirler. Semih kızların pasosunu, kayıt, harç işlerine gönüllü

olarak bakar. Fakülte çaylarını o düzenler. Mahmut'un felsefesine göre, "tam yükselecek adamdır Semih." "Allah belasını

versin Semih'in, ama bir ara bir punduna getirip şu burs

konusunu açsam." Mahmut sigarasını yere atıp ezdi. Böyle yaptığı zaman çok erkek oluyordu, en dayanılmazından.

Bugün Ece'yi ayarlayamayacak. Hiç ayarlayamayacak, burs ayarlamazsa. Kalktı Semih'e yanaştı:

“Bir sigara içer misin?”

Odakçıydı Semih.

“Semih, eğer şu Ece sana bitmiyorsa, bana da Mahmut demesinler.

Benim felsefeme göre, Ece seninle yatmaya çoktan

razı. Kızı eve atmak istersen ben sana anahtar uydururum.

Bir sigara daha içer misin? Semih Ağbi, senin şu kodamanlardan biri...”

Ece yükseltti sesini. Şarkısı, felsefe dersinin yapıldığı amfinin açık penceresinden içeri doldu:

“Fırat kenarında kayıklar balam... Anam ağlar, bacım beni sayıklar balam...”

“Böyle felsefe öğrenimine sinkaf,” dedi Elâ, yanında oturan Bülent’e. “Bize felsefe diye yutturduklarımın özü bu şarkininki kadar bayat.”

Sıranın üstünden Hegel’in “Tarih Felsefesi”ni aldı. Kitabı,

Almanca başlığı dışarı gelecek şekilde koltuğunun altına

sıkıştırdı. Elâ bir kitabı başlığı okunacak gibi gezdirmenin

gülünç olduğunu bilecek kadar akıllıydı aslında. Elin72

deki kitabı da okumuş sayılmazdı. Kolay değildi o kitabı

okumak, hele anlamak. Bu kitabı ancak evde, büyük bir sabır

ve ısrarla, dikkatle okursa anlayabileceğini biliyor, ama

yapmıyordu bunu. Koltuğunun altında gezdiriyordu öyle,

öyle anlamadan ve okumaya fırsat bulamadan. Anlamsız

ve yararsız. Üniversitede doğru dürüst bir şey öğrenemediğini

biliyor, bu eksiği tamamlamak için söylenmekten öte pek de fazla şey yapmıyordu. “Eksik”lerin ne olduğunu tam bilmiyordu aslında. Eksiklerin uzağındaydı. Tam ve “bütün”lere varmasına zaman vardı. Eksikliği, boşluğu yalnız başına, durduğu yerde, hiçbir olaya bulaşmadan tamamlayamayacağı biliyor, koltuğu altında Hegel, Husserl, Marx, Heidegger gezdirerek, dolması gereken boşluğun her an akimdan çıkmamasını sağlıyordu, bir bakıma; daha doğrusu sağladığını sanıyor, eksiğini bilenlerin üstünlük duygusuyla bakıyordu çevresine. Bu kitapları okumayanlara, okumayı düşünmeyenlere, onların umutsuz boşluklarına bakarak sevindiriyordu kendini, umutlandırıyordu biraz da. Bir gün, ansızın gökten, “Deus ex machina” gibi bilgilerin ve doğruların inivereceğini, içindeki çölü yeşertivereceğini bekleyecek kadar akılsızdı. Akılsızlığın, anlamsızlığın, yararsızlığın, boşa giden, aslında boş olan zamanların, kandırmacaların bilincinde olmanın verdiği saçma öfkeyle doluydu. Her şeye ve herkese kızılıyordu. Bu çölü çöl bırakan, yetersiz benliğini olduğundan daha yeterli sanmasını sağlayan boş kafalara, çirkinlere kızılıyordu. Merdivenlerden koşarak indi. Kantinin önünden, içeri bakmadan geçti. Arkasından koşuyordu Bülent. Elâ bunu biliyor, bilmez görünüyordu. Durdu, Bülent’e döndü:

- Taşra üniversitesi burası. Ne üniversitesi, taşra yüksekokulu.

Buradan çıksa çıksa, taşra okulları için öğretmen

çıkır.

Başıyla kantini gösterdi:

73

- Okuttukları tam bunlara göre, ama bunların bunu bile

öğrenmeye niyetleri yok.

- Neyin olmayacağını bilir onlar, dedi Bülent.

- Taşra sıkıntısı içinde yoğrulmuş bunlar. Durallığa alışkın

ve yatkın hepsi. Fakülteye, geçerliğini ve elde edilirliliğini

bildikleri belirli amaçlar için gelirler. Diploma, devlet memurluğu, biraz kvz-erkek arkadaşlığı, biraz eğlence, birkaç

anı, birkaç aşk mektubu, biraz cemiyetçilik. Bütün bunları

elde ederler, sonra da gönül rahatlığıyla dönerler toprak altındaki yuvalarına.

Elâ'yla Bülent, gülünç bir gehellemeye, kantindekilerle ilgili

görüşlerini bütün taşrahılar konusunda fikir yürütmek

için yeterli sayarlardı. Kantin incelemesi sonucunda taşrayı

bilir olmuşlardı. Bu seyirle edindikleri yargılan, bir taşra yaşantısının sonuçlan imişçesine saatlerce tartışırlar, bu yargılardan

başlayıp pek hoşlandıkları “öz eleştiri”ye geçerlerdi.

Elâ birden yüklendi Bülent'e. Aslında Bülent'le arasında bir

çeşit cinsiyet oyunu olan, “gerçek oyun”dan kaçmasını sağlayan

saldımlardı bunlar.

- Ya sen niçin geliyorsun üniversiteye? Bütün bunları, sadece

daha şık biçimde olmak şartıyla sen de istemiyor musun?

Beğenilerine uygun bir kızla Vivaldi dinlemek, bir yatak

ilişkisi kurmak, biraz okumak, iyi filmler seyretmek, tiyatroya,

**konsere gitmek, dünya kültürünün büyük adlarını
bilmek, her ad üstüne söyleyebilecek birkaç cümlesi olmaktan
öte ne istiyorsun? Bütün bunlar, yatma konusu dışında
çok kolay elde edilir şeyler değil mi? Belki yatma konusundaki
çözülmezliğin verdiği sıkıntıyla, karşı çıkarmış gibi, isyan
edermiş gibi, birşeyleri zorlarmış gibisin. Şimdi bir Parisli
ya da Londralı burjuva çocuğu olsan, tek bir sıkıntın
kalmazdı.**

Bülent kolundan hırsıyla çekti Elâ'yı:

- Senin gibi taşra kızlarına âşık oldukça böyle küçük sı-

74

**kıntılan aşamıyoruz. Ne yapalım? Kızlığını ve Hegel'i, şanına
yaraşır bir koca için yanında gezdirip duruyorsun.**

Kitabı çekip aldı Elâ'dan. Merdiven boşluğundan aşağı attı.

- Nasıl olsa okuyacağın yoktu. Buna cesaretin yok. Kafanın

nasıl idmansız olduğunu anlamaya cesaretin yok. Tek

bir yanlış yapmaya, üstüne tek bir çamur sıçratmaya. Sadece

kendi yanlışlarımla mı geliyeceğim ben? Bir yanlış da sen

yapsan. Ama cimrisin sen. Benle İzmir'e gelsene! Gelmezsin

ama. Ya bir daha düzeltemeyeceğin bir yanlış yaparsan?

Benle yatarsan mesela? Bana bir şey verirsin. Geri alamayacağın

bir şey. Olur mu? Ben de, sen de, öylece, olduğumuz

gibi kalalım. Nemize lazım. Dahımızda, armut gibi olgunlaşalım.

Ben, belki de sadece zorluyorum. Ya sen? Zorlamıyorsun

bile. Seyrediyorsun. O kadar. Bulaşmadan bir şey olmaz.

**Seyirciler bir bok yiyemezler! Bir gün, bir sersem gibi şaşarak,
neler neler olmuş da haberimiz yokmuş, derler yalnızca.**

-Kolunu sıktı Elâ'nın-. Geliyor musun şimdi?

Elâ silkindi:

**- Yağma yok beyim, yanlışımı kendim seçerim ben. Yanlış
da yapsam, kendim, bile bile, ama kendim yapanım. Senin
zorlamanla yapılacak yanlış, komik bir kandırılıştan başka
ne? Sadece sana birşeyler verebilecek bir aldanma. Aldanmaktan
korktuğumu sanma. Senden korkmuyorum.**

Bülent alaylı:

**- Kendinden korkuyorsun. Doğal olanı yapmaktan kaçınan
bir aile kızı olduğunun ortaya çıkmasından korkuyorsun.
- Sadece, İzmir'e gitmek istemiyor canım. O kadar. Niçin
İzmir? İzmir'de ne var? Korkmuyorsan bu gece sen bize
gel!**

Bülent durakladı:

**- Kimse yok mu?
- Sana ne?
- Anneler gittiler mi?**

75

**- Bak, bak. Hesaplara bak! Korkma, bir haftalığına gittiler.
Saldırmaca oyununda geçici bir başarı sağladığı duygusuyla
sevindi Elâ. Sonra kendini, akşam Bülent gelince ne**

yapacağını düşünürken, kendi eşyaları arasında, kendi çevresinde

Bülent'i nasıl yenilgiye uğratacağını düşünürken yakaladı,

sevmedi kendini.

Bir saattir müzik dinliyorlardı, Bülent karşı saldırıya geçmiş,

Elâ'nın evine geldiğinden beri bu gece buraya müzik,

sadece müzik dinlemeye gelmiş gibi davranmıştı.

- Telemann var mı sende? *

- Yok, sevmiyorum. Hiç sevmiyorum barok müziği. Mekanik

bir müzik. Bana her gün üç kez dişini fırçalayan, her

çekilişten önce bankalara para yatıran, perşembe pazarını

kaçırmayan adamları hatırlatıyor. Hani kurulunca çalan müzik

kutulan vardır, korkunç can sıkıcı. Onlar gibi. Dinlemek

istersen al, bak burada Telemann var.

Şimdi, bilmem ne kadar dakika sürecek olan plağı pikaba

koydu Bülent. Elâ yatak odasına geçti. Anasının, en soğuk

havalarda bile Elâ'ya yalvar yakar giydirtemediği kalın pazen

geceliği giydi. Saçlarını bigudilere sardı. Dişlerini fırçaladı.

Bülent'in yanına döndü. Bülent Elâ'yı o kılıkta görünce

duraladı.

- Yani ne demek oluyor bu? Amma da numara ha!

- Bu gece birlikte kalalım dememiş miydin? Şimdi ben,

sen varsın diye, her geceki halimden değişik bir tavır takınsam,

sahtekârlık olmaz mı? Saat geç oldu. Ben artık yatacağım.

Sen de yatacaksan yat. Ya da plak dinle. Yorgan, yastık

ne lazımsa şuraya koydum.

Bülent, yorgun, plağın arkasını çevirdi.

Elâ, güvenli:

- Yanlış anlamadıysam, “Şenle bir gece kalalım” demiştin.

**Yok başka bir şey idiyse gerçek istediğın, adını koyman ge76
rekirdi. Yani benden... Nerden bilebilirim yoksa? İstemediğın
bir şeyi istediğini sanarak rüküşlük edecek değilim ya...**

**O gece iyi uyuyamadı Elâ. Bülent’in çıkıp gidişini kimin
yenilgisi sayabileceğim düşündü. Kendi davranışlarının,
sözlerinin hep birer bahane olduğunu. Sevmediğini söylediğı
şeyleri gerçekleştirmeye çalışan bahaneler... Kendisinin
baştan başa bir bahane olduğunu.**

**Karanlıkta, sessizlikte, en ürkütücü düşünceler gibi yaşıyordu
yarasalar. Geniş kanatları, tıkız gövdeleriyle. Büyük,
anlaşılmaz gerginlikte, zar gibi kanatlarla, gürültülerle
karıştılar geceye. Başparmaklarının uzun tırnaklarıyla tutacak
bir şey arayarak gecenin, karanlığın, yalnızlığın içinde.**

**Gecedен yorgun doğan güneşle, arka ayaklarının kıvrık
tırnaklarını dala geçirerek, baş aşağı uyudular. Güne, doğan
güne, uyanan güne sarkıtarak başlarını, uyudular. Geceye,
gece böceklerini avlamaya hazırlandılar, belirsiz sesler
çıkarak. Bu sesler avlarına çarpıp yankılandı, ses dalgalan
yayıldılar geceye, yarasa yakaladı avını. Baharda doğurduğı
tek yavruya, tüysüz, uçmayı bilmeyen, karnında
taşıdığı yavrusuna, geceyi, kaçmayı, kış uykusuna yatmayı,**

huzursuz yaz gecelerinde anlamsız uçuşan böcekleri avlamayı öğretti.

Memet, koridorun kapısını açtı. Otto l 'in gözleri karanlıkta yandı, söndü, yandı. Hep yanık kaldı. Memet, gözüne dikili ışıktan tedirgin oldu. Kapıyı kapadı. Kızgın kızgın miyavlayan Otto l 'in üstüne. Otto l, hem kızgın kızgın, hem de kapatılmış kapatılmış miyavladı. Öğleden beri koridordaydı.

Bir ilkbaharda, koridora kapatılmış Otto l, kapıyı tırmıklıyordu. Nelerden koparılıp nelerin ondan esirgendiğini biliyor diye düşündü Memet. Bahçeye çıktı. Sırtını güneşe verdi. Otto l 'e acı çektirmek yeterince üzmemişti

77

onu. İşte bahçede, Otto l 'in en çok güneşi sevdiğini bile bile, tek başına güneşin tadını çıkarabiliyordu. Konuştu kendi kendine: “İşlediğim suç ilkbaharda Otto l 'in en çok güneşi sevdiğini bile bile onu karanlık koridora kapatmaksa, bu suç sandığım kadar üzücü değil. Üzüntü insanı yorar.

Arkadan gelen tatlı yorgunlukla alışmak üzüntüye. Tadını çıkarmak.” Ne kendim, ne de Otto l 'i sandığı kadar önemsemediğini düşündü. Bir kediyle olan ilişkilerinde bile kararsız olmak. Adlandıramamak. Seviyor muyum? Acı çekmesine dayanabilir miyim? Duvarın üstünde tembel tembel gerinen erkek kediyi yakaladı. Eve girdi. Kediyi Otto l 'in yanına koridora saldı. Karanlıkta iki erkek kedi. Yere oturdu,

sırtını duvara dayadı. İçerden gelen hırıltıları, azgın boğuşma seslerini, azgın miyavlamaları dinledi bir süre. “Şimdi benim için bu iki kedinin acıları farklı mı? Otto 1’in acısı daha çok mu düşündürüyor beni? Onun acısı benim elimde. Ona karşı daha suçluyum. O benim kedim çünkü. Peki ya öteki? Onu da ben kapattığıma göre.” Telefon çaldı. Memet önce sokak kapısını açtı. Ardından koridorun kapısını. Burnunun üstü yaralanmış olan yabancı kedi şimşek gibi fırladı dışarı. Ardından Otto 1. Kızgınlığını, öfkesini daha iyi biriktirmiş olduğu için Otto 1 tepeledi yabancı kediyi. Daha uzun zamandır karanlıkta, ilkbaharsız. Otto 1 bahçeye çıkmadan önce Memet’e anlaşılmaz bir sevgiyle sürtündü. Sahibini bilen bir ev kedisi şımarıklığıyla. Memet telefonu açtı. Bir kadın sesi. “Annem evde yok” deyip kapatacaktı. “Ben Serpil!” Annemin sokağa çıktığım görmüş olmalı, diye düşündü Memet. “Ben Serpil, bana gelir misiniz, biraz oturmaya!” Memet telefonu açık bırakarak sokak kapısını kapattı. Döndü, telefonu yeniden eline aldı. Kapatmıştır belki. Kapatmamıştı.

- Annem evde yok!

Kahkaha. Kadın çingır çingır güldü telefonda. Memet

78

kahkahayı biraz uzaklaştırdı kulağından. Otto 1 miyavladı sanki. Koridorda biriktirdiği hınçla, şimdi bahçede. Dişi

kediler kollayın kendinizi! Otto l 'i saldırm üstünüze. Kadın

kahkahası arasında, “Biliyorum annenin evde olmadığını.”

Memet terledi. Ben Otto l 'e bu kadar sıkıntı veremem.

Gömleği sırlıslam olmuştu terden.

- Sınavlarım var, çalışmam gerek.

- İyi ya dinlenirsiniz azıcık. Bu sıcakta durmadan çalışılır

mı? Soğuk bir şey içiririm size.

- Bilmiyorum.

Daha ters bir cevap bulamadığı için kendisine öfkeleni

Memet. Otto l 'i bahçeye bırakmasaydım keşke.

- Bekliyorum.

Telefon kapandı. Memet bahçeye fırladı. Otto l 'i koydunsa

bul. Yakalayıp yine koridora kapatacağım hergeleyi. Birlikte

kapanacağız. Eve geri döndü. Odasına kapandı. Ipekböceği

tırtılları koza yapmış. Kozaları elledi. Şimdi hemen

delinseler. Çıksa kelebekler. Çiftleşseler. Yumurtlasalar,

baksam öylece. Daha bütün bunlara çok zaman var. Yatağına

uzandı. Kitabını okumaya başladı:

Kimsenin anlamaya kalkışmadığı

Ve yakınılmayacak kadar acı bir şey

Her şeyin bizden uzaklaşıp gitmesi,

Ve daha önce bir çocuğun olan benliğimin,

Hic kimse karışmadan,

Bir sokak kopeği kadar bana yabancı olması.

Yeterli değil, hiçbiri, kurtarıcı değil. Bütün bu sözler, neyin yanlış olduğunu anlatmıyor. Anlatsa bile değiştirmiyor.

Nuri'nin çocukken tabancamı almasını. Benden güçlü olmasının nedenlerini. Mühendis babama ve oyuncaklarıma rağmen.

Babamdan, Tirebolu memur lokaline serbest giriş kar79

tı olan babamdan bana artakalan, kalacak bütün giriş kartları tabancamı geri almaz bana. Beni Nuri'den güçlü kılamaz.

Bütün bu mısralar. Nuri kendinin olmayan tabancayla polis olabilir. O anda, başkasının tabancasıyla. Memet'in tabancasıyla polis olmaya karar verebilir. Ben bugün bile bilmiyorum.

Tabanca benim, ama hırsız mıyım, polis mi?

Bir sinek hızla çarptı cama. Büyük, kara bir sinek. Gazeteyi katlayıp peşine düştü sineğin. Konmuyor meret. Pencereyi açtı. Belki dışarı uçar. Sinek pencereye yanaşmadı bile.

Dayanılmaz vızıltılarını sürdürdü. Bir vızıltının bile gelememek üstesinden, aşamamak; katlanmak. Yenilmek. Cebinden çakmağını çıkardı.. Yaktı. Çakmakla kovaladı sineği.

Sinek yere kondu. Çakmağı sineğe yaklaştırdı, yaklaştırdı.

Üstüne bırakıverecek cav... Sinek, ansızın yeni bakışlar edindi. Ansızın edindiği bakışlarla baktı Memet'e. Çakmağı söndürüp cebine koydu. Bahçeden cırlak bir kız çocuğu

sesi duyuldu. "Terazi lastik cimnastik." Ne demek yani?

Terazi lastik cimnastik? Gidip kapadı pencereyi. Su içmek için mutfağa gitti. Sokak kapısı tırmalamıyordu. Açtı. Otto

1. Sakin. Yalanarak içeri girdi. Köşesine kuruldu. Memet'e sürünmeden. Memet açık sokak kapısından kendini dışarı attı. Merdivenleri koşarak indi. Zili çaldı. Serpil Hanım çarçabuk açtı kapıyı. "Buyrun!" Kabul gününde misafir karşılar gibi. Memet salona girdi. Sehpalar. Sehpaların üstünde işli örtüler. Ucuz biblolar. Duvarlarda camlatılmış "Hayat" fotoğrafları. Radyonun üstündeki vazoda plastik çiçekler. Sıradan, enstitü rüküşlüğü. Sözcükler yeterli olsaydı. Mısralar: "Ve yakınılmayacak kadar acı bir şey." Yeterli olsaydı gelmezdim. Ne işim var? Allah kahretsin! Ne işim olabilir Hoffmannsthal'le ne işim olabilir peki? Sadece biri güzel, biri çirkin. Ama biri kaçamak, gerçek öteki. Hangisi daha yakında, hangisi daha gerekli. Kadın, yaldızlı sivri topuklu terliklerle mutfığa gitti. Geldi. Gitti. Memet'e limonlu, buzlu Cinzano ikram etti. Sıcak. Cinzano. Bir şeye mecbur olduğunu bilmek. Karar vermek gerektiğini. Anın karar anı olduğunu. Terledi. Konuşacak hiçbir şey yok. Her şeyin konmalı adı. Cevap vermenin zamanı. Buraya niçin geldim? Neyi alacağımı ve neyi vereceğini bilmek. Bilmezlikten gelmek. Bu plastik çiçekleri seyretmek, işli örtüleri lekelemek, sinir bozucu terlik şırıltılarını izlemek zorunda değilim. Zorunda mıyım? Zorundasın! Seçimini yapmak zorunda. İstedığinin, gerekli olanın fiyatını ödemek zorunda. Bu arada sadece oturuyor, Cinzano içiyor, başı ağrıyor, halının

ilkel çiçeklerine bakıyor. Terlik şıprtıları. Sessizlik. Başını
ağırlaştırmıştı. Cinzano'dan. Uyku, kurtarıcı uyku. Uykunun
hep bir şeyden kurtardığını. Günlük bir zorunluktan. Düşünde
Nuri. Memet'in tabancasıyla. Düş görmediğini, düşündüğünü
biliyor. "Tabancayı ne yapayım lan!" dedi Nuri.

Tabancayı Memet'in başına fırlattı. Nuri'nin Serpil'i istediğini
anladı. Sırayla, her şeyi. Hep Memet'ten koparıp alacağını.

Memet'ten alacak, ama Memet yine de hırsız kalacak.

Nuri'den çaldığı bir şeyi geri verir gibi. Nuri hep polis olacak.

Memet'in tabancasıyla. Polis olmaya karar verdiği için.

Hırsızını kovalayacak. Memet'i. Ne hırsız, ne de polis olanı.

Karar veremeyeni, seçim yapamayanı. Hızla kapandı kapı.

Serpil. Üstünde pembe naylon gecelik. Sanki hep söylediği

bir sözü tekrar eder gibi. Hep bu gecelikle dolaşmış gibi.

Memet'e merdivende hep bu gecelikle rastlamışmış gibi. Sokaktaki
satıcıdan bir kilo domates almış gibi.

- Özledim seni!

Memet'in kucağına oturdu. Hiç tanışmıyoruz seninle. Sizi
tanımıyorum hanımefendi. Sizinle domates pazarlığı edemem.

Nuri istiyor sizi. Sizi tanıyor. Sizden ne alacağını biliyor.

Boğazı kupkuru. Hiçbir şey söyleyemez. Baktı, her
şey olabilirmiş. Yatak odasındaki kuşlar, Serpil'in kocasının
kuşları, baktılar. Tirebolu. İlkokulun toprak bahçesi.

**“Hep beraber söyleyelim çocuklar! Kuş sesleri ovalara yayılır,
insan buna hayran olur bayılır.” Memet ovalara yayıldı,
hep beraber. Nuri yok. Nuri okula gitmiyor. Nuri yayılmadı**

ovalara.

**Olan oldu. Sanki istediğim bu değilmiş gibi sahtekârlık,
sonsuz yalancılık. Sanki, yolda yürürken başkalarının açtığı
bir çukura düşmüşüm gibi. Sevinmeli. Kuşlar tanık, bir
şey oldu.**

- Seni okuldan ararım telefonla! dedi Serpil. Serpil Hanımefendi.

Merdivenleri koşarak çıktı. Islık çalarak: Kuş sesleri!

Kapıyı anası açtı. “Nerdegin? Hani çalışacaktın? Niçin saldın

Otto l’i dışarı? Pisenmiş iyice!”

Durdu. Konuşmalı mı?

- Nuri’den tabancamı geri aldım anne!

Titreşimlerle, sazların artan titreşimleriyle hareketlendi

durgun su. içinde binlerce canlı hücreyi barındıran. Karabatak,

sazların kuytu gizinden süzüldü. Gölün yüzünde kaydı.

Karabataklar çırpıtlar kanatlarını. Küçük sinekleri, göl yüzünün

ve yüzeye yaklaşmış su canlılarının peşinde, ilerlediler.

Onlar için bitimsiz genişlikte, hep yüzülecek, varılacak

yeni köşeleri olan gölde. Daldı karabatak, ileriye doğru; battı

karabatak ileriye doğru, bir dalıp bir batarak sürdürdü canlılığı.

Durgun gölde, sazların artan titreşimleri arasında sürdürdü,

bir dalıp bir batarak.

Elâ Hilton Oteli’nin standart eşyalarıyla döşenmiş odasının

kapısını açtı. Yerde kaim, düz halı. İki geniş divan. Alçak

çay masası. Pirinç lambalar. Bir işadamının öbür işadamlarını

kabul edebileceği bir otel odası. Bu odada ancak

kontrat imzalanır, diye düşündü Elâ. Ya da basın toplantısı

yapılır. Büyük pirinç sigara tablaları. Bir basın toplantısı-

82

da içilebilecek bütün sigaraların külüne yetecek kadar tabla.

Balkon kapısını da açtın mı Boğaz'a doğru, odanın havası

bir anda temizlenir. Bu yüksek tavanlarla kaç kişinin soluğu

barınır burda; ama, sevişen iki kişinin soluğu dağılır,

bulamaz birbirini. Bir iş hanında, becerikli bir avukatın iyi

döşenmiş yazıhanesinde sevişmek gibi. Niçin orada da sevişilmesin?

Bir yazıhaneye sevişmek için gidilmez. Orada ansızın,

günlük amaç unutulup sevişilebilir. Buraya niçin geldik?

Sevişmeye. Öyle ya, balayı için bir otele gitmenin tek

anlamı değil mi bu? Bir avukat yazıhanesine sevişmeye geldik.

Her şeye mecbur olmak kötü olabilir; ama sevişmeye

mecbur olmak? Bir avukat yazıhanesinde sevişmek zorunda

olmak. Her kapıyı açışında olduğu gibi, şimdi de bunları

düşündü Elâ. Yeni açılmış Hilton Oteli. Kendini bilen,

yani toplumdaki yerlerini bilen bütün yeni evliler balaylanm

orada geçirmeye can atıyorlardı. Hakkı da bunu düşünüp

sevindirmek istemiş olmalıydı Elâ'yi- Kapıyı her açışında

düşünüyordu: Buraya niçin geldim? Aleko'dan, Bülent'ten

esirgediğimi Hakkı'ya vermek için mi? Bunu onlara

beni Hilton'a getirmedikleri için mi vermedim? Nikâh

ve Hilton'da halayıyla şartlanmış biriyim demek ki. Bunlan

düşünmemek olmuyordu. Balayında sevişmek nasıl kaçınılmazsa

öyle... Aleko'yu, Bülent'i Hakkı'dan az mı sevmiştim?

Boğaz'a bakan balkon açıldı. Hakkı'mn kat garsonuna

verdiği buyruklarla bölmek istedi düşüncelerini. Hakkı ellerini

çırdı. Elâ, arkası dönük, yüzünü görebiliyordu Hakkı'nın.

Kontrat imzalamış bir işadamı gibi. Memnun. Ya da

yeni bir oyuncağa sevinen bir çocuk gibi mi? Yeni aldıkları

arabayı her gün yıkayan adamlar vardır. Arabayı yıkadıktan

sonra öyle Hakkı gibi ellerini çırparak seyrederek; arabacılarını.

"Kancığım!" Şimdi Hakkı, beni, yeni yıkanmış

bir araba gibi... Yüzünde mutlu bir gülümsemeyle Hakkı'ya

döndü, kemiği efendisinin ayaklarına götürecektir bir köpek

83

gibi. Elâ şimdi ne olacağını, el çırpmanın ardından ne olacağını...

Bu el çırpmalardan sonraya bir bahane gerek. Kutsal

bir bahane. Bülent'e, Aleko'ya bulduğu bahanelerle olmaz.

Artık denize parmaklarını sokup ayağını geri çekivermek

yok. Denize dalmalı. İnsan hep bir görev duygusuyla dalar

denize. Şenel bütün bunları düşünmemiştir. Doktorculuk

oyununu yedire sindire oynadı; apansız denizi görmedi

karşısında. Köy deresinde çırılçıplak yıkanır köy çocukları.

Doktorculuk oynar gibi. Keyifli. Şimdiyse ben, deniz kıyısına,

paralar ödeyerek deniz kıyısına gelenler gibi denize girmek zorundayım. Hakkı ellerini çırparak geldi. Belki de güzel şeyler söyleyerek. Ne olursa olsun, aslında, sadece Elâ'yı arkasından itti denize. Elâ denize daldı. Soğuktan takırdayan dişlerini kimselere çaktırmadan, kahramanca yüzdü.

Elâ Hilton Oteli'nin odalanndan birinin kapısını açtı. Kapadı.

Paltosunu yatağın üstüne attı. Artık hep birlikte yaşamak.

Artık hep birlikte yaşamak zorunda olmak. El çırparak.

Aynada yüzüne baktı. Küçük yüzüne. Bu yüze, bu küçük

aile kızı yüzüne. Bu hep birlikte ufalttıkları, bu ufalttığı.

Neye karşılık? Niçin? Kim zorladı beni? Bir haftadır, aralıksız

Hakkı'yla yatmaya kim zorluyor beni? Her şey bilerek ve

karşılığımı ödeyerek. Nikâh-Hilton-yatak. Paralar ödeyerek

deniz kıyısına gelenlerin hep denize girmek zorunda olduklarım

sanmaları gibi. Bir haftadır, aralıksız. Paltosunu yatağın

üstüne attı. Artık hep birlikte yaşamak, artık hep birlikte

yaşamak zorunda olmak. Beyoğlu'nda dolaşırken kan koca,

kol kola, Bülent'e rastlamışlardı. Kolu Hakkı'nın kolunda

ağırlaşmıştı, o koldan hiç çıkamayacak, hiç çözülemeyecekmişçesine.

Yoksa hafif olsaydı kolu, önceleri olduğu gibi,

kolunu Hakkı'nın kolundan çekip Bülent'in koluna girecek

miydi? Girebilecek miydi? Artık tükenmeliydi bahaneler.

Şimdi, o deredeki çocuklar gibi çmlçıplak, Bülent'le?

**Hakkı'nın kolundan çıkamayacak kadar ağır oysa kolu. Beni
buna kim zorladı? Bu kola ben .bilerek, isteyerek girmedim
mi? Daha önceleri bildiğim, bildiğimi sandığım şeyleri
kurcalamanın zamanı. İstemenin, bilmenin yeni anlamlar
kazanmasının. Bilmenin, istemenin yeni başlayacağını,
bu yeniye emekleyerek de olsa başlamak gerektiğini, kendisini
buna zorlayan birşeylerin varlığını, hiç düşünmemiş
olduğu şeylerin varlığını, onu bu noktaya getirmiş olan eski
istemelerin, bilmelerin altında yatan zorlamaların varlığını,
neyin ne olduğunu anlamanın zamanı. Yoksa kolum takılır
kalır bir yerlerde. Onu bu noktaya getirmiş olan bilmeyişlerden,
düşünmeyişlerden silkinmenin, şimdiye dek, Hilton
Oteli Beşiktaş'a nasıl yabancıysa kendisine öylesine uzak
olan "niçin"leri bilmenin zamanı. Yoksa hep bilmemek, düşünmemek,
bir şaşkın ördek gibi, şaşkın ördekliği kendi seçen
bir ördek gibi yüzmek, sağa sola -sazlar arasında, hep
aynı göl parçasında uçuşmak.**

**Elâ kapıyı açtı. Yatağın üstüne paltosunu fırlattı. Artık birlikte
yaşamak zorunda olmak. Sahte incileri dizmek art arda.
Sahte gerdanlık kopana, sahte inciler dört bir yana saçılana
dek. Elâ baktı gitgide ufalan yüzüne.**

**Daha tam gelmemişken bahar, daha yeterince Ummadan
havalar, badem ılık havaya kanarak çiçek açtı. Kimi pembe,
kimi beyaz çiçeklerle badem ağaçları sabırsız. Kurak ve**

ılık iklimlerde. Toprağını seçemeyen badem ağaçları. Güneşle yeşil ağlalar. Çoluk ocuk herkesin sevdiği. En sevilen bahar meyvesi, en erken, en sabırsız, çocukların kapıştığı. Ama yine de olduğu ekirdeği. İç badem; yararlı, hatta yağı çıkanları.

Moda'da özel arabalar garaja girdi. Kapandı garaj kepenkleri.

Kapıcılar, apartmanların dış kapılarını kilitlediler. Ce85

binde anahtarı olmayanlar giremez. Küçük sınırlar belirlendi.

Geceyle birlikte insanlar mallarının çevresindeki barikatları

sağlamlaştırdılar. Bütün ocuklar bilir ki, gece hırsızları

gizler. Bütün ocuklar korkar hırsızdan. Daha mal edinmenin

ne olduğunu anlamadan, mal aldırmaktan korkarlar.

Bykannelerin anlattığı masalarda bir gecede deđiőebileceklerin

korkusu sınırların yüreklerine. Gecede deđiőebilecek

bir düzenin korkusu. Henüz sadece masalarda, hırsız

eőkiya masalarında. Moda'da gece oldu. Yatılı okul köpeklerini

saldı bahçeye. İerdekilerle dıőardakiler arasında. Vahői

köpeklerini.

Memet yatağın altından, rakı Şişesini ıkardı. Rifat sucukları.

Peyniri kesti. Yazı masası üstüne Osman'ın titiz anasının

her hafta kolalayıp oğlunun çantasına koyduğu keten

peetelerden ikisini yaydılar. Yemekhaneden aőırdıktan tabakları,

atal bıçakları özenle dizdiler masanın üstüne. Mezeleri

tabaklara koydular. Ekmek kestiler. Bardaklara doldurdular

rakıyı, suyu. Kırk yıllık meyhaneci havası vererek

**kendilerine, içmeye başladılar. Koridordan bir ses duydular
mı, masanın üstüne büyük bir Türkiye haritası yayıyorlar,
şişeleri masanın altına gizliyorlardı. Memet rakıdan büyük
bir yudum aldı:**

- Playboy'lan getirdiniz mi?

- Onlan Frere Antoine derste ele geçirdi ya.

- Kendi bakmak için deyyus.

“Herkes bir zamparalık hikâyesi anlatsın.” Memet yaptı

bu teklifi. Serpil’le arasında geçenleri anlatabilmek için

mi? Kesin değil bu. Ama daha ikinci bardak rakıda Serpil’le

arasında geçenleri ballandıra ballandıra, gündelik bir olayı

anlatır gibi anlatmış olduğu kesin. O gecenin en zamparası

kendiymişçesine şişinerek, alçakgönüllü biraz da. İkinci

şişeyi açtıklarında anlatma sırası Cengiz’e gelmişti. Sökeli,

büyük toprak sahibi bir ailedendi Cengiz. İriyan, ama yu86

muşak, tembel, yemeyi içmeyi, boş vermeyi seven, hayvansı.

Cengiz bir yandan atıştırırken her.lafa bir kulp takıp güldürüyordu.

Sıra ona gelince ağzı dolu dolu:

- Benim hikâyeler malum.

- Ulan seninkiler gibisi yok yine de.

- Hangisini anlatayım?

- Eşekliyi!

Eşek denir denmez hepsini bir gülme aldı. Cengiz bütün

iyi hikâye anlatan kişiler gibi sabırlı, tane tane anlattı:

- Eşek... -öksürdü-, evet eşek kutsal bir hayvandır Anadolu'da.

Biz Söke'de severiz eşeği. Bayağı severiz, her türlü severiz,

işimiz sık düşer eşeğe... Düşmez mi? Çalışkan hayvandır

eşek. İnatçıdır ama. Biz eşeğe nasıl davramlacağmın sanatını

yapmışızdır. Şimdi... Eşeğin orasına şöyle, nah şu kadar

bir taş bağlarız, okşaya okşaya, incitmeden hayvancağızı,

sonra tabii hayvan taşın ağırlığı ve biraz da acıyla art

ayaklarını bir güzel açar... Şöyle. O arada sen de arkadan...

Artık iskemleye mi çıkarsın, taşa mı çıkarsın... Allah ne verdiyse

artık... Haa, en önemlisi... ayağınla taşa hafif hafif basacaksın.

Taşa ayağımı bastırıp kaldırdıkça... eşeğin orası kalkıp

iner...

- Yuuuuuuh! Tuh Allah seni kahretsin! Rezil herif... Aynayı

unuttun aynayı...

- Oldu mu ya, aynasız olmaz bu iş. Eşeğin kulakları arasına

bir ayna koymak iyi olur. Neme lazım... Arkadan bastırılmamak

için... Zevkinden babası gelse fark etmez insan... Bizim

orada eşeğinin namusuna düşkün olan çoktur... Durup

dururken sopa yer de ağzının tadı bozular insanın...

- Hay senin ağzının tadına...

- Durun aklımı karıştırmayın, tosbağayı unutturdunuz

bana.

- Ne tosbağası?

- Eşeğin ön ayakları önüne bir tosbağa koyacaksın ki,

87

eşek korkudan ileri adım atamasın. Sonra işin yoksa eşeğin
ardında seğırt dur...

Gülmekten yerlere yuvarlandılar. Cengiz açıldıkça açılıyordu:

- Diyelim ki çevrede bir yalnız eşek bulamadın. Ya da tüm

eşek sahipleri mallarının namusuna dikkat kesilmişler. O

zaman... şööyle... bir okkalık, taze dana ciğeri alırsın... sıcak

sıcak... ortasını çakıyla yararsın... sonra artık istediğin

gibi... Şöyle, şöyle... zevkten beynin uyuşur.

- Ulan sende beyin ne gezer?

Memet koridora fırladı. Frere Antoine'a çarptı. Kustu Frere

Antoine'm üstüne. Frere Antoine odayı basıp şişelere, hafta

sonu tatillerine el koydu. Ama Memet'in düşüncesine yerleşen

eşeği, ciğeri bulup onlara el koyamadı.

Memet koridordan koşarak döndü. Köşeyi alamadı. Rifat'la

çarptı.

- Seni telefonda çağırıyorlar. Frere Antoine'm odasından.

Memet zorlukla buldu dengesini.

- Ben... yokum ben!..

- Hadi iyisin gene... Bir kadınmiş telefondaki... Serpil Yengemiz olmasın?

Memet o gece, Serpil'le arasında geçenleri hiç de gerçeğe uygun olmayan bir biçimde anlattığını hatırladı. Canı sıkıldı.

- Sen git bak telefona. "Memet'i bulamadım" de.

Rıfat sırttı.

- Ben geleyim mi diye de sorayım mı? İşini kendin gör, konuşmak istemiyorsan, konuşmak istemediğini kendin söyle.

Memet cevap vermedi. Odaya girdiğinde Frere Antoine, yazı masasında birikmiş kâğıtları okuyordu. Memet'e gözle88 riyle telefonu gösterdi. Memet telefonu eline aldı. Ellerimin titrediğini fark etmiştir deyyus! .

- Memet, sen misin hayatım?

- Ben Memet.

- Bu hafta sonu bekledim seni, niçin gelmedin?

Memet Frere Antoine'a göz ucuyla baktı:

- Cezalıydım. Çıkarmadılar bu hafta sonu.

- Niçin?

- Eşek yüzünden.

Birden ağzından olmadık bir söz kaçırdığını anladı Frere

Antoine'm bakışlarından. Frere Atoine bu eşek sözcüğünün

kendisine yöneldiğini sanmıştı.

- Bir eşek hikâyesi anlatmıştı da bir arkadaş... İçki içtik...

yakalandık.

- Yoksa beni unuttun mu?

Frere Antoine yerinden kalkmış Memet'in tepesine dikilmişti.

Memet hoşlanmadığı bu durumu yaratan her şeye ve

Serpil Hanım'a kızgın, elleri terden vıcık vıcık...

- Şimdi işim var.

- Yoksa başkasını mı buldun?

Memet Frere Antoine'm delici bakışları altında, sadece

rastgele bir cevap vermiş olmak için,

- Evet, dedi.

Serpil Hanım bir an sustu. O işlemeli örtülerini, şıpidik

terliklerini, şekerimleri, hayatımlan hatırlatan bir sesle:

- Adı ne?

- Eşek.

Memet ağzından bu sözün yine kaçmasına duyduğu şaşkınlıkla

kapattı telefonu. Okul telefonunun gereksiz özel konuşmalar

için olmadığını hatırlatan Frere Antoine'm söylevini

sabırla dinledikten sonra bahçeye çıktı. Bir banka oturdu.

Elindeki kitabı açıp okumaya başladı. "Anarşist terörizm en

yüksek noktasına, cumhurbaşkanının öldürülmesiyle eriş89

miştir. Cumhurbaşkanı Sadi Camot, bir ticaret ve endüstri

sergisini açmak için gittiği Lyon'da saldırıya uğradı. Cumhuriyetin bu en önemli kişisi 24 Haziran 1864 günü öldürüldü.

Caseiro adında genç bir İtalyan anarşisti cumhurbaşkanının arabasının basamağına atlayarak kurbanını “yaşasın devrim!” haykırışıyla bıçaklamıştı. Birkaç kendini kaptırmışın terörizmiyle uzun zaman flört etmiş olan ülke nihayet ciddi tedbirler alınmasını istedi.” Kapadı kitabı. Okumak istemiyorum ki. Asıl öğrenmem gerekenin şu kitapta olmadığını biliyorum.

Okumak. Doldurmak boşlukları. Ama boşluklar rastgele açılmış asfalt delikleri değil ki. Rastgele zift dökerek kapayasm.

Şimdi, kendi yalanlarımı, dar sokaklarımı, korkaklığımı,

tembelliğimi, bereketli bir patlamadan çok düzelmeyecek

bir kambura doğru gelişen sıkıntımı, yalnızlığımı, beceriksizliğimi tanımadan, tanıyıp da üstüne üstüne gitmeden,

bu kitabı okumamın yararı var mı? Birşeyler öğrenmek,

birşeyleri bilmek, birşeylere daha bilen gözlerle bakmak, biraz

daha yukardan, biraz daha ilerden, güvenmek kendine

ve sonra. Ama yine Serpil Hanım'm karşısında ya da Frere

Anoine'm önünde bir kaplumbağa gibi çekeceksem ayaklarımı

kabuğumun içine, yürüyecek ilerleyecek yerde, koruyucu

kabuğumun gölgesinde kahramanlık düşleri göreceksam...

Önce uzat bacaklarımı oğlum, ayaklarının nerelere basıp

nerelere basmadığım bil, denizde yürü, geç boyunu... su

yüzünde kalmayı öğren... nereye bastığımı... nereye basabileceğini...

nereye basman gerektiğini... Bütün bunlan düşündü

mü Memet? Bunlan düşünmemiş bile olsa boğazında bir yumruk gibi duydu bunlan, bu yumruğu yutkunmak için kitabı okumaya, okurken aralarda sadece ve sadece Serpil Hanım'm göğüslerini düşünmeye çabaladı.

Kireçli ve derin süzölmüş topraklarda, zengin, bereketli topraklarda serpildi haşhaş tohumu. Köşeli, uzun, sert tüy90 lerle kaplı gölgesi uzadı. Mavi, yeşil yapraklar açtı güneşte. Beyaz, mor ve kırmızı çiçekler, erkek organı bol çiçekler açtı. Dişilik organı bir külahla gizli. Çok sayıda tohum olgunlaştı. Tepeciğın yanındaki deliklerden dört bir yana saçıldı tohumlar. Tarla yoruldu haşhaş tohumlarından. Sonra, koyu yeşil meyveler, günbatımında enine çizildi. Süt gibi aktı afyon sakızı. İçinde çeşitli uyuşturuçular, büyöler, düşler, yalanlar, serüvenler, alışkanlıklar ve durallıklarla.

Hastanenin beyaz yağlıboya duvarındaki saat, kaygan yüzeyde bir gitti bir geldi. Elâ yattığı yerden izledi duvar saatinin gezintisini. Odada sesler anlamlardan, kişilerden kopup dağıldılar, sonra yine toplanıp anlamlara, kişilere döndüler.

- Bu gece sinemaya gidiyor muyuz kız?

- Dur kız, ne bileyim şimdi?

- Film harikaymış. Yengemler görmüşler. Mendili kurumamış

yengemgin...

- Bunun sondası yapıldı mı kız?

- Dinle... Şimdi bir taşra kızı bir milyonerle evleniyor.

Adam önce bunu değil bir bar karısını seviyor. Kız verem oluyor. Adamın metresini kıskanarak. Veremken bir doktorla evleniyor, aman evlenmiyor, bir doktorla tanışıp sevişiyor. Kocasını bırakıyor. Kötü oluyor. Milyoner kocası, bir gün bir meyhanede bunu görüp yaptıklarına pişman oluyor. Eski aşkını hatırlıyor. Kadını sokaktan evine alıp prensesler gibi bakıyor, ama heyhat, kadın ölüyor.

- Sefahatten mi?

- Yok kız, veremden.

Elâ, kasıklarından beline, belinden beynine ok gibi saplanan sancıyı salamıyor bir türlü. Bu konuşmayı bir sancıyla kesmek bu konuşmaya katılmakmış gibi. Çirkin sandıklarından uzakta kalmak. Bulaşmamak. Çirkinlikle arasına barikatlar kurmak. Savaş barikatları değil, kendini savunmak

91

için barikatlar. Şimdi böyle çılgını bile salamadan, belki buna bile hakkı olmadan. Bağırmadıkça çoğalan, dayanılmazlaşan sancısıyla yana döndü. Sondayı hazırlayan hademe kıza baktı.

- Öte yana dön!

- Tıraşı yapıldı mı bunun?

-Yapıldı.

- Kaç saattir burada. Hiç ses yok. Daha sancısı başlamamış

herhal.

- Böldedir bunlar, bir yerlerinde bir sızı duymayla doğuruyorum
diye milleti ayağa kaldırırlar. Ben böyle zamansız
hastaneye gelip gidenleri çok gördüm.
Kocaman karnını sakınarak yana döndü Elâ. Artık daha
sık gelen sancılarla kenetlenen dişlerini aralamaya çabaladı.
Ağzında kan tadı duydu. Dudaklarını ya da dilini kanatmış
olmalı. Bağırmanın gerek diye düşündü. Bağırmadıkça çağırılmayacaklar
doktoru. Kural bu. Bu odaya getirilirken, koridorda
açık kapıdan kadınlar koğuşunu görmüştü. Kadın,
pek çok, yüz binlerce, binlerce doğuran kadın. Yüz binlerce
çığlık sanki. Batan bir geminin, devrilen bir trenin çığlıkları.
Can derdine düşenlerin çığlıkları. Ağlayanlar, kocalarına
şovenler, inleyenler... Ayırık bacakları arasında kocaman
kanlı pamuklarla, aldırışsız boş, utançsız, yorgun bakışlarla
yatan kadınlar. Kapısı açık koğuştan can pazarını görmüştü
Elâ bu odaya getirilmeden. Can pazarında çirkinlik, utanma,
acıma sözcüklerinin anlamsızlığını. Koridordan geçen
erkek hademeler kadınlar üstüne kaba şakalar yapıyorlardı.
Doğum ve ölüm kavramlarını bu kaba şakaların içine, arasına,
yanma yerleştirmeye, aralarında bir bağlantı kurmaya
çalıştı. Erkek hademelerin gözlerinde, kesilen bir tavuğa
duyulabilecek ilgiyi aradı. Elâ'yı tek kişilik bir odaya götürdüler.

Artık Elâ bağıramaz. Yüz binlerin doğumu hademelerin
gözünde ne denli hiçti, bunu görmüştü. Hademe92
lerin, kendilerine aldınlmayanların aldmşsızlığını anlamıştı.
Şimdi de bu tek kişilik odada jki hastabakıcı kadının aldırışsız
konuşmalarına kızılabilir mi? Acının da gündelik
bir alaya dönüşebileceğini, kötü ama acıklı bir filme gözyaşı
dökenlerin gerçek acıya aldirmamalarının nedenini düşünmeye
çabalıyor; bu kaba aldmşsızlığı suçlamamaya. Güneyde
bir köyde yürürken, bir elinde bıçak, öteki elinde kulaklarından
tuttuğu bir tavşanla gördüğü kadının gözlerindeki
sıradan hainlik. Aynı kadının bir saat sonra, hasta bir kuzuya
nasıl şefkatle baktığını görünce de şaşmamıştı. Gelip giden,
amansız çığlığa biçimleyemediği, boşaltamadığı, kendine
haksız gibi gelen sancılar arasında, özel bir acıya, çığlığa
önem veren biri olduğunu, sadece özel bir doğumu beğenebileceğini
anladı birden. Bunlar, özel bir acı olmadığını biliyorlar
bunun. Bunca gündelik bir işe alışmışlar. Ama acıklı
bir film özel bir şey onlar için. Anladı alında biriken terlerle.
Şimdi tek kişilik hücrelerinde, bilmeden işlediği suçlardan
ötürü atıldığını sandığı hücrelerinde, bu özel acıyı, doğumu
yaşayamayacağını. Her sancıyla hatırlıyordu koğuşu. O
yüz binlerce, binlerce denebilecek kadar çok kadının yattığı;
bacakları açık, kanlı pamuklar ve leğenler arasındaki kadınları.
Öteki kadınlar. Öteki kanlar, çığlıklar, leğene dökülen

sancılan, çoğaldıkça gündelikleşen, bayağılaşan acılan.

Benim doğumum, benim acım, benim çılgığım demenin anlamsızlığını.

Benim ayn, benim güzel doğumum olabilir mi?

Hastabakıcıların konuşmalarına, koridordaki hademelerin

umursamazlığına çirkin, kendi acıma güzel diyebilmek...

Doğumunu o umursamazlıktan, bayağılıktan sıyırmaya çalışmak...

Ah yeni bir sancıyla mı, yoksa bu yeni düşüncelerden

kaçmak için mi kollanı, bacaklarını kabuğunun içine

çekti? Kabuğu yok, arandı kabuğunu. En korunma gereğini

duyduğu anda kabuğunu yitirdiğini anlayan bir kaplumbağanın

şaşkın iniltisiyle. Kol ve bacak bilekleri burkuldu. Bü93

tün iç organları sonsuz bir zemberek gibi kuruldu; kuruldu.

Ansızın açıldı pencereler, kapılar. Zemberek boşandı. Giderek

genişleyen halkalarla rüzgâr o yüz binlerce kadının sancısını

çekti aldı Elâ'dan.

- Baksana kız... a... bunun suyu boşaldı... doktoru çağır...

koş!

Bir çocuk ağlamasıyla uyandı. Bütün çılgıklar, yüz binlerin

doğumu çok ırakta şimdi. Bu çocuk ağlamasında bir

onun olan, paylaşılmaz, vazgeçilmez, hak edilmiş bir şey olduğunu

anladı Elâ. Çocuğunu "getirdiler. Çocuğunu göğsünün

üstüne yatırdı. Çocuk bilinçsizce emiyordu etini, neresi

olursa olsun. Elâ bir çizginin dörtgene, beşgene ya da daireye

kapandığını, bu çocuğu mutlaka içerde bırakan bir yüzeye

**kapandığını bildi. Şimdi bu yüzey daralsa da, genişlese
de, bitimsiz alanlara yayılsa da artakalan tek soluğun bu
çocuğun soluğu olacağını, böyle olacağını... Uzun haklı bir
çılgığı saldı o an. Çılgığı çocuk ağlamalarına kanştı. Yüz binlerce kadın susmuş olmalıdır. O an
susulur. O an tek kalınabilir.**

Kimse engelleyemez bunu.

Sonra çiçekler, ilk nazarlıklar, ilk geçmiş olsunlar,

“hayırlısı”lar, “bağışlaşm”lar, armağanlar, alışılmış bayağılıklara her zaman açık bırakılan kapılardan içeri süzıldüler.

Elâ o anı bir daha ele geçirmemek üzere kaçırdığını, şimdi

geriye açık kapılardan sızan bayağılığa katlanmak kaldığını,

artık hep katlanmak kaldığını düşündü. Katlanmaya

dönüşen sevinç. Göreve dönüşen soluk. “Biz de büyüttük”,

“biz de çektik”, “biz de kolay büyütmedik”, “canımız

çıktı”, “burnumuzdan geldi canımız”... cümlelerine bulaşan

bir görev. Bebek bezleri, bebek banyosu, mama saatleri, bütün

bunlan yapmak nasıl doğalken, bu doğal görevleri yerine

getirmenin, güzel olmayan yanlış bir çizgiyi sürdürmeye

dönüşmesi. “Çocuğun var, ona göre ayağımı denk al”, “ço94

cuklu yuva yıkılmaz”, “çocuk analı babalı büyümeli” cümlelerinin

bu doğal görevi ağırlaştırdığını. O hiç unutamayacağı

kadar güzel ilk ağlama sesinin kumbaralara atılacak paralar,

bankada açılacak hesaplar, doğum günlerine katılacak

akrabalarla uzaklaşacağını, uzaklaşacağını. Korkmasa, ama

korkmasa, bu ilk ağlamayı, ilk güzelliğinde, doğallığında bırakabilir, onu boğabilir, yok edebilirdi. O yüz binlerce çığlğın

susarak ona tanıdıkları hakkı kaptırmamak için boğabilir,

yok edebilirdi. O yüz binlerce çığlğın vermeyi bildiği

hakkı. Boğmadı.

Elâ bir dörtdene, beşgene, daireye, bu çocuğu mutlaka içinde bırakan bir yüzeye kapanan çizginin, eski çirkinlikleri de bu yüzeye kattığım kabul etti.

Bir süre, uzun bir süre, bu yüzeyin nice çirkin yapıyı içine alan, şaşırtıcı bir hızla genişleyen coğrafyasını seyretti.

Hamamböcekleri, mutfak dolaplarının bütün kuytu köşelerine yayıldılar hızla. Bütün tencerelerin, tavaların, leğenlerin kenarlarında gezindiler, ekmek tenekelerinin, musluk altlarının, dolap üstlerinin bilinmedik, yumurta bırakılmadık yerini komadılar. Kahverengi, çabuk ezilen, çabuk ölen, ama çok çabuk, anlaşılmaz bir çabuklukla çoğalan böcekler. Her türlü öldürücü tozun yanı sıra, her türlü ölümden daha çabuk çoğalan hamamböcekleri.

Memet kitapçada bir saattir oyalanıyor, bir türlü uzanıp alamıyordu istediğini. Izgân anlatmıştı. Bu ayki *Playboy*'da

Brigitte Bardot'nun çıplak resmi olduğunu. Kitapçıya dergiyi almak için girmişti. Ama onu görünce... O aslında yabancı

Memet için; lacivert etekli, at kuyruğu saçlı bir kız. Ama

o işte. Memet için o *Playboy* dergisi nasıl belirlenmişse, o kız da öyle belirli. Onu bir hafta önce tramvayda görmüş,

ardından izlemişti kızını evine kadar. Bir aydır, her hafta sonu

95

kızını okuldan eve, evden okula izleyip durmuştu. Kız hoşlanıyordu

bu durumdan, arada durup gözucuyla arkasına bakıyor,

Memet'in arkasından geldiğine emin olunca devam

ediyordu yoluna. Şimdi kendisinin büyük bir âşık olduğuna

inandırıldığı bu kızın yanında *Playboy* dergisini almak çok aykırı düşecek gibi geliyordu Memet'e. Satıcı kız üç kez

Memet'in yanına gelip ne aradığını sormuştu. Kıza da. Kız

hemen istediği Fransızca ders kitabının adını söyledi. Kitabın

dükkanında tükendiği ve beklerse ambardan çıkartılabileceğini

anlattı satıcı kız. Bekliyordu kız. Memet'in kendisine

birşeyler söylemesini de. Memet nasıl edip de kıza çaktırmadan

Playboy'u alacağını düşünüyordu. İle de şimdi alması gereклиymiş gibi. Sanki bu kıızı her hafta evden okula,

okuldan eve izlemesi gereклиymiş gibi. Hadi, kız karşında,

konuşmanı bekliyor, diyeceğin bir şey varsa de bakalım.

Kızı niçin izledin; elbette bir amacın, en azından edecek bir

çift sözün vardı. Oysa şu anda kızm hiçbir anlamı yok Memet

için. Derginin var oysa. Kızdan çekinip dergiyi alamamasının

bir anlamı var.

Nasıl kıızıyordu kendine. Ulan ne olmuş, karın mı? Sevgilin

mi? Niçin bakamazmışım tanımadığın kızmın yanında

Playboy dergisine? Almalısın dergiyi. Ama bir türlü derginin durduğu rafa yaklaşamıyor, ilgili ilgisiz bir sürü kitaba

bakıp duruyordu. Kitapların adlarını bile okuyamıyordu.

Göz ucuyla kıza baktı. Kız ona dönüp alaylı alaylı sırtıyor.

Önüne baktı. Birtakım dinsel yayınların durduğu rafın

karşısında olduğunu fark etti. Şimdi kız beni böyle garip kitaplar

okuyan manyağın biri sanacak. Sanırsa sansın. Ne olmuş?

Kim bu kız? Tanışıyor muyuz? Ne ilgim var onla? Peki

oğlum madem ilgin yok, neden bir aydır kızm ardından

seğirtip duruyorsun? Baktı, aslında kızm hiç güzel olmadığımı

gördü. Oysa kız Memet'in kendisini beğendiğinden emin.

İyice belli bu. Şimdi gitsem kızm yanma, "kızım ne sanıyor96

sun kendini, ne yapayım ben seni. Brigitte Bardot'nun fotoğrafı

daha çok işime yarar benim" d^esem. Kendisini kızın yanında

buldu. Bir aydır peşinden gittiği kızın yanında, konuşmaya

da can atıyor besbelli, şimdi konuşmamak şapşallığın

daniskası olmaz mı?

- Günaydın!

- Günaydın!

Memet'in aklında *Playboy* dergisi.

- Hangi kitabı okuyorsunuz? Bakın burda Rilke'nin Lou

Andreas Salome'ye mektupları var, okudunuz mu?

- Ah çok istiyorum okumayı, ama Almanca bilmiyorum.

- Fransızcası da var, bakın... şuradaki rafta.

Memet kendisini *Playboy*'un durduğu rafın tam aksi yöndeki rafa yürürken, kızın dediği kitabı açıp okurken gördü:

"...Artık köylerde olmak istiyorum, öylesine sesli ve yaban

kent. İç oluşum sıralarında yabancı olan hiçbir şey çevrenize

sürünmemeli. Çok yıllarda, bir kez benim için ne olduğunu

anlayacaksın. Bir dağın tepesindeki kaynağın susamışa ne olduğunu

anlayacaksın. İyi ve sadıkça susamış, yeni bir güneşe
yollamak için onun serin berraklığını yudumlamaz. Onun
kıyısında, şarkısını dinleyebilecek kadar yakınında bir kulübe
yapar, gözleri güneş yorgunu olana dek çimenli kıyıda kalır,
yüreği zenginlikten, anlayıştan taşar. Ben kulübeler yapıp
kalacağım. Benim berrak suyum. Nasıl sadık olmak istiyorum
sana. Sende olmayan hiçbir göğü, hiçbir güneşi, hiçbir
çiçeği görmek istemiyorum. Sende görmek istiyorum hepsini.
Senin göğe bakmanla her şey güzellenip büyüleniyor. Senin
kıyındaki çiçek, -her şeyi sensiz görmek zorunda olduğum
zamanlardan biliyorum- yalnız ve donuk yoksunlukta
titrerken iyiliğinde ışıklanır, küçük başı göğe ulaşır sanki;
senin derinliğinde yeniden ışıklanan göğe. Senin kıyıda
tozlu ve donuk gelen güneş ışığı ruhunun yıkanık denizinde
temizlenir, binleşip ışıır. Yıkanık suyum benim. Evreni sen
den görmek istiyorum. O zaman gördüğüm evren değil sensin
çünkü, yalnızca sen, sen sen!”

“Bayramımsın. Düşlerimde sana gittiğim zamanlar saçlarında
çiçekler oluyor. Çiçeklemek istiyorum saçlarımı. Hangileriyle
bilmiyorum. Hiçbiri yeterince tatlı ve sade değil ki.

Hangi mayıstan koparmalıyım onları? Ama şimdi başında
bir çelenk ya da taçla dolaştığına, hep böyle olduğuna inanıyorum.
Hiç başka görmedim seni. Sana yakarabileceğimden
başka hiç bilmedim seni. Buyruk nasıl kraliçeninse öyle şeninim,

ama zengin edemem seni. En ufak, en soylu yıldız bile nasıl geçenirse, onu ayırt etmeyen, ışığını bilmeyen geçenirse öyle şeninim!”

Memet bir an sustu. Kız ağlıyor, belli, besbelli, tabii kıza okursan iki saat böyle aşk mektupları, ne yapacaksın şimdi?

Gözyaşına dayanmak zor. Çocukluğundan bu yana hiç dayanamaz.

Ne zaman ağlayan birini görse gözleri yaşanır Memet’in.

Esneme gibi kapar gözyaşını karşısındakinin. Şimdi de öyle olacak, biliyor.

- Siz de ağlıyorsunuz.

Memet dondu kaldı. Burada durmuş ağlaşıyoruz. Allah kahretsin beni. Şimdi Izgân beni görse. Yerin dibine sokar alaylarıyla. Haklı da olur. Satıcı kız Memet’in yanına geldi.

Rilke’yi göstererek:

- Aradığımız kitabı buldunuz galiba.

- Evet buldum.

Memet cebindeki bütün parayı saydı. Nasıl gideceğim şimdi burdan taaa Cağaloğlu’na? Gidersin, eşek gibi gidersin, yolda kendine Rilke’den aşk mektupları okuyarak gidersin.

Memet kitabı kıza uzattı:

- Acaba bunu size versem, ister miydiniz, yani kabul eder miydiniz?

- Çok teşekkür ederim. Başucu kitabım olacak inanın.

Satıcı kız, kızın istemiş olduğu kitabı da getirdi. Ciğerleri98

ne dolmuş havayı büyük bir solukla boşalttı Memet.

- Şey, gitmem gerek...

Memet sustu. Kız bir an daha bekledi Memet'in birlikte

gelmesini. Yok kızım, cebimde beş kuruşum yok, ne dolmuş

parası, ne de otobüs parası verebilirim. Buradan Nişantaşı'na,

oradan da Cağaloğlu'na yürüyerek gidemem. Rilke değilim

ben. Rilke de gitmez ya. Gider belki de. Giderse kendi

bilir, inekoğlu inek. Kız çıkmıştı dükkândan. Memet, *Playboy*'un durduğu rafa yaklaştı. Çevresine bakındı. Bütün yaşamında

bir daha gerçekleştirilmeyeceği bir çabuklukla dergiyi

alıp pardösüsünün içine sakladı. Yüksekaldırım'dan

aşağı yürüdü. Köprü'ye vardı. Köprü'yü geçti. Orada güvercinlerin

uçtuğu merdivenlere oturup dergiye başından sonuna

dikkatle baktı.

Bozkırda gelincikler, papatyalar, balbademler arasında çoğaldı

ayrık otlar. Güçlü kökleri sevimsiz. Rüzgârdan, güneşten,

yağmurdan tedirgin olmadan yayıldılar bozkıra. Gelinciklere,

papatyalara, kır çiçeklerine hep daha dar, hep daha

az toprak bırakarak. Daha nazlı, daha seçici, daha çelimsiz

bütün otları yenerek. Çirkin, zararlı, amansız o kadar da.

Hak edilmiş zorbalıkla. Yayıldılar. Çoğaldılar ayrık otlar,

göze batmadan, güvenli.

Cebeci pazanında sebze dolu küfeleri yüklenen çocuklar

yokuş yukarı vurdular. Kaim iplerle sırtına bağlanmış buzdolabını

zorlukla taşıyan bir hamal yitirdiği soluğunu yeniden

yakalamak için bahçe duvarına dayandı. Bahçenin

önündeki çimleri sulayan kapıcı hortumla su sıktı hamalın

üstüne.

- Hadi hemşerim!

Hamal sırtında buzdolabı, yakalayamadığı soluğunun ardından

vurdu yokuş yukan. Omuzuna yüklediği boya kutu99

suyla bir çocuk upuzun sokağın bütün zillerini çaldı. Dört

sokağın, beş sokağın zilini çaldı. Bütün apartmanların bütün

merdivenlerini indi çıktı. Beş çift pabuç boyadı. Çok uzun

pazarlıklar sonucu aldı boyadığı pabuçların parasını. Kalaycılar,

eskiciler, hamalın yitirdiği soluğu kendi soluklarına

eklemişçesine bağırdılar, bağırdılar. Sucu, yorgun ve bıkkın

atların çektiği damacana yüklü arabasından, gün doğumunda,

kentin kilometrelerce uzağında doldurduğu damacaneleri

indirdi, boşalttı.

- Sonra veririz!

diye üstüne kapandı apartman kapılan. Sonraya kalan 175

kuruşlar. Kapanan apartman kapılan. Yeniden dolan, boşalan

damacanalar. Ter. Yorgun atlar. Hımlılı soluklar. İnleyen

araba tekerlekleri. 175 kuruş. 50 kuruş. 100 kuruş.

100 liraya anlaşmıştı Elâ kamyonla. Kendi payına düşen

eşyalarla yüklü kamyon yeni tuttuğu apartmanın önünde

durdu. Yalnız başına oturmak için tuttuğu apartmanın kapısında

bir kamyon dolusu eski eşya. Hakkı'yla otuz taksitte
parasını ödedikleri hantal büfeyi hamallar yüklediler. Çatı
katma çıkan dar merdivenlerden zorlukla yukarı çıkardılar
büfeyi. Hantal, çirkin bir büfeyi ardından sürüklemek gülünçtür.
Büfenin otuz taksidini ödemek için, büfeyi yedi yıl
cilasız bozulmadan kullanmak için harcanan bütün çabalar
gülünçtür. On lira, yirmi lira için büfeyi dar merdivenlerden
yukarı çıkarmaya uğraşan iki hamalın çabalarının anlamı
var yalnız. Şimdi her şeyden vazgeçtiğini sanan ben, sözüm
ona her şeye yeniden başlayan ben, bu hantal, çirkin büfeyi
ardından sürüklüyorum. Hamallar büfeyi Elâ'nın gösterdiği
duvara dayadılar. Elâ çantasını açtı. On lira, yirmi lira... Hamallar için büfenin anlamı bitti.
Çantasından buruşmuş bir
kâğıt çıkardı. Büfenin üstüne koydu.

“Ankara Beşinci Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 13.3.1964

100

tarifli ve 964-29-6 sayılı ilamı ile eşi Hakkı'dan boşanmış...”

Böyle anlamsız cümlelerle dolu boşanma ilamını büfenin
üstüne koydu. Beş dakikalık bir yargılama sonucunda yazılmış
bu kâğıt şimdi eskiyi, çirkinliği somut olarak sürdüren
hantal büfenin üstünde nasıl yetersiz, ufak, buruşuk. Mahkemenin
yapıldığı odada, bir sıraya oturmuş beklemişti. Saçma,
ama uzun cümleler. Uzun sıkıntıları, acılan, çatışmalar,
boşluğu, yetersizliği, anlamsızlığı, saçma gözyaşlarını iki

**dakika içinde aşivermek, arkada bırakmak, bitirmek. Bunca
yıllık, sahte, yalan, gerçek ve gülünç bunca şeyi iki dakikada
bitirdiğini sanmak; aştığını, arkada bıraktığını, sıyrıldığını
sanmak. Bu kandırmaca için iki dakika çok az. Buna inanabilmek
için çok daha uzun cümleler, sorgu sualler, engeller,
zorluklar, suçlamalar gerekli. Bir son, son denebilecek
bir oyun, bir patlama, bir deprem, sonradan iyiliğe dönüşen
ağır bir hastalık. Mahkeme odasında bunlara benzer birşeyler
olmasını bekledi. Sanabilmek için. Yeniden başlayabilmek,
bitirmek, atlatmak diye bir şey olduğunu sanabilmek
için. Vazgeçilmiş bir şeyi büyütme, vazgeçme anını önemsemek,
gözdeki kırışıklıkları, saçlardaki yeni aklanı açık artırmaya
çıkarmak, yaşanılan şeyi çok faiz getiren bir banka
hesabı gibi sakınmak mı, yoksa dönüp arkaya bakmamak
mı, ilgilenmemek mi dışkılarla? Bırakmak, vestiyerde unutulan
paltoyu geri dönüp almamak mı? Yaşamına her an tank
olmak zorunda kalmak mı? Bu tanklığı büyütüp yaşamaktan
öne almak da ne oluyor?**

iki yalancı tank geldi mahkemeye. Biri:

- Gezme konusunda anlayamıyorlar hâkim bey, dedi.

**Herkes elini cebine koymamaya, bacak bacak üstüne atmamaya
çaba gösteriyordu. Yargıç bey bu gezme konusunu
kurcalayacak, tankların yalanını yüzlerine vuracak, sağlam
gerekçeler isteyecek diye korktu Elâ. Yargıç bey bacak-**

lann üst üste atılıp atılmaması üstünde çok duruyordu. En önemli konu buydu.

- Eve alınacak eşyalar, paranın harcanması konularında da anlaşıyorlardı hâkim bey. Biri diyor eve buzdolabı alınacak, öbürü diyor meyve sıkacağı. Anlaşıyorlar bu konuda hiç. Kavga ettiklerini kaç kez gördüm bu yüzden hâkim

bey.

- İki de suçsuz hâkim bey!

- O zaman boşanamazlar...

- İki de suçlu hâkim bey!

- Hangisi?

- Meyve sıkacağı isteyen.

- Almayan.

- Onun yerine buzdolabı alan...

Alına konan bir sineği öldürdü yargıç. Bütün sözler bir

sineğin burun önünde uçmasına gösterilebilecek sabır kadar

uzun sürmüştü. Ancak o kadar.

-Y a z ... Elâ, Hakkı... şiddetli geçimsizlik...

Sinek öldü. Hiçbir şeyin adı konmadı. Yargıç avucunda sıkıldığı

sinek ölüsünü attı yere. Biri bastı ezilmiş sineğe, birileri,

birileri daha bastılar, yerde sinekten bir leke bile artakalmadı.

Hiçbir şeyin konmadı adı; sessizliğin. Saatlerce karşı karşıya

otururken bir duvar gibi katılaştı sessizliğin; sahte sevişmelerde

dökülen sıkıntı terlerinin; bütün anlamlarım yitiren

evetlerin; hayırların; her gece yatmadan önce havagazı ocağını

kapamamın; kirlenen ve eskiyen eşyalara bekçilik etmenin;

hor görmelerin; aşağılamaların; birbirinin zayıf yönlerine sevinmenin; yakalanan ahmaklıklarla edilen gizli alayların; bu

alay gizleme çabalarının; acımadan acır, anlamadan anlar görünmenin; bütün bu ufak, büyük, bu soluksuz bırakacak kadar

önemli şeylerin adı konmadı. Konabilir miydi?

Şimdi artakalan bu hantal büfeyi, tabak çanakların yerleştirilmesi

için çok gerekli olan bu faydalı eşyayı merdi-

102

verilerden çıkarıyorlardı hamallar. Yine de dönüp vestiyerde

unutulan mantoyu geri almak.' Her şeyden vazgeçtiğini

samp sadece birkaç tabak çanağı barındıran bir büfeyi

bile birlikte taşımak, ardından sürüklemek. Yeni evin boş

odalarından birine girdi. Kapıyı kapadı. Burası yatak odası.

Bu somyayı da birlikte sürükledim. Niçin aldatmıştım

Hakkı'yı? Niçin yatmıştım Bülent'le? Şimdi, bu birbirinden

farksız ilişkileri bir anda boşadımsa, yalan üstüne kurulmuş

bir yaşamın kurgusunu salıvermeli, oyuncak kutunun içindeki

palyaçoğu.

Beş kişiydiler o gece Bilgeler'de.

- Hani plak getirecektin? diye sormuştu Bülent. Çok

önemli bir şeyden, seçim sonuçlarından söz eder gibi.

- Unuttum.

- Hadi üşenmezsen, ben seni eve götüreyim, plakları alır

geliriz.

Çok doğal, sıradan bir konuşma bu. Ama Elâ, Bülent'in aslında plaklarla ilgilenmediğini biliyordu pekâlâ. Ne istediğini biliyor muydu? Bunun üstünde pek fazla düşünmeden kalkıp gitmişti Bülent'le. Radyoda, önemli olmadığını pekâlâ bildiği haberleri dikkatle dinlemek gibi bir şeydi bu.

Ya da ansızın aylarca toplanmamış bir dolabı, o dolabın toplanması her şeyden önemliymiş gibi toplayıvermek. Sonra unutmak dolabı, içindeki kullanılmayan eşyaları. Düşünmemek. Bunun üstünde pek fazla düşünmeden kalkıp gitmişti Bülent'le.

- Biz şimdi döneriz.

Dönmemişlerdi. Evde, Bülent'in ne istediğini anladı Elâ.

Eski, bildik eşyaları dolapta. Kullanılmayan eşyaları tanıdı.

Hatırlayıp silkeledi, katladı, yeniden kaldırdı dolaba, sandığa

ya da. Öyle, ansızın yıllarca beklediği bir an gelmişçesine,

bilinen, beklenen, önemsenmeyen, hatta beklenmeyen, mutlaka

yaşanılan bir an. "Hayır" demedi. Niçin desin? Hakkı'ya

103

"hayır" dedi mi? istemediği bunca gece "hayır" dedi mi Hakkı'ya.

"Hayır"ın "evet"in önemini çoktan unutturmuş kendisine.

Şimdi ansızın öğrenilir mi bu? Unutulmuş önemli, dayanılmaz

bir buruklukla hatırlanır belki, ya da o bile olmaz.

Yatmamak Bülent’i önemsemek olurdu. Önemliyi hatırlamak için daha doğru, daha güzel bir seçim yapmalı. Sadece, o çok önemliyi yeniden hatırlamak için, seçilmiş biri için “hayır” sözü kullanılabilir artık, “evet” sözü kullanılır, konuşmayı yeni öğrenmiş bir çocuğun sevinciyle. Şimdi ne “evet”, ne de “hayır.” Seyretmek. Şimdi “hayır” demek, Bülent’le yatmayı önemsemek olurdu. Daha önceki anlamsız yatmalar zincirini rastgele koparmak. Bilmeden, anlamadan, zamanım seçmeden başkaldırmak. Daha önce kolaylıkla verilmiş bir şeyin birdenbire, üstelik Bülent için verilemez bir şey olması gülünç gelmişti Elâ’ya. Sakınacağı, gizleyeceği ne vardı? Niçin aldatmıştı Hakkı’yı? Hakkı’yla niçin yattıysa aynı nedenlerden işte. Kendini aldattığı için, yıllarca sadece kendini, istemeden, nasıl yaşadıysa Hakkı’yla yıllarca, öyle işte yatmıştı Bülent’le de. ikisi de aynı önemde ya da önemsizlikte. Bunun adı niçin aldatma olsun? iki kişi arasındaki alışverişin, cinsel de olsa, üçüncüyle ilişkisi ne? Başta önemli bir eksiklik olup olmadığı üstünde durulmayacaksa.

Bu olsa olsa yıpranma, kendini cezalandırma, harcama olarak nitelendirilebilir. Kötü bir rahatlık getiren. Böyle zırva düşünceler arasında yatmıştı Bülent’le. Kalkmaya, uyanmaya ilk başlangıç belki de.

Dönüşte takside, koltuğunun altında plaklar, hafif kabarmış üst dudaklarla, hiç bakmadan Bülent’e, konuşmadan

hiç, yeniden düşündü bunları. Yasak edilmesi gereken sevişme;
içinde birazcık da olsa sahteliği, yalanı, çıkan, korkaklığı
barındıran sevişme yasaklanmalı. Ah hiçbir zaman, hiçbir
şeyi yitirmeyeceğim sanarak tüketmek kendini. Tükenişine
seyirci kalmak, bu yasaklanmalı.

104

Geri döndüklerinde susmuştu herkes, kimse bir şey diyememişti.

Holde mantosunu giyerken dudağındaki morluğu
görmüştü dönüşte. Bilgelerde herkesin oraya baktığım hatırlayarak.

Ertesi gün telefon etmişti Bülent:

- Duyuldu, herkes duydu, herkes bunu konuşuyor... Senin
kocan ve kanm anladılar mutlaka.

- Ne duyuldu? Ne oldu ki?

Şaşkınlıktan kalakalmıştı Bülent. Elâ tek bir söz etmeden
kapamıştı telefonu. Söylenecek ne kaldı?

Karton kutulara doldurduğu tabak, çanak, iskemleler, masalar,
bir evi kuran bütün bu ayrıntılar taşındı eve. Tencerelerin
birinin içinde eski evden bir hamamböceği gizlenmiş.

Tencereyi ters çevirip böceğini yere düşürdü; ezdi ayağıyla.

Kaynanaların öpülen elleri, kabul günleri, uysal gelin bakışları,
gülücükler, titiz bir ev kadını görünme çabalan, yuvayı
yapan dişi kuştur numaralan, ovulan lavabolar, tencere
karalan, bir hamamböceği gibi kolayca ezilebilir mi? Şimdi
ezdiği bu böcek, kim bilir, bütün bu tencerelerin gizlerine

nice yumurtalar bırakmıştır? Niçin yatmıştı Bülent'le? Sonra,

daha sonra kamının, teninin coğrafyasını iyice tanımakta

kendisine yardımcı olan ötekilerle, niçin? Ah niçin bir iz anyoruz, niçin nedenler, sonuçlar, niçin anılan, andıkça yaşaran

gözler anyoruz? Bir yüreğin sıkılmasını, avuçların terlemesini,

boğazın kurummasını, beynin çatlarcasma zonklamasını

istiyoruz? Bekliyoruz. Niçin geriye dönüp bakmak; geriye

dönüp bakınca arkada önemli bir şey bulmak istiyoruz?

Elâ eline bir bez alıp yerde ezilen hamamböceğinin bıraktığı

lekeyi sildi. O hiçbir şey vermeyenlerden, hiçbir şey almayanlardan, değip geçenlerden, bulaşmayanlardan, Hakkı ile

birlikte boşandım. Hamamböceğinin lekesini sildi.

Büfeyi pencerenin önüne, koltukları çay masasının iki yanına

yerleştirdi. Kitapları kütüphaneye. Tencereleri mutfakta

ya. Tabakları büfeye. Eski ustalığı, alışkanlıklarıyla çabucak,

fazla yorulmadan. Büfenin üstündeki buruşmuş boşanma

ilamını kitaplardan birinin arasına gizledi. Yıllardır, beynine

bir mozaik gibi işlenmiş yanlışlardan arınmaya bu buruşuk

boşanma ilamı yetecek mi? Hamamböcekleri çoğalacak

mı yeniden?

Yılan, fareleri, kertenkeleleri, kuş yumurtalarını yedi ve

ağaca tırmandı. Pul pul sırtıyla dolandı ağacın gövdesine. Bir

gerildi, bir boşandı, bir gerildi, bir boşandı, ilerledi güvenle,

düşmanlarını bilerek, amansız*. Derisinin rengi değiştirdi yıllarla,

yaşadığı yere göre zehirli bezlerini beklenmedik bir anda

dişlerine akıtmak, beklenmedik bir anda ısırarak, beklenmedik bir anda zehirlemek için. Canlıları, fareleri. Avı yaklaşıncaya durdu kımlıdamadan, şimşek gibi ısırarak, sardı avını, bekledi ölmesini, sonra yuttu bütünüyle. Sonra bütün suçlarından arınmak için deri değıştirdi.

Öğle güneşini camı, perdeyi ısıtmış, ısısından hiçbir şey yitirmeden dolmuştu evin içine. Gâvurkesen Paşa'nın Nuri nasıl gücünü yitirmez, yenilmez, başedilmez gibi görünmüşse Memet'e öyleydi sıcak. Ya dışarı? Nasıl sıcaktı kim bilir? Memet, Nuri'ni gücünden, yenilmezliğinden, başedilmezliğinden birşeyler almışa benzeyen güneşli "dışarı"dan korkuyordu bugün. Bir tatil günü dışarıda yapılacak doğru dürüst bir şeyi olmadığını anlamak. "Dışarı" sadece kirayı, giyimi, ad ve soyadını, bu ve buna benzer gerekli şeyleri sağlamak için varsa yalnız, yani sadece ve sadece bunlar için çıkılıyorsa dışarıya, herhangi bir tatil gününde, "dışarı"yı aslında hiç tanımadığını, bilmediğini, onun gizli güçlerini, gizli büyülerini anlatmaktan nice uzak olduğunu, o güne dek edindiği bütün silahların hiçbir şeye yaramayabileceğini, beklenmedik haklı bir saldırıyla "dışarı"nın insanı alaşağı edebileceğini,

106

leceğini, ezebileceğini, yok edebileceğini anlayıverirsin. Ürkersin.

Memet ürüyor şimdi. Nuri'den ürktüğü gibi hep.

Geçende sokakta görmüştü Nuri'yi, çevirmen olarak çalıştığı

**kültür merkezine giderken, sabah, biraz geç. Nuri hemen
tanımıştı Memet'i. Memet'e kalsa Nuri'nin yanından geçip**

gidiverecek...

- Hop dedik!

Gür sesiyle, ta Tirebolu'dan bu yana gürlüğü hiç eksilmemiş,
eski tokadanm hatırlatan sesiyle karşısında dikildi Memet'in:

- Nereye yahu?

- İş e ...

- Memur oğlu ne olacak! Hangi bakanlıktasın? Hariciye?

- Fransız Kültür Merkezi'nde çalışıyorum.

- Ulan Allah'ın Türkiyesi'nde gâvurların yanında çalışmak
nerden geldi sivri aklına?

- Geldi işte... Üniversiteyi bırakınca... biliyorsun., nereden
bileceksin? Fransız mektebinde okuduğum için Fransızcam
oldukça iyi.

- Aferin yahu! Demek iyi Fransızcan. Bir halt olacağın
çocukluktan belliydi. Ta Gâvurkesen Paşa'dan bu yana dedemden
babama, hepsi boşuna “okumak gibi yok!” dememişler...

- Doğru ya ben... üniversiteyi...

- Ulan aslan be! İşin rahattır senin, bu gâvur takımı iyi

para verir, bizim Gâvurkesen yanında çalıştığı Rumlar'm çalışkanlığını, işbilirliğini,
kadirbilirliğini anlata anlata bitiremezmiş.

Babam anlatırdı. Ama “vatan müdafaası” başka iş.

Biz okumadık oğlum. Kim okutacak? Lazca da geçmiyor,

Fransızca gibi... tş kol gücüne kaldı!

- O sende ganidir, bilirim!

- Fabrikada sekiz saat! Ulan iş mi bu? Sendikaya girdim.

Ensem kalındır evvel Allah, eğdirtmem kolay kolay... Baktık

107

her işin başında ben. Millet sünepe. Göze battık tabii... Partiye

girdim sonunda.

- İşçi Partisi'ne mi?

- Ensem kalındır dedik... Ulan fabrikada kendimizi ezdirtmemeye karar vermişiz. Mecliste mi ezdirtelim!

-Y an i?

- İktidar partisindeniz çok şükür! Sendikadaki sünepelerin de kamı doydu, kapandı ağızlan, sayemizde.

Şişmanlamıştı Nuri, güçlüydü, “dışan”mn bütün oyunlanm, çelmelerini biliyor, tanıyordu. Memet'in sırtına bir tokat patlattı:

- İşin düşerse, gâvurlardan bunalırsan... ara beni, partiden...

Belki krediye falan ihtiyacın olur.

- Yok canım.

- Vallahi gücenirim. Hemşeri değil miyiz?

Memet, o ne çocukluğunda, ne de şimdi hiç anlamadığı, tanımadığı, iyice yabancı olduğu hemşerisinin arkasından uzun uzun bakmış gitmişti işine. O gün, işinde, bir arkadaşından borç almıştı. Nuri'den isteseydi verirdi, seve seve verirdi, parası olduğu belliydi Nuri'nin, Memet'e borç vermek kim bilir nasıl zevk verecekti ona, vermez mi? Hem Nuri'nin vereceği para ne olursa olsun, Memet'ten zorla aldığı oyuncakların karşılığı olamazdı. Ama Memet Nuri'den borç istemezdi.

Nuri'den hiçbir şey istemezdi. İstemek ve almak; Nuri'nin

İşiydi bunlar. Nuri'nin Memet'ten çok daha erken, çok daha ustaca öğrendiği bir şey. Memet Nuri'nin niçin güçlü, kendinden güçlü, döven, koparan olduğunu hiç düşünmediğini anlamıştı o gün.

İşte şimdi, bu tatil gününde de, “dışansı”nı aslında hiç tanımadığını, gereklileri, kendinden beklenenleri yerine getirmek için çıktığı “dışarı”yı başka bağlantılar içinde hiç düşünmediğini fark etti. Şu anda, alışlagelmiş gidip gelmelerle

108

kendisi için çizdiği bu çemberin ortasında, evde yalnız olduğunu duymak, büyük, temel bir yayılım doğal sonucundan başka ne? Çemberi çizmek, bu çember içinde alışlagelmişleri sürdürmek için çıktığım, bazı ilişkiler kurduğum, birilerine birşeyler verip birilerinden birşeyler aldığım “dışarı”, bir tatil gününde beklenmedik bir yabancı gibi geliyorsa bana, en önemli boyutlarımı düşünmediğim bir cisim, derinliği hakkında hiçbir bilgim olmayan bir deniz gibi ürkütüyorsa beni, buna şaşmamalı.

Divana uzandı. Çemberine, kurmak, çizmek için birşeyler yaptığı, çalıştığı, hareket ettiği çemberine baktı, yeni gözlerle. Masa, iskemle, koltuklar, hep gerekli şeyler, üstünde yemek yenilen, oturulan, uyunulan şeyler. Tabaklar, bardaklar yararlı şeyler. Kütüphane, kitapları, plakları, bir çember içinde yaşamak, gelişerek, ilerleyerek yaşamak için

hepsi gerekli, yararlı. Ama çember, çizgisi tamamlanmış bir çember içinde ne kadar ilerlenebilir? Ne kadar gelişilebilir? Yaşanır ya da? Sonra sınıra dayanmak. Artık genişlemeyen bir daireyi dönmek, dönmek. Üşüdü. Örtündü. Bir dairenin gelişmeyen sürekliliğini hiç düşünmemiş olmak ne ahmaklık! “Dışansı”nı sadece bir daireyi sürdürmek, dural bir döngüyü var kılmak için gerekli saymak ne büyük yanılma! Sonra, beklenmedik bir tatil gününde, güneşli “dışarı” hiç beklenmedik bir yabancı gibi şaşırtır işte kişiyi. Şimdiye kadar hep bu çemberin içindekileri düşündüğünü, onları daha rahat, daha kullanışlı, hatta daha güzel kılmak için çabaladığını biliyordu artık. Nuri'nin ne olduğunu, ne olmadığını, ne olması gerektiğini bilmediği gibi, Nuri'nin tümüyle yabancı olduğu için ondan hep dayak yiyeceğini, hep oyuncaklarını kaptıracağını bildiği gibi. Daha rahat, daha kullanışlı, daha insanca ve doğru olması için hiçbir şey yapmadığı “dışarı” elbette yabancıydı ona. Çamur ona bulaşmamış, onunla hiç savaşmamış daha çok ürkütür. Kalktı pencerenin önünden. Ev içinde birşeyler yapmak için, değiştirmek için birşeyleri. Süpürdü ortalığı, birikmiş bulaşıkları yıkadı, toz aldı, yemek yaptı, sofrayı kurdu, oturdu, canı istemiyordu hiçbir şey.

Bu çember içinde değiştirebileceği bir şey kalmamıştı. Yalnız bunu sürdürmek için yarın yine dışarı çıkacak, çalışacaksa,

artık çok zor olacaktı bu. Plak koydu pikaba. Müzik;
bir durumu daha güzel, soylu gösterebilen büyü. Bu büyü
pek etkilemiyordu Memet'i. Bir kitap okumak. Daha karmaşık,
daha boyutlu, ince düşünmeyi öğrenmek. Hep bu çember
içinde olacaksa bu, sonunda o hiç genişlemeyen daire dönülecekse
hep, bırakmalı bunları. O dural andan sonra evin
tozlanacağını, pisleneceğini, yıkanmamış bulaşıkların yığılacığını,
camların kirli yüzeyleriyle güneşi gizleyeceklerini,
muslukların akamaz, kapı tokmaklarının çalışmazlaşmalarını
seyredebileceğini, bütün bunlarla savaşmayabileceğim; aynı
noktaya gelinecekse hep niçin savaşmalı?
Dışarı çıkmalıydı bugün. Ama gündelik gerekler için değil,
para kazanmak, alışveriş etmek, ilişkileri, zorunlulukları sürdürmek için değil, tanımak,
dokunmak için önce. Sonra, belki,
aynı içerde yaptığı gibi, düzeltmek, güzelleştirmek, geliştirmek
değiştirmek için, bunu nasıl yapacağını anlamaya başlamak
için. Toz alarak mı, temizleyerek mi, birşeyleri atıp yerine
yenilerini koyarak mı, işte henüz orası bilinmiyor, asıl
önemlisi bütün bildiklerinin ne olduğunu hiç olmazsa görmek,
bir parçasını görmek için dışarı çıkmalıydı.
Yeşil çalılar arasında, çok yavaş bir ilerlemeyle ayırt edilebilirdi kaplumbağa, yoksa donuk
yeşil kabuğu, bitki örtüsünün
herhangi bir parçası gibi kaynaşmıştı çalılığa. Çalılar,
dikenler rüzgârla kımıldadılar, kaplumbağa çekti ayakları110
nı kabuğunun içine, kımıldamadı. Tahtamsı, yılanmış, yaşlı,

koruyucu kabuk yine gizledi canlılığı. Yıllarca ve yıllarca gizlediği, koruduğu canlılığı. Kaplumbağa ne dikenleri, ne gelincikleri, ne de onları yerden yere savuran rüzgârı, donduran soğuklan, boğan, öldüren yağmurlan tamdı. Koruyucu kabuğunun içinde, bitki örtüsünün bir parçası gibi, ama bitki örtüsünün savaşlar, tehlikelerle dolu gününden saklanarak durdu, durdu. Yağmurlardan, fırtınalardan sonra, kısa ömürlerini tüketmiş çalılan, otları az geride bırakarak ilerledi, yavaş yavaş, çok yavaş, yeni filizlenmiş dikenlere, çalılara doğru, onların aralanna gizlenmek, ama hafif rüzgârlarda kabuğunun içine sinerek onları tek başlarına dayanmaya bırakmak için. Çok, bütün o çalılardan, dikenlerden, eski ve yeni savaşlardan çok daha uzun yaşamak için.

Sanki sabah değilmiş gibi, sanki biraz önce sekiz saatlik derin bir uykudan uyanıp yıkanarak, dişlerini fırçalayarak, saçlarını tarayıp boyanarak yeni bir güne başlamamış gibi ağır ve yorgun adımlarla çıktı merdivenleri Elâ. Çalıştığı odanın kapısını açtı:

- Ayy' -
- Kusura bakmayın, vurmam kapıyı.
- Yabancı değilsin neyse, biz odacı sandık.

İsmet Hanım'la Ayhan Hanım provaya devam ettiler. Ayhan Hanım, İsmet Hanım için ördüğü kazağın çıkarılmasına yardım ediyordu Elâ odaya girerken. İsmet Hanım tayyörünün

ceketini çıkarmış, kombinezonlu. Elâ girer girmez İsmet

Hanım ceketini yeniden giyip oturdu daktilosunun başına.

Ayhan Hanım örgüsüne devam etti.

- Zahmet olmazsa şu zile basıp odacıyı çağır mısın?

- Sabahtan beri hepsi yeraltına girmişler.

-Halil! OğlumHaliiii!..

- Bir çay.

111

- Bana bi sade.

- Bana bak, iyice bozdun çayları. Bozuşuruz, ona göre!

Sanki sabah değilmiş gibi, bütün gece kollan dinlenmemiş

gibi güçlkle kaldırdı fincanı Elâ. Bir taşocağında çalışır gibi

ağır, bıkkın, içti. Pencereden dışarı baktı. Sabahlara değin

beynini çalıştırmışmış gibi yorgun, boş gözlerle. Boşalmadan

önce dolmadığı, yeterince, gereğince dolmadığı için, hiçbir

rahatlık duygusu taşımayan bir boşluk; boşalma dışı, dural

bir boşlukla. Sağ çekmecesini açtı yazı masasının. Gelen evrakı

dizdi önüne. Hepsi bilinen, tekrarlanan şeyler. Hepsi gereksiz,

ama vazgeçilmeyen şeyler; hepsi bir gün başlatılmış,

sürdürülen şeyler; hepsi bırakılabilir, son verilebilir, ama buna

bile değmeyen şeyler; hepsi temelde hiçbir şey değiştirmeyen,

değiştirmesi söz konusu olmayan, yalnızca sürdürmek

için varolan, bazı şeyleri gerekli göstermek için varolan;

maaşları, müdürlükleri, kadro cetvellerini, tayinleri, terfileri,

sicilleri, bütün bu önemli şeyleri, bir çarkı, belki de bir
düzeni sürdürmek için varolan şeyler. Aynı yazılan yazdı yeniden;
düşünmeden üstünde, ezbere bildiği cevapları yazdı,
o değişmesi söz konusu olmayan cevapları. O hiç dinlenmemiş
kollarla çevirdi laternanın kolunu, çevirdi, dönme dolap
havalandı, havalandı, çılgın attı çocuklar, sevindiler, döndüler,

sonra indiler bindikleri yerde.

- Bugün maaşlar sabahtan verilecekmiş.

- Aman hemen sıraya girelim.

Kapı açıldı. Rıdvan girdi ağır adımlarla. Önemli bir yerde, önemli işler yapan, önemli bir kişi olduğuna ne zaman karar verdi? Ve ne zaman böyle birinin nasıl davranması gerektiğini öğrendi, diye düşündü Elâ.

Rıdvan masasına oturdu. Cebinden anahtarlarını çıkardı.

Her sabah büyük bir ciddilikle açtığı kilitli çekmecelerde, acaba hangi gizli, saklanması gereken evrak vardı? Bunu bir süredir merak etmeye başlamıştı Elâ. Aynı işi yaptık-

112

lamu bildiği halde. Rıdvan yazılan masaya dizdi, zili çaldı:

- Oğlum şu masanın tozunu alsanıza!

- Oğlum nerede benim kahvem?

Öğleye değin o yazıyı ya okur, ya okumazdı Rıdvan, yazıya

bir cevap ya yazar, ya yazmazdı. Bu cevapların yazılıp

yazılmamalarının hiç önemi olmadığını biliyordu Elâ, ama

Rıdvan tamamıyla değişik nedenlerle, öyle, tutardı yazıları;

telefonlar etmek için, telefonlar gelmesi için, bilinen, yapılacak, gündelik işlerin arasına soruların, ricaların, önemli

cümlelerin bulaşması için:

- Alo bu yazıyı siz mi yazdınız?

- Niçin yazdınız?

- Size bu konuda cevap vermiştik.

- Lütfen ayrıntılı bilgi verin!

- Burası trafik müdürlüğü değil! Evrak incelemeden yazıyı geçiremem.

- Bu yazının “ilgisi” nerde?

- Oğlum “ilgisi”ni ekmeden getirmeyin bu yazıları. Öncesini incelemeden nasıl cevap vereyim?

Tek bir yazı üstüne, tek bir cümle okumadan ve yazmadan

bütün bu telefonlar edilebilir, güneş yükselir yükselir,

çaylar kahvelerden sonra öğle tatili gelebilirdi. Zile bastı

Rıdvan. Odacı girdi, ilikleği önünü. Odacılar kimin önünde

ceketlerini ilikleğmek gerektiğini bilirler; işin değil, işi önemseyenin, önemli kılanın önünde iliklerler ceketlerini.

- Oğlum şu evrakı versene bana!

Masanın sağında, elinin uzanabileceği yakınlıktaki evraka

uzanmamak, zili çalmak ve odacıdan evrakı, otuz santim

uzaklıktaki evrakı vermesini istemek. Bunun için on beş

dakikanın geçmesi. Bir adamın oturduğu yerden kalkıp yürümesi,

bir kapıyı açması, evrakı uzatması, geri geri çıkması

odadan, kapıyı kapatması, yeniden oturması yerine. İşte

bir evrak ancak böyle önemli olabilir, önemli kılınabilir! Elâ

113

içinde bir saatli bombanın tiktaklarını duydu yine, her sabah

bunları, bu gündelik seyri yaşadıktan sonra işlemeye başlayan

bombasının, gündelik bombasının tiktaklarını; şimdiye

kadar patlamadığına göre hiç patlamayacak, önemini yitirmiş,

Rıdvan'ın evrakı kadar bile önemli olmayan bombasının

tiktaklarını.

- Bugün taşmıyormuşuz.

- Bir kat yukan.

Ziller çaldı. Odacılar girdiler, çıktılar, masalar bir kat yukan

taşındı terlerle. Tozlu evrak, döner sandalyeler, daktilolar,

evrak dolaplan. Büyük zorlukla. Bir kat yukan taşındı.

Niçin taşınıyor? Yeni müdürler, yeni memurlar için; gittikçe

çoğalan, gelip giden, duran evrak için; yeni kadrolar, tayinler,

terfiler için.

Elâ yeni odanın bir köşesine yığılmış dosyaların üstüne

oturdu; Rıdvan, taşınma arasında nereden bulduğu pek anlaşılmayan

daha büyük, eski masasından daha büyük bir masayı

dört odacıya taşıtarak girdi odaya. Elleri beline dayalı.

Büyük bir meydan savaşını yönetir gibi masanın yerleştirilmesi

“harekâtı”nı yönetti. Öyle bir yere konmalıydı ki masa,

odaya giren, en önemli kişinin o olduğunu sansın; öyle

bir yere konmalıydı ki masa, en önemli evrak ona gelsin, en

önemli terfiler ve siciller. İsmet ve Ayhan Hanım, Rıdvan'ın

odada yarattığı eşitsizlikten duydukları öfkeyi odacılara bağırıp

çağırarak, bir paket cigarayı alışılmış sürelerden daha

çabuk bitirerek, daha çok şekerli çay içip daha çok şişmanlayarak

çıkardılar. İsmet Hanım dönerli bir koltuk bulmuştu, onunla avundu az. Ayhan Hanım onu da bulamadı, artık İsmet Hanım'm kazağını birkaç gün örmez. Rıdvan özenle yerleştirdiği masanın başına oturup zile bastı:

- Daire yönetim memurunu çağm bana!

Şimdi yeni kalemler ısmarlayacak, yeni tükenmez ve tükenir kalemler, dosya kâğıtları, zimbalar, makaslar, ne varsa işte malzeme diye bilmen, hepsinden çok önemli işler için gerekli olan her şeyi ısmarlayacak. Elâ da oturdu yeni masasına, yeni malzemeyi yerleştirdi çekmecesine, gelen yeni dosyaları açtı. Hegel'i, Heidegger'i niçin okuyoruz?

- Sabahki gazeteleri okuyamadım hâlâ.

- Bugün soluk alamadık ki taşınma belasından!

Elâ, çayından soğutmadan bir yudum aldı, açtı gazeteyi:

“Şenel adında bir Türk kızını av tüfeğiyle vuran bir Amerikalı çavuş kendini de öldürdü.” Böyle sıradan, saçma sözcüklerle yazılı haberi okudu.

Şenel ölmüştü. Bir Amerikalı vurmıştu onu. Anası yasak ederdi Şenel'le oynamayı. “Sonu kötü gelecek o kızım.”

Şimdi öldü Şenel. Çocukken, bütün o yasak oyunlar yanı sıra, “güzellik, çirkinlik” oynardı Şenel'le. Şenel Elâ'yı, öteki oyunlara razı etmek için bu oyunda “çirkinlik” olmayı kabul ederdi. Hep güzellik olurdu Elâ. Kaşlarını kaldırır, dudaklarını büzer, güzel olduğunu sanırdı. Şenel, daha çocukken

kendisine yakıştırılan kötülüğü, çirkinliği bir ölümle
ödedi işte. Ya benim güzelliğim? Küçükken kendime yakıştırdığım?
Şimdiye dek nice ince düşünce ve cümle adına attığım
adımlar niçin beni ona değil, buraya, bu evraklı, dosyalı,
maaşlı, ucuz, bayağı dönme dolaba getirdi? Ama belki,
Rıdvan'ın kilitli çekmecelerinin gizlediği önemli şey o. Belki
Rıdvan, her sabah, büyük bir ciddilikle çekmecesinin kilidini
açarken, o yitirilmiş güzelliği çıkarıp çıkarmamayı düşünüyor.
Saatli bombadan korktuğu için. Sonra, tiktaklan iyice
dinleyip bombanın patlamayacağını anlayınca kapatıyor
yine çekmecesini.
Elâ bombanın patlama anının çoktan geldiğini düşünerek
işten çıktı. Şimdi güzelliği ödemenin zamanı.

Denizin serin diplerinde dört bir yana saldı kollanrı ahtapot.

Gelip giden dalgalar yardımcı oldular ona. Çevresinde

115

yüzen küçük ve büyük canlılara uzandı kollar. Yapıştılar, emdiler;

kandan denizin yeşili seçilmez olana dek doymadı kollar.

Hep olduğu yerden daha uzağa yetişmek, hep daha uzaktaki

canlıları sindirmek için kıvrıldılar, büküldüler, yorulmadılar,

durmadan biçim değiştirerek kıvrılarak, hep hareket

ederek. Denizin serin ve bereketli diplerinde bir ahtapotun

yaşamayı, doyması için nice hareket gerekli. Nice uzanma,

kıvrılma, bükülme, biçim ve kılık değiştirme gerekli.

Kuru, san yapraklar nasıl kolayca eziliyor sivri topukların altında. İlbaharda hiç b'eklenmedik bir anda açıveren çiçekler yapraklara dönüşü veriyor, sonra bu yeşillğe, oluşuma alışmamızla ölüveriyorlar, sararıp düşüyorlar hızla.

Alışmamızla, gündelik bir yeşillik olmalarıyla ölmeleri bir oluyor. Baharda, ansızın fıskıran, yenilmez görünen o güçlü doğuş, alışmalarla, gündelik, sıradan olmalarıyla bir sivri topuk altında ezilip yitiyor. Damarlarında canlı özsuyu dolu yaprakları topuklarıyla eze eze yokuşu indi Elâ. Kavaklıdere'den aşağı. Ankara aşağıda, kalorifer dumanlarının orada, isli, yapışık bir dumanın boğucu havasında, yöneten, kanunlar yapan, bozan. İhaleler, kontratlar. İşini yürütenlerin, işlerin yürütülmesi için bir ay çalışıp boyunlarına takılmış yemlikten saman yiyenlerin kenti. Yüklü katarların ve yüklü beygirlerin. Kavaklıdere'den aşağıya, dumana, ise yürüdü.

Bu şehri yabancı bir düşman gibi kuşatan, bu kuşatmanın ardından bir gün mutlaka yok edecek yabancı bir düşman gibi bekleyen isli duman. Kavaklıdere'den, Çankaya'dan, Gaziosmanpaşa Mahallesi'nden. "To Let" tabelalı apartmanlardan aşağıya, kente sinsice yayılan duman, pencerelerden, balkon kapıların aralıklarından sinsice sızacak, ihmalsiz ev kadımların ev içlerinde tabaka tabaka yığılacak, iki sonbahar arası bütün dolaplara, kilerlere dolacak. Bozkır şimdi Kavaklıdere'den bakan Elâ gibi, kentin kara casuslarca

yok edilmesini uzaktan seyredecek. Yöneten, kanunlar yapıp bozan, ihaleler dağıtan, kontratlar düzenleyen, imzalar atan kentin, bozkır moru, bozkır sarısı ortasında çürük bir diş gibi kararmasını seyrederek, Elâ, iki sonbahar arası, sarı, kuru, ölü bir yaprağı topuğuyla ezdi bir anda. Bozkır bu çürük diş çekip atacak, bir depremle, sellerle, rüzgârlarla rahatlayacak, boşanacak, arınacak. İşte çıkmış yürüyordu yokuş aşağı. Onda birini ya tanıdığımız, ya bir yerlerden hatırladığımız ya da kim olduğunu bildiğiniz, ya da dedikodusunu duyduğunuz insanlarla karşılaşarak yokuş aşağı yürümek yorar kişiyi. Yorgundu Elâ.

Arada bulvara bakan evlerin bahçe duvarlarına oturup dinleniyor, bu çürük dişin herhangi bir çürük parçası olmayı daha ne kadar sürdüreceğini düşünüyordu. Kızılay'a geldi.

Bulvarın iki yanındaki geniş yaya kaldırımında günlerce, yıllarca bir aşağı bir yukarı gezinmekten bıkmayan sabırlı insanların oraya. Kızılay'la Sıhhiye arası yüz adım, iki yüz adım, üç yüz adımlık gidiş gelişlerle çiğnene çiğnene kararmış sakızı çekiştirenlerin, çeneleri yine de yorulmayanların kalabalığıyla dükkânları, bankaları geçti. Aklında telefon numaralan. Telefon edebileceğim, "gel" diyebileceğim kim var? Gel sözü çoktandır anlamını yitirmiş. "Gel", "hiçbir şey vermeyeceğim", "hiçbir şey almayacağım gel!" Oysa "gel" deyince, bir şey almaya, bir şey vermeye hazır olmalı.

Alis'i Harikalar Diyarı'na götüren büyüden birşeyler. Nicedir

Alis Harikalar Diyarı'na gitmiyor. Nicedir paylaşılacak

bir düş yok. Nicedir büyücüler, peri kızları, bir dudağı yerde

bir dudağı gökte devler durallığın orta yerinde bitmiyorlar

yerden. Gökten inmiyor Tanrılar; bayağılığa, sıradanlığa

akıl almaz oyunlarla karşı çıkan şeytanlardan söz edenler

azaldı. Birkaç telefon numarası geldi akıma. Bu numaraların

hangisini çevirirsen çevir, "dile benden ne dilersem"

117

diyecek bir dev çıkmaz karşına. Bu numaralardan birini çevirince,

kendi sesini duyacak, kendi bıkmışlığının, vazgeçmişliğinin,

uyuşukluğunun yankısını duyacak. "Gel", "geliyorum",

"gelme", "gelmiyorum". Telefonu kapatınca bir

çıt sesinin ardından "geliyorum" da, "gelmiyorum" da unutuluvarecek.

Kim aynadaki görüntüsünü usanmadan seyredebilir?

Kim kendi sesini dinleyebilir saatlerce çıldırmadan?

Postaneye vardı. Yine de aynaya bakmak, yine de sesimi

dinlemek zorundayım. Yine de bililerini aramak zorunda,

okul bahçesinde şarkı söyleyerek dönen çocuk halkasına

katılmak. İlkokulda, bahçelerdeki sıralardan birine oturarak,

her gün oynanan çocuk oyunlarından sıkılıp artık hiç

oynamamayı, hiç katılmamayı kurduğu, sonra, beş dakika,

on dakika, on beş dakika sonra dayanamayıp şarkı söyleyerek

dönen halkaya katıldığı günlerdeki gibi... Çiftçi çukurdadır,

haydi peri kızı, çiftçi çukurdadır, çiftçi hanımını aldı,
haydi peri kızı, çiftçi hanımını aldı, haydi peri kızı, kadın
çocuğunu aldı, haydi peri kızı, çocuk kedisini aldı, haydi
peri kızı, peynir yalnız kaldı... peynir yalnız kaldı... Peynir
olmamak için dönen çocuk halkasına katıldığı günlerde olduğu
gibi, sonra bıkip da, bu bayağı oyundan bıkip da bahçe
sırasına oturarak iyi olduğunu herkesin kabul ettiği perinin,
sıra peynire gelince o büyülü gücünü niçin yitirdiğini
düşündüğü günlerdeki gibi, ortada, ağlamaklı kalıveren çocuğa
bakıp, “haydi peri kızı” dediği, “haydi peri kızı” günlerindeki
gibi. Gelmezdi peri kızı peynire. Nedense bu oyunun
sonunda peynir olmak hep sınıfın en zavallı, yoksul,
çirkince çocuklarına düşerdi. Peri kızının tükenirdi gücü.
Elâ postanenin önünde durdu. Postanenin önü ana baba
günü. Bugün arife, önemli bir gün bu. Her gün önemini
unuttuğu bir şeyle karşılaşılıyor. Önemliyi ona hatırlatan
eşyalar, insanlarla, yıldızlar, parlak kartlardaki çiğ güllerle,
batan güneş resimleriyle hatırladı bayramı. Postane 118
nin önündeki işportacı tablasında hatırladı. Yıldızlarda, zarfa
konurken “kutlu olsun”lann üstüne dökülen yıldızlarda,
gül demetlerinde, pembe güneş batımlannda. İşportacı tablasında,
hatırlatan güller, güneşler, yıldızlar inanılmaz bir
çabuklukla tükeniyordu. Güneş gözlüğünü alına kaldırdı.
Bütün bunları tüketen kalabalığı, önemli günleri unutmayan,

“önemli”yi önemsizden ayıran ya da ayırmayan, ayıracak hali olmayan, “bir bu eksikti”li, “bir bu bayram derdi eksikti”li yaşamlarına bir de önemliyi önemsizden ayırma derdi yüklemeyen kalabalığı seyretti. Yorgun bakışlı, yakalan koladan aşınmış, eski ama boyalı pabuçlu, pantolonlan ütülü memurlan, ağır fileleriyle sırayı bozmaya haklan olduğuna inanan, bunun için de rahatça hak yiyen, ite kaka öne geçen yaşlı ev kadımları, aslında kart almaya niyeti olmayan, sırası gelince uzun uzun kartlara bakıp satıcıları da, sıradakileri de çileden çıkaran çocukları, kartları seçmekten utanıp rastgele alanları, başka bir şey sorarmış gibi yapıp aslında en ucuz kartın hangisi olduğunu anlamaya çalışanları, en gösterişli kartın niçin en ucuz kart olmadığına üzülenleri, bir gözleri en gösterişlide, bükük boyunla ucuz, gösterişsiz kartları alanları, ceplerindeki birkaç kuruşu gösterişli kartları yalancı büyüüne kaptıranları, tıraşlı kafalarını kasketlerinin altında gizleyen erleri, köyelerine mutlaka bayram tebriği göndermek isteyenleri, kart göndermek, bayram kutlamak zorunda olduklarını sananları, isteyenleri, istemeyenleri, istemeyenlerin yüzünde katılaştan can sıkıcı ödev duygusunu, isteyenlerin sevinçle kart seçimlerini, kafalarda yapılan hesapları seyretti.

Postaneden içeri girdi.

- Bir jeton verir misiniz?

Çantasını açtı. Dolu filesiyle acelesinin önemine inanan

**bir ev kadını itekledi Elâ'yı. Çantası yere düştü. Paralar, tarak,
ayna, mendil, kalemler, kartvizitler, birkaç fotoğraf, bir**

119

**mektup, bir gözlük, ayna, tokalar, ruj, gazeteden kesilmiş bir
yazı, kibrit, cigara paketi, sigaralardan çantanın içine dökülmüş
tütün, farkında olmadan, düşünmeden, bilinçsizce yanımızda
taşıdıklarımız, çantamıza doldurup hamallığımızı yaptıklarımız,
öyle bayağı bir alışkanlıkla sürdürdüklerimiz gibi,
bir anda boşalabilir, bir anda toplanabilir oldukları bilinmeyen
nice şey gibi, çantasının içindekiler yere saçıldı.**

“Neler varmış çantamda” diye bakıyordu Elâ. Toplayıp

toplamamayı düşünerek. Otto Ti o an gördü. Canlı, şen bir

merakla Otto 1 yere saçılan eşyalara koştı. Küçük, beyaz

pençeleriyle oynamaya başladı onlarla. Paralan yerde kaydırmaya,

cigara paketiyle oynamaya, sigaraları parçalayıp

**tütünleri sağa sola saçmaya başladı. Elâ beklenmedik beceriksizliğin, çantayı düşürme
beceriksizliğinin ardından gelen**

bu neşeye, oyuna sevinçle baktı. Bir çantanın düşüşü,

bunca gereksiz hamallığın bir anda yere saçılışı ve bir canlının

oyunu, neşesi, hiç boşluk bırakmadan art arda gelebiliyorsa,

demek ki hiçbir şey dural değil, yeter ki beceriksiz

olabilelim, yeter ki çantamızı düşürmekten korkmayalım,

yeter ki yerlere saçılan eşyalarımızın ardından yas tutmayalım.

Eşyaları çantama koymayacağım, diye düşündü Elâ,
yere eğildi, Otto l 'i kucakladı. Başımı, kulaklarının arkasını,
okşamayı yeni öğrenmişçesine titreyen ellerle sevdi. Başımı
Otto l 'in başına dayadı, kedinin keyifli mmltısını, postanedeki
sağır edici, yorucu bütün sesleri bastıran keyif mmltısını

dinledi.

Sonra bir uykuyla uyanıklık arasında, mmltılar kadar bastırıcı, sesleri, gündelik alışverişi, bozuk paraları, telefon zillerini, dizilmiş sıraları, bozulmuş sıraları bastırıcı, sıcak, şaşkın bir bakış, kedisine, kedisini okşayan Elâ'ya bakıyordu. Elâ kediyi Memet'e geri verdi. Memet yere eğildi, eşyaları toplamaya başladı. Elâ yere eğildi, kediyi Memet'ten aldı, Memet Elâ'nın elinden tuttu, sokağa çıktılar. Bütün kartlar satılmıştı. Dükkânlar kapanmış olmalı, cadde boşalmış olmalı, Elâ'nın çantasındaki eşyalar postanede soğuk taş üstünde bırakılmış olmalı.

Kedi yatağa atladı, başını Elâ'nın çıplak göğsüne dayadı, perdenin aralığından sızan yorgun güneş, odayı kaplamış somut sıcaklık, somut sevgiyle ısındı, canlandı, kedi yataktan aşağı kayd, seviden, odanın sıcaklığından canlanan, güneş ışığında yükselen mırlamaları daha yüksek, daha ısınmış, daha tat duyan seslerle bastırılınca kedi uyudu. Tavan alçaldı, odanın boyutları değişti, yer değiştiren boyutların değişim süreci içinde boşluklardan bütün güneş ışığı içeri doldu, vücutları ısıttı ısıttı, güneşin gücü tükenince vücutların biçimlediği, vücutlardan daha sıcak, daha doğurgan bir güneş ışığı boyutları zorladı, ama oda eski biçimini almıştı yine, sıcaklık, doğurganlık içerde kaldı.

**Kedi yine atladı yatağa. Memet'in soluyan göğsüne yürüdü.
Elâ'nın terlemiş sırtına uzandı. Hava karardığında çığlıkları,
teri, sıcaklığı usul usul yenen bir uyku çarşaflan düzeltti,
serin yorganı arada titreyen vücutların üstüne örttü. Otto
1 yeniden atladı yatağa. Seviden artakalan uykuya katıldı.
Akbaba çöle dikti patlak, yuvarlak, çirkin gözlerini. Baktı.
Baktı. Hiç kımlıdamadan neyi beklediğini, neyi görmeyi
beklediğini çok iyi bilerek, hiç boşuna yorulmadan, boynunu
bile çevirmeden, oynatmadan tek bir tüyünü. Çölde,
o hiçbir şeyin olmadığı, hiçbir canlının yaşamadığı sanılan
çölde bekledi ölümü. Hiçbir şey sınırsız değil, hiçbir şey değişmez değil, çölün boşluğu, kuraklığı,
cansızlığı sınırsız değil.**

**Cansızlık canlılığa, canlılık ölüme dönüştü. Akbaba çölde
gizli oluşumları çok iyi bilerek bekliyordu. Neyin neye
dönüşebileceğini bilen, tanıyan, denemiş gözlerle baktı. Sabırlı,
çok sabırlı. Boşa kanat çırpmadan. Yormadan boşuna,
yorulmadan. Bekledi ölümü. Çöl dural sanılan boşluğunu**

121

**bir ölüme dönüştürünce miskin kanatları açıldılar. Ansızın
güzelleşti akbaba, patlak gözleri hain, ama çarpıcı bir tutkuyla,
aşkla ölüme dikildi. Yavaş yavaş süzüldü.**

**Durmamacasma akıyordu su bozuk musluktan. Sessizlik
içinde musluktan damlayan suyun sesi kimleri çıldırtmamıştır
ki? Belki de kimseyi. Ama çıldırtabilir. Güneş batımları sinirli**

yapar Elâ'yı. Buna bir de damlayan suyun sesi eklenirse.

Yatağa uzanıp can sıkın su sesini dinlemek. Can sıkın şeyi,
onu yok etmeden seyretmek. Bozuk musluğu tamir ettirebilirdi.

Memet bozulan eşyalann onanmıyla pek ilgilenmiyor.

Ben de ilgilenmem. Ama ben'bozuk şeylerin canımı sıkmasına

izin veririm. O vermez. Bozuk musluklar, iyi kapanmayan

kapılar sevgisini etkilemiyor. Şimdi gelse öpse Elâ'yı, yanı sıra

su sesinin sıkıntısı sürer Elâ için. Biraz önce gördüğü korkulu

düşten sonra olduğu gibi ter içinde uyanır. Uzun, sonsuz

bir ırmağın kıyısında, yaşlı bir Çinli balık tutuyordu. Saatler,

günler, aylar, yıllar geçmiş gibiydi. Elâ Çinli'nin yanma

vanp burada, bu bitimsiz ırmağın kıyısında ne zamandır balık

tuttuğunu sormuştu. Çinli dağlan, ovalan, ırmaklan, denizi,

doğada olabilecek her şeyi yüklenmiş, yorgun bir sesle

“Binlerce Çinli'nin hayatı için gerekli süreler kadar, binlerce

Çinli'nin sevinci, acısı, çabası, zenginliği, yoksulluğu için gerekli zamanlar boyunca buradayım”
demişti. Niçin balık tutmayı

bırakıp dinlenmediği sorusuna, bunun elinde olmadığı,

buna mahkûm edildiği, burada sürekli, miskin miskin balık

tutmaya mahkûm edildiği cevabını vermişti. Sonra, başka

bir soru sormadı Elâ. Niçin mahkûm edildiğini sormadı Çinli'ye.

Miskinliğe mahkûm edilmişti Çinli, belliydi bu, sürekli

miskinliğe. Balık tutmak, ırmak kıyısına oturup balık tutmak,

görünüşte çok miskin bir iştir. Ama aslında, bu Çinli'ninki

gibi sürdürülürse, nasıl yorucudur. Öldürmeyen pis

hastalıklar gibi. Kapı çalındı. Elâ açmadı kapıyı. Kendi aç122

sın! Musluğun yapılmamış olmasına kızdığımı niçin belirtmeyeyim?

Bütün öfkelerimi belirteceğim. Memet içeri girdi.

Her an aşka hazır, her an âşık! Elâ yine sokağında oturan

o adamı hatırladı. Hani her sabah arabasını yıkayan. Her sabah

erkenden kalkıp arabasını yıkadıktan sonra uzaktan seyreden,

her sabah. Elâ çok kızar bu adama, hep hatırlayacak,

hiç unutmayacak kadar; bir adamın her sabah araba yıkamak

gibi bir görevi kendiliğinden edinmesine. Ne zaman arabanın

yanından geçse bir şey yapmayı kurar, arabayı temizlenmesi

çok güç biçimde kirletecek bir şey. Elâ'yı öpmek istedi

Memet. Öfkemi nasıl belirtsem, durmadan akan suyun yüklediği

sıkıntıyı?

- “Profesyonel Romeo” gibi durmadan sevişmek istiyorsun!

Durmadan sevişmek, daha doğrusu aynı yerde durarak

sevişmek, sevişmeyi yalnızca öpüşmek, dokunmak saymak

yanlış bir şey. Bıktırıcı, usandırıcı, yorucu. Sevişmek yoran,

bıktıran değil, birşeyleri değiştiren, oluşturan, geliştiren bir

**şey olmalı. Bir alışveriş, öyle bir alışveriş ki sevinin başlamasıyla bitimi arasında hiç umulmadık,
hiç beklenmedik, sevme**

dışında asla becerilemeyecek değişimler oluşsun... Bazen

seni ansızın yüzüme eğilmiş görünce geceleri, korkuyorum.

Poe'nun öyküleri geliyor aklıma, hani kahraman uykusundan

ansızın uyanır, boynunda kediye görür, biriktirdiği öcü
almaya gelmiştir kedi. Sevişmeden yalnızca dokunmayı, aşk
sözleri söylemeyi anlamıyorum. Yeni sözler öğrenmek, yeni
sözleri daha yenilerle değiştirmek, hep aynı, belenmiş aşk
sözcüklerini söylemekten daha koparılmaz bir gerilim doğurmaz
mı? İnanmak, birşeyler yapmak, birlikte daha iyisini,
daha güzelini yapmak, bunun için sevmek; çünkü bunlar

sevgisiz olmaz.

- Gideyim mi?

- Gitme.

- Biliyor musun, bir sürü insan vardır anlamadığım ne-

123

derilerle yeni yapılmış bir sinemanın koltuklarını çakıyla

parçalarlar, yalnızca tat almak için. Çam ağaçlarının güzelim

gövdelerini oyarlar aptal adlarını yazmak için. Antalya'da

kaktüsler görmüştüm, onları bile gülünç yürek resimleri

yapmak yüzünden kurutanlar olmuştu...

- Bu ülkede, parmaklarını pisliklerine banıp "umumi

hela"lara adlarını yazmaya meraklı çok adam yaşadığını biliyorum

ben de; ne olmuş yani?

- Bugün konuşulmuyor seninle. Demek istiyorum ki yıkmaktan,

yalnızca yıkmak ve bozmaktan hoşlanıyorsun gibi

geliyor bana.

- Ne yıkması? Burada sevmek üstüne söylev çekeceğiz diye dilimizde tüy bitiyor, bozmak mı bu?

Musluk akıyordu durmadan. Mutfağa yemek yapmaya girdiler. Mutfak kapısı çok gıcırdayordu.

- Mutfak kapısı gıcırdayıyor.

- Buzdolabına su konmamış yine.

Musluğun içine birikmiş öğle bulaşıklarını yıkadı Elâ. Sabun tozu bitmiş. Kim alışveriş edecek? Birimizden biri yüklenmeli bu işi. Paylaşılacak nice yük var. Paylaşılmamış bunca şey yanı sıra. Gazocağı iyice bir temizlenmek istiyor.

- Ekmek bıçağı nerede?

Nelerle uğraşılıyor? Neler üstüne tartışılabilir? Biri domatesleri kesti, öteki salatalıkları soydu. Daha iyiler şimdi.

Sofra kuruldukça, domates, peynir, kavun, ekmek dizilince yan yana, birlikte düzenlenen şey bir sofraya bile olsa, kutsal bir paylaşmadır bu; ilk yakınlıklardır; daha önemli yakınlıklara atlamamanın ilk adımı; birlikte düzenlenebilecek nice şey var. Sofrada, Elâ'nın çocuğu huysuzlandı. Sofranın tadı tuzu kaçtı. İşte bir yük; paylaşamayacağım bir yük, diye düşündü Elâ. Memet çocuğa kızdığını belli etmemeye çalıştı. Bir şey, belli edilmemeye çalışılan bir şey varsa, başlar kaçamaklar, herkes kendi sığınağını yapar, kendi altınlarını gizlice gömer toprağa, çizilir sınırlar, karşılaşmamak için yan sokaklara

sapılır, arka sokaklara; bakışlar kaçırılır, sırt sırta dönülmeden

uyunmaz olunur.

- Söyle yatsın!

- Ben karışmak istemiyorum, sen söylesen daha iyi olur.

- Her şeye karışmak hakkını buluyorsun pekâlâ. Benim çemberimin ya içinde, ya da dışımdasm. İçindeysen, daha doğrusu çemberlerimiz çakıştıysa, senin çemberin benim çocuğumu da içine almış demektir, bu benim çemberimin içinde çünkü.

Gereksiz konuşuyorum, diye düşündü Elâ. Memet çocuğum konusunda kırıcı bir tavır takınmıyor ki. Ama bu konuda çok tedirginim ben. “Çocuk babalı büyümeli”, “üvey baba, üvey ana” üstüne edilmiş nice ilkel cümleyi bu tedirginliğimle doğrulamış oluyorum. Hakkı çok da yanlış davransa çocuğa, batmazdı bana, neden, çünkü babası, ne saçmalık! Sofra, bitmiş yemekler, bulaşık tabaklarla, nedense hep savaş meydanlarını, bitmiş bir savaşın ardından, doğan günle, biten bir savaş da olsa, biten bir şeyin kaçınılmaz hüznünü taşıyan savaş meydanlarını hatırlatır Elâ’ya. Şimdi, biraz önce domatesleri, peyniri, kavunu, rakıyı sofraya koyarken duyduğumuz tat tükendi şimdi. Önümüzde yemek artıkları, bulaşık tabaklarla, yorulmamayı, birlikte, daha güç yıkılacak, daha güç yapılacak şeyleri öğrenmenin zamanı. Sofrayı toplarken çaldı zil. Elâ kirli tabakları toplayıp kendini mutfığa

attı. Arkadaşlar, bir zil sesiyle kapalı kapılan açacağım sanan merak. Dostlar; “kim”in, “nasıl”la, “niçin”le ilişkisini bir zil sesinin ardından çözeceklerini sananlar; ilgilenenler, suyun dibini ille de görmek isteyenler; camın arkasını daha açık seçik görmeye yönelmiş yardımlar; “aslında”, “benim bildiğim”, “asıl nedeni”, sözcüklerini kolayca kullananlar; “aslında Elâ Memet’i sevmiyor”, “aynılaşmın asıl nedeni”, “bana kalırsa Elâ”, “bu davranışının asıl nedeni”, cümleleri¹²⁵ le sıra dışına, alışılmışın, gündeliğin dışına çıkanın davranışına buldukları gündelik, alışılmış nedenlerle onu yine sıraya sokanlar. Sonuç hep “bekledikleri”dir, “bildikleri”dir. Şaşırtanı şaşırmamakla cezalandırmak ya da şaşırtana “şaşkın” demekle şaşkınlıklarını geçiştirmek.

Bunları düşündü mutfakta. İçeri dolmuşlardı. Hadi şimdi işin yoksa içki bul, işin yoksa doldur bardakları, yalnızca boşalan bardaklar ve durmamacasma boşalan içler için. Tekin bütün gece Memet’i süzdü. Bir açığını, bilgisizliğini, aptallığını yakalamak için kurdu bütün cümlelerini; sonra Memet üstüne, Elâ’nın seçimi üstüne, daha sadesiyle onun bir günlük ya da bir yıllık ilişkisi üstüne bilgiç, harcayıcı cümleler kurabilmek için yordu kendini. Tekin bu işte. Sevgili bir dost. Onu kapı dışarı etmeliydim. Güler Memet’i hep Hakkı’yla kıyaslıyor, belli bu. Bir sonraki erkek nedense hep bir öncekiyle kıyaslanır. Bir sonraki kadının hep bir öncekiyle

kıyaslanması gibi. Sanki yeni marka bir araba alınmış da bir önceki markayla kıyaslanıyor. Çünkü hep bir eşya alır gibi, bir eşya gibi görülür kadın ya da erkek. Onları öyle küçümsemeye hakkım var mı? Mutfığa gitti. Yanan yanaklarını soğuk su şişesine dayadı. Gitseler. Onlara kızmaya hakkım yok. Onlara kendimi beğendirmek istemeye. Onları beğenmeyen ben niçin anlaşılacak istiyorum? Neden hep “onlar” ve “ben” ayrımı yapıyorum? Bizi ayıran değişik cümlelerle, değişik davranışlardan başka ne? Oysa bizim kapıcının karısı için nasıl farklı, nasıl anlaşılmazım kim bilir? Niçin bunun üstüne düşünmüyor, buna üzülmiyorum? Kapıcının karısını önemsemeyip, Tekinler’i ve benzerlerini önemseyemediğimin delili değil mi bu? Bitmiyor gece. Odada dağılıyor, yayılıyor cümleler, tavanda gölgeler sarmaşıklara dönüşüyor, yılışık boğan sarmaşıklara; yavanlaşan cümlelerle bozuluyor yüzler, çirkinleşiyor, durdurulmaz bir çirkinleşme başlıyor; “kahkaha odası”ndaki aynaların karşısında-

126

yız; kimimiz uzun bacaklı, kısa gövdeli, kimimiz kısa bacaklı, kavun kafalı. Memet sarhoş oldu. İçmesini bilmiyor. Hem hoşlanmıyor arkadaşlarımdan, hem de ayak uydurmaya çalışıyor. Başkaldıran ayak uydurmaya çalışmamalı asla. Ayak uydurmaya çalıştığı an, ötekilerle arasında açılmış uçuruma, kendi açtığı uçuruma düşüverir. Sessizlik. Yabancı bir

sesle konuştu Elâ, yorgun, sürdüren bir sesle. Hakkı'yı boşayan mahkeme bu dostlan da boşayamaz mıydı? Ama ben boşamadıkça...

- Almanya'da üç arkadaş bir silah deposunu basıp dört askeri öldürmüşler. Silahları ele geçirdikten sonra zenginlere baskı yapacaklarmış. Yakalanınca mahkeme önünde şöyle savunuyorlar kendilerini: "Varlığımı sürdürmek için her türlü zorbalığa başvuran bir toplumda, birey kendini ancak zorbalıkla savunabilir." Kötü cümle değil. Gazetelerse olayı şöyle yazıyorlar: "Düşlerindeki lüks hayata ulaşmak için cesetlerin üstünden geçmeye kararlıydılar!"

Kimse dinlemiyor Elâ'yı. Tekin Memet'e yeni okuduğu bir kitap üstüne nutuk atıyor. Kitaplan, üstünde konuşmak, merdiven basamağının bir üstüne çıkıp daha yukardan konuşabilmek için okuyanlar. Konuşuyor Elâ:

- Kitabı anlamadığın, olmadık yerde üstünde konuşmaya kalkmandan belli. Şurada oturmuş içiyoruz. Kimse senin yorumlarını çekemez.

Mutfığa su içmeye gitti Elâ. Güler arkasından geldi:

- Seni aramadım, çünkü aranmak istemezsin diye düşündüm.

Ne anlayışlılık! Belki yalnız bırakılınca sürter burnum, tahtaya tek başına kaldımlmış, cezaya kaldımlmış ya da anası tarafından kilere kapatılmış bir çocuk gibi, bir süre sonra bir daha yapmamaya söz vererek aranıza katılmayım diye değil

mi? Ama sonra, suçumu kabullenmek yerine sürdürdüğümü
görünce, merakınız dışarda koyamaz sizi, kapımı çal-
lar burnunuzu içeri sokarsınız, ama ben Hakkı'dan boşanıp
Memet'le yaşayacağıma, Hakkı terk etseydi beni, şefkatli
kollarınızı açarak üşüşürdünüz hemen; çok sevimli, çok aranır
olurdum, acırdınız, anlardınız beni. Aslında benim acımdan
gizli bir tat duyardınız, bırakılmışlığımın, bundan beni
aşığılayıcı birşeyler çıkarırdınız. Bırakılmama yol açan
nice kusurumu biliverirdiniz. Bir olay olmayagörsün can sıkıntılarının ortasında, bir hareket, bir
değişim olmayagörsün,
durgun beyinleriniz uyanır. Dünyanın bir köşesinde bir
ihtilal olur, üç beş adam bir inanç adına hayatlarını tehlikeye
atarlar, bir düzeni değiştirirler, yıkılmaz sanılan bir anda
yerle bir ederler, ardından dünyanın binlerce rahat koltuğunda,
binlerce rahat insan bunun üstüne geviş getirirler.
Eleştirirler, överler, ahkâm keserler...
Yine de yanağından öptü Güler'in:
- Biliyorum.
Sahtekârlık! Niçin yapıyorum bunu? İstemedim niçin
öpüyorum Güler'i? Hiçbirimiz ötekenden daha iyi değiliz.
Aynı yolda yalnızca bir adım ilerde, aynı yolda, aynı alışkanlıklarla, yalnızca bir adım ilerde.
Biraz daha atak, biraz daha
serseri olmak, o kadar. Gece ilerliyor. İçkiler tükendi. Meraklar,
yorgunluklar. Şimdi giderler. Hiçbir şey değişmemiş
olur. Yemekten sonra oturduğumuz koltuklardan, hiçbir şey

yapmamış, hiçbir şeyi değiştirmemiş, geliştirmemiş olduğumuz

halde yorgun, ölesiye yorgun kalkarız; kapımızı kapar,

bakarız yüz yüze, yabancı. Bunca yabancılığın ardından, ansızın

yakınlık, sadelik, doğallık gelemez.

- Bunlan niçin yıllarca çekmişsin anlamıyorum? Bu yapay

ilişkileri sürdürmeni? Hani “zamanlar az”dı?

Memet haklı. Zamanlar az! Bu cümle düşmez ağızımdan.

Oysa bunlarla nice gece geçirdim. İçki bardaklarını mutfağa

taşımadılar, sigara tablalan dolu. Sabaha, kokuşmuş et gibi

kokar ev. Bu gece kokuşmadı mı? Kokuşmadık mı yeniden?

128

Elâ yatakta Memet’e uzandı.

- İstemiyor musun?

- Sonra adımız “Profesyonel Romeo”ya çıkar!

- Çekilmez olduğumu biliyorum. Böyle bir cümlemin ardından,

beni bıraksan şaşmam.

- Cümlelerini her zaman önemsemiyorum. Kalmaya ya da

gitmeye senin cümlelerinle karar vermem.

- Biliyor musun, gitsek buradan, gitsek işte, bir süre, kaçsak

ya da; kaçmak, istenmeyen, karşı çıkılan şeylere bulaşmaktan

iyidir yine de.

- Bu ayın elektrik hesabı ödenmiş miydi?

- Biz yokken keserler. Belirli bir para ödedikten sonra

elektrik açılır yeniden. Ama kazanılmış bir güç, bir ucundan

yakalanmış bir güzellik yitirildi mi...

Uyudular çabucak. Uzun, sonsuz bir ırmağın kıyısında

yaşlı, dağlan, ovalan, ırmaklan, gölleri, denizleri yüklenmiş,

doğayı sırtında taşıyan yaşlı bir Çinli balık tutuyordu; günlerdir, aylardır, yıllardır, miskinliğe mahkûm. Çinli'nin yorgun

yüzü büyüdü, büyüdü, yüzdeki yorgun kırışıklar yaklaştılar,

yaklaştılar, uçurumlar, derin uçurumlar, yılların acısıyla

akan gözyaşlan doldu uçuruma, Elâ gittikçe yaklaşan

uçurumdan kaçtı kaçtı, uçurum çekti onu içine, miskin acılann

dipsiz denizine, boğdu, yaşatmadı. Elâ uyandı. Bozuk

musluk akıyordu durmadan.

Örümcek toz çoğaldıkça biriktirdi sakızlı tükürüğünü.

Köşelerden köşelere kustu; dost tozlar ince ince dokudular

iplikleri, örümcekle. Emek, sabır ve ter isteyen bir işçilik

başladı. Gün gün daha çalışkanlaştı örümcek, kendi için

harcadı emeğini. Değişmez biçimler dokudu. Ağ gerildi gerildi,

esnek ve yapışkan. Örümcek ağını dokuyup bitirdikten

sonra biçimlenmiş emeğinin yanında, dinlendi, beklemeyi

ağa devretti. Hantal kanat çırpışlarıyla anlamsız uçu129

şan bir sinek ya da an yapışınca ağa, tutkal gösterdi gücünü.

**Aptal sinek çırpındıkça esnek ağ sardı onu, sardı, bir canlının
emeği, başka bir canlıyı tutukladı. Dinlenmiş rümcek,
emeğinin sunduğu ziyafete yavaş ve emin adımlarla ilerledi.**

Acelesi yoktu.

Sabahın dördü olmalı. Vapur İmroz'a vardı. Açık denizden esen rüzgârla gecenin ayazı içine işledi Elâ'nın. Güverteden ayrılamıyor yine de. Döndü Memet'e baktı. Gözlerinde, ağzında, burnunun kıvrımlarında ısınmak istedi. Sarıldı Memet'e. Yüreğine, yürek atışlarına, soluğuna sığınmak istedi. Bütün soğuklardan korumalı beni, şimdi ve sonra. Üşümeleri engellesin, yürek atışları, soluğu, sadece varlığıyla ya da. Üşüyordu. Kıyıya yaklaştı vapur. Karanlığın içinden ürkütücü bir dev gibi belirdi ada. Buraya üşümek ve ürkmek için gelmiş gibi. Bir soluğun, bir yürek atışının, gerçek bir şey olan soğuğu gideremeyeceğini anlamak için. Birden ısındı, dağıldı korkulan. Vapur adanın sarp kıyısını dönmüş, iskele görünmüştü. Şimdi bambaşka, aydınlık, kalabalık, canlı bir adaydı karşıdaki. İçinde bir sevinç kıpırtısı. Beyaz, küçük kilisenin açık kapısından içerde yanan mumların ışıltısı kıyıya vurmuş. Çok kalabalık kıyı. Ada halkı tümüyle dolmuş kıyıya. Yaşlı ve genç kadınlar. Yorgun ama yatağa yatmamış köylüler. El ele genç kızlar, delikanlılar. Çocuklar. Köpekler, keçiler. Herkes vapuru bekliyor. Elâ kendisiyle bekleyen kalabalık arasındaki benzerliği düşündü. Her şeyin değişebileceğini sananlardan, bekleyenlerden, umanlardan. Yeni bir adadan ya da gelmesi çok olağan olan vapurlardan bile bir şeyi,

bir değişimi beklemek. Kıyıya toplanmış bu halk için vapur neyi değiştirebilir? Beklemeleri ama tek başına sevindirdi Elâ'yı. Laz motorcu geminin çevresinde dönmeye başladı motoruyla. Yolcular, ansızın gemide kalacaklarmış, adaya hiç çıkamayacaklarmış korkusuyla itişmeye başladılar. Her130 kes bavulunu, zembilini, sepetini, çocuğunu yüklenip ortak telaşa katıldı. Motor gemiye yanaştı., Yolculann telaşı, korkusu arttı. Sanki bir yangın vardı gemide, herkes çıkış kapısına, canını kurtarmaya koşarmışçasına koşuyordu. Sanki tek yaşama umudu aşağıda, dalgalarla inip çıkan motordaydı. Laz motorcu bu telaşı, korkuyu ekmek parasına dönüştürmenin verdiği üstünlük duygusuyla yukardan bakıyor yolculara. Yolculardaki korkunun, telaşın tümüyle dışında, umursamayan hain bir kurtarıcı gibi duruyor motorun kığında. Bütün bu korkak, aceleci kalabalığın tek kurtuluşunun kendi motoru olduğuna inanarak. "Hadi gene ocağıma düştünüz davarlar". "Aman mor koyun!" diye başlayan bir türkü geldi Elâ'nın akıma. Unuttu türküyü, motorcuyu izliyor. Para kazanmak için bu işi yapıyor aslında, ama gemiyle kara arasındaki tek bağlantıyı motoruyla sağlamak, bunun ekmek parası çıkarılan herhangi bir iş olduğunu unutturmuş ona. Ekmeğini kazandıran bu kalabalığa halkını seyreden bunalmış, yorgun, ama gaddar bir eski zaman kralı gibi bakıyor. Yorucu bir yolculuktan sonra adaya varamama korkusuyla "müşteri"

olduklarını unutan yolcular bütün buyruklarına baş sallıyorlardı

krallarının. Kendi paralarıyla geçtiklerini düşünemedi.

Gemiyle sıcak kilise mumları arasında bir sırat köprüsü

kurulmuştu. Aman mor koyun düşürme beni köprüden

aşağı. Ateşlere salma beni. Tanımak için çok erken. Hiç kimse

yanacak kadar suçlu değil. Türküyü kafasında bozup saçmalamaktan

yorgun, yolcular izledi yine. Anlamadığı Rumca

mmtilar, bağırs, çığnşlar. Varlığa verilen o en son, en

kaçılmaz, o en kesin anlamdan, ateşe düşüp düşmemekten,

geri dönüşü olmayan karardan önceki yakanşları, duaları

duydu. Takacı o son hoşgörüyü akımın köşesinden bile

geçirmeyen bir sesle, “Atlayın be, durmayın, hadi da, ha Allah’ın

emanetleri!!” diye söylenerek kolundan yakaladığı yolcuları

motorun içine savuruyor, arkalarından da eşyaları131

nı fırlatıyordu kafalarına doğru. Bir ara yine motorun kışına

gitti. Bir elinde motorun dümeni. Her an gemiden motorunu

uzaklaştıracakmış gibi. Elâ adamın gözlerine baktı. Bu gözler

motoru her an gemiden uzaklaştırabilir, her an yolcuları tam

motora atlarken gemiyle ada arasındaki karanlık sulara salabilir.

Yorgun, sevmeyen gözler, yolcuların yazgısını çizebileceğini

sanmaktan usanmış gözler. Usanmak her şeye gebedir.

Bütün kötülöklere. Yolcuların korkusu Elâ’ya da bulaştı.

Şimdi o da itekliyor. Bir an önce motora atlamak için. Kıyıda

bekleyen sıcak kalabalığa bir an önce karışmak, karışıp ısınmak

için. Kadife pantolonlu, beyaz yün çoraplı, yün yelekli,
zayıf, eski Yunan tragedyalarındaki koronun bastonlarını hatırlatan uzun, ucu kıvrık bastonlu,
sivri, beyaz sakallı, yaşlı
bir Rum, kucağında taşıdığı keçiyle motora atladı.
Büyük bir dalga o anda yandan yüklendi motora. Motor
devrilecek gibi sallandı. Yaşlı Rum yitirdi dengesini. Çözüldü
kolları, bir bebek gibi kollarında tuttuğu keçi denize
düştü. Adam, bütün yolcuların ortak telaşından apayrı,
bambaşka bir telaşla motorun yanından sarktı, kollanm
uzattı, keçiye kurtaracak. Tam kurtaracak, motorcu yüklendiği
bir somyayı bilinçli bir dikkatsizlikle ihtiyarın başına
çarptı. İhtiyar motorun içine yuvarlandı. Kalkamadı. Bu
görülebilecek en hüznü düşüştü. Keçi bir daldı, bir çıktı
denize, görünmedi sonra. Baktı Elâ yaşlı Ruma, bekleyerek;
birşeyler söylemesini, bağırıp çağırmasını, sövmesini, sızlanmasını umarak. Bu sessiz,
dayanılmaz hüznü gündelikleştirecek
birşeyler yapmasını bekleyerek. Alnından sızan
kanla duruyordu öylece. Sonra kalktı, çok, en çok ağlayan
bir gözden daha çok ağlayan, ama tek bir damla gözyaşı bile
dökmeyen gözlerle baktı denize. Sessiz. Başı şişmişti. Acıyor
muydu? Bu adam acıyı bilir. Acıyı ayırt etmeyi, önemli
acılan önemsizlerden ayırt etmeyi. Başı acımamış olabilir,
bir somya, somyasıyla hain bir takacı onu hiçbir zaman
132
acıtmayabilir. Yalnızca keçisi, kollarında bir bebek gibi tuttuğu

keçisi için ayırmıştı acısını.

**Elâ bu adada şişen bir başın, itilip kakılmanın umursanmayacak,
sıradan acılar olduğunu, ada halkının bu umursanmaz
acılar arasında kendi, özel, acıtmaya izin verdikleri
acılarını seçtiklerini düşündü. Adayı o an sevdi. Dönüp baktı
Memet'e. Gözlerinde aynı sevgiyi aradı Memet'in. Bir şeyi
aynı anda izlemek, aynı anda anlayıp sevmek küçük ayrıntıları.**

**Bu olabilir mi? Bunun olmasının istendiği, olmasının
gerekli olduğu anlar olabilir. Baktı Memet bütün bu seyrin
dışında, bu küçük olayı hiç izlememiş, hiçbir şey duymamış,
görmemiş biri gibi. Başka, dışarda, yabancı, bir başka motordaki
biri gibi, bir başka Memet gibi, kendi ayrıntılarında,
kendi olayını yaşıyor. Takacıyla konuşuyor.**

- Ben de Karadenizliyim.

**Keçi suda boğuldu. Yaşlı Rum ağlıyor artık. Yüzüne ateş
bastı Elâ'nm. Şimdi, bir keçi boğulmuşsa suda, bir an önce
bir bebek gibi kollarda taşman bir keçi, yaşlı bir adamın
başına bir somya çarpmışsa, kan akmışsa, kollarında bebek
gibi taşıdığı keçiyi yitiren adam aldırmyorsa şişen, kanayan
alnına, olabilecek en büyük hüznle ağlıyorsa keçinin
ardından, sabahın dördünde bunca insan dolmuşsa kıyıya,
bunca insan sabahın dördünde gelen sıradan bir geminin,
sıradan yolcuların birşeyleri değiştirebileceğine inanabiliyorsa,
kapısı açık bir kilisenin mumlan bütün bir yolculuğun**

yorgunluğunu bir anda unutturabiliyorsa nasıl “Ben

de Karadenizliyim,” denilebilir? Bu hain bir cümledir, bu

sevmemektir, bu bir savaş açmaktır, sınırları kapamaktır,

gümrükler almaktır. Elâ Memet’in çenesini tuttu, yüzünü

çevirdi yüzüne:

- Celladına demiş ki Danton... Unuttum ne demişti... Şey

demişti... “Ölümden gaddar olabilir misin? Başımın sepetin

dibini öpmesini nasıl engelleyebilirsin?”... Şu senin Ka133

radenizli takacı somyasını şu yaşlı adamın başına bin kez de

çarpsa, o yine bir keçisinin ardından ağlayacak.

- Ne diyorsun? Soyutlayıp durma her şeyi. Sabah oluyor.

Uykum var, seni seviyorum. Bırak özentiyi, yok Rumdu,

yaşlıydı, keçiydi, somyaydı, acıydı, şimdi bunların sırası değil.

Bakalım kalacak bir yer bulabilecek miyiz?

Sabah oldu. Bu adaya yalnızca Memet’le birlikte olmaya

gelmediğini anladı Elâ. Aralarındaki ilişkinin varlığıyla yetinemeyeceğini; şu mumlarla, şu keçiyile, somyayı şu yaşlı

Rum’un başına vuran takacıyla, bir keçinin ardından dökülen

sessiz gözyaşlarıyla, bu saatte gemiyi karşılamaya gelen

halkla kendi ilişkileri arasındaki bağlantıyı, katan ve eksilten

yönleriyle kurmak zorunda olduğunu. Dürttü Memet’i:

- Buraya gelişen, değişen şeyleri, değişebilir, değişmesi gereken

şeyleri gözlemeye geldiğimi biliyorum.

- O kadar açgözlü değilim ben. Seni gözlemek yeterince

yorucu.

- Gözleyeni gözlenenden ayırmak mümkün mü? Bunlardan birinin ötekinden daha az yorucu olduğunu sanmak mümkün mü? Beni şu keçiden, ağlayan şu yaşlı Rum'dan, yanan kilise mumlarından ayırmak, seni şu "Ben de Karadenizli'yim" cümlesinden sıyırmak, ilişkimizi bütün bunlara bulaştırmamak mümkün mü? Bunlardan soyutlanmış bir mutluluk düşü kurmak mümkün mü?

Sonra kilisenin mumları söndü. Tepenin ardından yükselen güneşle beyaz kilise, kilisenin yanındaki çınar ağacı belirlendi.

Kahvede tavlalar açıldı. Zarlar atıldı, iki sade kahve arası.

Bakkal kapışım denize açtı. İçeri doldu sinekler. Çakıl taşları gelip giden dalgalarla yıkandı, ufalandı, ısındı. Çıplak çocuk ayakları çakıl taşları üstünde zıplaya zıplaya koştular. Deniz köpüğüyle ıslanan, sabah güneşinde gümüş gibi parlayan çocuk ayakları. Dört beyaz badanalı duvar arasında Elâ'nın avuçları kavradılar çarşafı. Çekti çekti, sonra yumuşadı hır-

134

çmhğı, biraz önce çarşafı koparmak isteyen parmakları şimdi onu okşadılar. Memet Elâ'nın terden ıslanmış saçlarını yüzünden kaldırdı. Titreyen dudaklarla öptü kulağını. Elâ usulca, aslında haklı olduğunu unutmuş, suçlu ve yenik:

- Mümkün, dedi, mutluluğu her şeyden soyutlamak, bir an

için de olsa yalnızca mutlu olmak, niçin mümkün olmasın?

Ormanın yolla kesiştiği yerde yatıyordu eşek. Öleli çok olmuş.

Yan yatıyordu, ayaklan dikili. Bir zamanlar güzel olan

gözleri doldurulmuş hayvanlara takılan cam gözler gibi. Kara

sinekler bulut gibi üstünde. İşte durdurulmuş bir an. İşte

sanki bu eşek için hiçbir şey değişmez. Bu son çirkin, mide

bulandmcı an, en son, en değişmez andır. Artık bir zamanlar

buğulu olan kara gözler böyle cam gibi kalacak. Kalmayacak

ama gözler, bu çürüyen, kurtlanmış eşek bedeni kalmayacak.

Önce kokuşacak, sonra çürüyecek, ufalanacak, ufalanacak.

Ormanın bitiminde dönüşecek toprağa. Ormanın çimi

bir eşek boyutu daha yayılacak. Yeni bir filizle belki, bir

ağaçlık büyüyecek güzel orman.

Sabah güneşi yükseldikçe koyulaştı denizin yeşili. Serin,

aydınlık dalgalara uzanmışlardı/ Çay bardaklanm kıyı çakılına

oturtmuşlar, bir yandan sabah güneşiyle ısınıyorlar, bir

yandan ıslatıp çekilen dalgalarla uyanıyorlardı. Gereksizdi

sözler. Güneş yükselip taşlar dalgalarla serinleyemez olunca

kayalık koya yüzdüler, bardaklar çakıllann arasında kaldı;

binlerce yıldır çakılını yitirmemiş bir kıyı iki çay bardağını

mı yitirecek? Öğle güneşi ısıncılığını yitirene dek kayalardan

denize adadılar, o kayadan bu kayaya, seçilen kayalar

arasında yüzdüler. Elâ yüzerken denizin yeşil, bin türlü

yeşil dibini seyretti, kimse gördüğü güzelliği ötekine anlatmadı;

yeni bir güzelliği kaçırmamak için. Acıkmca, tek

düşünce acıkmak olunca, döndüler. Günlerdir hep aynı,

135

iyi şeyleri yiyorlardı: Balık, beyaz peynir, domates ve şarap.

Herhangi bir şarap değildi bu, Elâ'yla Memet için en iyi şaraptı.

Niko Paleopulos'un anası elceğizleriyle yapmıştı bu

şarabı. Biraz tatlı, birüz küflü, biraz yorucu bir şarap; sıcak

bir şarap; sevgiyle, istekle yapılmış, acemi bir şarap. Yavaş

yavaş, zamanlar çok uzunmuşçasına yavaş içtiler şarabı. Balığın

kuyruğunda, başında, her yerinde ayrı bir tat bularak

yediler, beyaz peynir ve domates küçük parçalarla karıştı

birbirine, sabahtan öğlene ne kıyıda, ne denizde görmemişlerdi

kimseyi; anlatırken lokmaları sezdirmeden atıştırtan

can sıkıcı olaylar olmamıştı. Her lokma bilinerek yendi,

her lokmada denizin, özgür kayaların anısı güçlendi; küçük

sanılan tatlan almaya başladınız mı bir kez, damağınız

uyanır, ince bir içkinin yorgunlukların ardından verebileceğini

her an duymaya hazır olursunuz, işte o zaman düşünmek

yanltıcı sonuçlar veremez; o an dünya sade, anlaşılır

ve çözümlenebilir olur. Katırlara binip çakıllı tepeleri

aştılar öğleden sonra. Katır daha yükseklerle çıktıkça derenin

çılınlaşan akışında, sıklaşan ormanda korku unutuldu.

Çok uzundu yol. Aşağuların gittikçe ürkütücü bir güzellik

kazanan büyüü yorgunluklan çekti içine. Güzelliğın

orta yerinde dayanıklılık şaşırtıcı olmaz, katmın yorulması
beklenmez hiç. Adanın bir ucundan ötekine vardıklarında
gün batıyordu, batan günün renkleri san kumsalda yansiyordu;
bütün gün durmadan değişen güzelliklerde alışmayı
bırakan gözler yeni aynntılara açık. Adanın bu daha durgun,
sulu denizinde yüzmek ipek bir çarşafta gerinmek gibi.
Denizden çıktıklarında san, bozlaşmış tepeler yeni kahverengiler
yüklenmişti. Tepedeki kiliseye yürüdüler, ikonalar,
duvar resimleri, adaklar. O şimdi unutulmuş gibi görünen,
çok uzakta sanılanlar bir mum ışığıyla uyandı içlerinde.
Kaleköy'e döndüklerinde sabahın dördüydü. Genç yaşlı,
çoluk çocuk, ada halkıyla beklediler vapuru. Birlikte, bir

136

vapurun içinden bir dudağı yerde bir dudağı gökte devlerin
çıkabileceğine, büyülü değneklerin el ele bekleyen kızlarla
oğlanların olmadık düşlerini gerçekleştireceğine inandılar;
bir an da olsa. Olmayacak şeylere inanmak, olabileceklere
inanmak için gerekli gücün başlangıcı olamaz mı?
Şarap damlaları, büyük yudumlar halka halka yayıldı. Horon
tepen kızlar, oğlanlar halkası büyüdü, çoştı. Heeeyyyt
bre! Bıyıklarda, sakallarda ter damlaları şarap damlalarına
karıştı. Merhaba! Kalimera! Öpüşmeler, sarılmalarla
hora tepenlerin halkası büyüdü büyüdü. Stavro Stavropulos'un
meyhanesi dar geldi hora tepenlere. Esnedi beyaz badanalı

duvarlar. Masalar, iskemleler, ısınan soluklar abandılar
meyhanenin duvarlarına. Kızların avuçları terledi oğlanların
ellerinde. Kızardı yanaklar, ateş gibi yanmaya başladı
alınlar. Birlikte söylenen şarkılardan yorulan boyun damarları
kabardılar. Çevre köylerden halk kıyıya aktı dolmuşlarla,
hora halkasına, birlikte söylenen şarkıya katılmaya. Dolmuşçular
saymadılar bozuk paralan. Dolmuş pikabında yine
aynı şarkılar. Kimsenin şişmedi başı, yorulmadı kimse,
söylenmedi. Katarastika. Belki yemek yendi, yenmedi belki.
Çok şarap içildi. Testilerdeki şaraplar tükendi. Üç delikanlı
başlarına vuran şarapla, üstlerindeki bayramlıklar düşünmeden
denize atladılar. Horş tepenler meyhanenin onlara
gitgide dar gelen duvarlarını aştılar. Kuma vardılar, denizin
en uzun hora halkası kadar uzun kıyısına. Dalgalarla ıslanan
pabuçlarına aldırmadan kıyı boyunca ha bre ha! Ha bre ha!
Denizdeki oğlanlar tekrar tekrar atladılar denize. Şarkı, hora,
şarap ve kızların terlemiş avuçları aldatıcı bir mutluluk
bulutu gibi kapandı üstlerine.
Elâ'yla Memet, deniz kıyısına masa koydurtmuşlar, gittikçe
genişleyen halkayı seyrederek şarap içiyorlardı bir saattir.
Bu coşkuya, bu geçici mutluluğa katılmalı mı? Coşmalann
seyircisi olunmaz, ya katılır, çekip gidilir ya da. Ama bu
katılma bir özentiye, “biz de sizdeniz” tavn dolu bir özenti,

ansızın yeşeriveren bir “halk düşkünlüğü”yse... Hep bunları düşünüp seyirci kaldılar. Sonra delikanlılar bayram giysileriyle denize atlayınca, hora halkası meyhane duvarlarını aşip deniz kıyısına taşınca, Elâ kendini halkanın arasına karışmış buldu. Islanan pabuçlarını kuma fırlattı. Ağaran şafakla koptu halka. Şarap köpükleri dağıldı. Dolmuşlar köylere yol aldılar. Dolmuşçular iyi saydılar paralan. Elâ bir kayanın ardında soyunup yüzdü denizde. Karşıdaki yabancı adaya varacakmış gibi, varmak istermiş gibi yüzdü. Sonra, kayanın ardında giyinirken koyun karşısındaki kilisenin mumlanm artık yanmadığını gördü. Şarap köpükleri, insan halkası dağılmış. Issız kıyıda sönmüş mumlanıyla, karanlık bir mağara ağzı gibi ürkütücü, soğuk, hiç bayram görmemiş, bilmemiş bir asık yüzlülükle duruyordu kilise. Otele döndüklerinde Stavro çoktan toplamıştı ortalığı. Sanki hiç bayram olmamış, kızlarla oğlanlar hora tepmemişler, hiç şarap içilmemiş. Sanki bayramlık giysileriyle delikanlılar, kızların terli avuçlarından kopup atlamamışlar denize. Elâ’yla Memet kıyı boyunca yeni duydukları türküleri söyleyerek onlara katılmamışlar gibi. Stavro yerleri süpürüyordu.

- Stavro niçin söndü kilisenin mumlan?

- Kiliseden karşı Yunan adasına işaret veriliyor diye ihbar olmuş.

Odaya dönüldü. Elâ denizde çıplak yüzdüğü geceyi düşünerek

uyuyamıyordu. Memet'i dürttü:

- Uyuyor musun?

- Hayır.

- Kilise mumlarıyla işaret vermek! Ada o kadar uzak ki

burdan... Akıl almaz bir saçmalık bu. Oraya dün gece yüzmek

istedim ben.

- Gergin zamanlarda oluf böyle şeyler. Aslında herkes bilir karşıya işaret verilemeyeceğini!

138

- Ben de karşı adaya yüzebileceğime inandım.

- Saçmalama.

- Niçin saçmalamayayım? Bayram sabahı, birlikte edilmiş horalar unutulabiliyor, ansızın yabancı olunabiliyorsa, saçma cümleler edilebilir. Şimdi ben bu sabah, birlikte hora teptiğim insanları, ansızın karşı adaya işaret veren düşmanlar olarak görürsem ya! Saçma başlamaya görsün. Günler birbirlerinden kopar, “ne idüğü belirsiz uçan nesnelere” gibi ayrı, birbirleriyle ilişkisiz günler yaşanır. Bir gün önce bayram diye sarılıp öpüşenler, ertesi gün birbirlerini ihbar ederler.

- Olabilir, olmuştur da.

- Olmaz ama, kızlar oğlanlar, her zaman şarap içip el ele hora tepmezler, hora zinciri deniz kıyısı boyunca coşku, mutluluk ve sevgiyle uzanmaz, bayramlık giysili delikanlılar denize atlamaz, meyhane duvarları kaynaşmış soluklarla esneyip aşılmaz, insanın insana aktarabildiği sarhoşlukla, uzak, yabancı adalara, onların insanlarına yakınlaşmak için gece yansı çıplak yüzülmez. Her zaman olmaz bu. Böyle günleri sonraki günlere sıkıca eklemek yerine unutmak,

böyle bir günün ardından avucunda terini duyduğun birinin
yanından bir yabancı gibi geçmek olmaz.

- Evir çevir sözcükleri, her şey katlanılmaz olur.

- Haklısın, sözcüklere sığmaz bazı şeyler... Korku, kuşku,
inançsızlık... Bunlardan korunmanın başka yolları olmalı.

Memet yatakta sola döndü. Sıklaşan soluklarını dinledi

Elâ Memet'in. Uyudu. Yapacak bir şey yok yalnızlığa karşı.

Anlamanın başında, o beceriksiz başlangıcında yalnızlık gelecektir.

Bunu büyütmemek, başı sonu belli bir çocuk hastalığı

gibi beklemek, kızamık gibi, su çiçeği gibi, eskiden öldürücü
hastalıklardı bunlar.

Yeşil yaprağın tırtıllı ucundaki dişlerden biri sarardı önce.

Sonra bütün dişler teker teker o canlı yeşilden donuk ye139

şile, sonra sarıya dönüştüler. Damarları izledi san. Yavaş yavaş

ana damara yayıldı sanlık. Yeşili yeneceğine güvenen, sabırlı,

kaçınılmazı bilen san ilerledi, yayıldı, her gün daha geniş

bir yüzeye. Önce yaprağın yansı, sonra yansından çoğu,

bir gün mutlaka hepsi sararacaktı. Yeşil bu oyunun kuralları

bilerek, gereksiz savunmalarla yormayarak kendini çekiliyordu.

Yaprağı bırakıyordu usulca, sevecen okşamalarla. Hiç

üzmeden, yormadan, uğraştırmadan birbirlerini, yer değiştirdiler.

Hiçbir şey olmamış, hiçbir şey değişmemiş gibi yeşilden

sanya dönüştü yaprak. Sonra san kahverengiyle başladı

kaçınılmaz yeni oyuna. Yaprağın dişlerinden birine yerleşti

kahverengi. San bırakmanın zamanını, gitme anını bilenlerin göze batmaz davranışlarıyla aynlıyordu yapraktan.

Aynldı yerini kahverengiye rahatça bırakarak. Daha tutkuyla yayıldı kahverengi, damarlarına bile yerleşti yaprağın, daha çok yere yayıldı, damardaki öz suyuna bile. Kurudu öz suyu, kurudu yaprak. Düştü, ezildi, ufalandı, ufalandı, bir yokluğa dönüştü. Oluşum, renklerin oyunu bitmiş miydi? Artakalan kuru dal biliyordu yeşili yitirmediğini, renklerin oyununu yeniden ve yeniden oynayacağını, renkten renge dönüşen kurguyu kurup boşaltacağım bıkmadan.

Dağ dikenleri günün ilk ışıklarıyla kurumaya, daha sivri, daha batıcı olmaya doğru hazırlandılar. Sabahın nemiyle zeytin ağaçlarının tozlu yaprakları gerilecek, cilalanacak, parlayacaktı. Serin toprak testilerden çok şarap içilecekti daha. Elâ severdi sabaha pencere açmayı. Baş ağnmıyordu artık şaraptan. Şimdi açık pencereden yeni bir soluk alacak, yeni bir günde yeniden şarap içeceğim. Belki artakalmış ağırlığı bir gün öncenin, yoğun düşüncelerin bıkkınlığı derin bir solukla geçecek. Açtı pencereyi, ciğerlerini derin bir soluğa hazırladı, aralandı dudakları, işte o an yumuşak bir soluk için açılmış dudakları gerildiler, bir soluğa hazırlanan

140

ciğerlerden bir çığlık koptu. Memet yatakta döndü. Aynı anda aynı şeyleri görmedi, aynı çığlığı atmadı. Bir çıkarma gemisi

vardı kıyıda. Askerler ardi ardına boşalıyordu gemiden.

Yeni bir güne, yeni şaraplara, denize, güneşlenmelere yeni bir ad bulmak, bütün bu bilinenlere beklenmeyeni, askerleri eklemek gerek şimdi. Sabahleyin derin bir solukla başlayıp deniz, şarap, balık, sevişme helezonuyla gelişen günlük barış sürecinin nerede ve ne zaman değiştiğini anlamak; kopan barış çizgisinin getiriverdiği boşluğu, boşlukta beliren savaşı; her şeyi sırayla; sonra öteki sabahlar kadar güzel olan bir sabah, bir çıkarma gemisine dönüşen patlamayı düşünmek; soluğun çığığa dönüştüğü kısa zaman aralığına bütün bunlar sığmaz.

- Çıkarma gemisine bak! Aklım durdu.

- Böyle olacağı belliydi. Neden şaştın?

Şaşmadı. Mayosunu alıp denize gitti. Memet'le tabii. Her günkü uzun, özgür kumsalda en yalnız, en özgür yeri arayacaktı.

Kumsalın orta yerinde dikenli teller karşıladı onları.

Boş kumsalın ortası dikenli tellerle çevrilmişti. Tellerle

çevrili dört köşe bir kumsal parçası. Ortasında bir levha:

“Aileye Mahsustur.” Yalnızca dikenlerle kaplı bir tepenin

yamacında; çakıllar, istiridye .kabuklan, kurumuş deniz bitkilerinden başka görülecek bir şey olmayan, arada bir bir keçinin

ya da üç koyunun tembelce geçtiği bir kumsalda, alabildiğine

uzanan denizin yanı başında dikenli tellerle çevrili

bir kıyı parçası. Dikenli telin dışına oturdular. Ailenin dışına.

Aile bu dikenli telin içinde demek? Koskoca denizin,
uzun kumsalın, tepeleri, dikenleri, köyleri, ormanı, şarabıyla
adamın dışında demek? Bütün bunlardan dikenli bir telle
ayınıyor kendini, bu dörtgenin içine kapatıyor. Elâ ne kumdan,
ne güneşten, ne de denizden hoşlandı o sabah. Dikenli
tellerin içinde, ne zaman geldiklerini anlayamadığı kadm-

141

lar ve çocuklar güneşlenip denize giriyordu. Dikenli tellerin
dışı tenhaydı, boştu, özgürdü, ama ortası dikenli tellerle
bölünmüş bir özgürlüktü bu. Daha uzağa, telleri görmemek
için kayalık koya yüzdüler yine. Güneş kayaları ısıtmıştı.

Denize atladılar. Elâ serinledi; rahatladı az, teller görünmüyordu, yeniden denize atlamak için
kayaya çıkmak
istedi, kayanın ardına gizlenmiş askerlerin keplerini gördü.

Boş kayalıkların orada, özgür denizin yanı başında, işlenebilecek
hiçbir suçun olamayacağı bir yerde birer suçlu gibi
gizlenmişlerdi. Onları kayalara, denize, güneşe katamadıklarını,
onları bir suçlu gibi gizlenmek zorunda bıraktıklarını
düşündü Elâ. Denizden çıkıp giyindiler. Acıkmışlardı.

Balık yemeye köye yürüdüler. Kosta'nın lokantası kapalıydı.
Karşıdaki bakkal, Kosta'nın Yunanistan'a gideceğini söyledi.
Bakkaldan peynir, ekme aldılar. Bir asık yüzlülük, bir
kuşku, bir korku bütün köyde. Balık ve şarap yok. Herkes
korkuyor, kayaların arkasındaki askercikler gibi gizleniyor,

saklamıyor, suç işlenemeyecek bir denizin, tepelerin, kayaların

arasında yaşayan insanlar, kimin başlattığını bilmedikleri

bir suçu birbirlerinin üstüne atıyorlar, herkes kendini ya

da ötekini suçlu sanıyor. Evlere yeni kilitler takılıyor, bahçe

kapılan açık değil, bahçelerden meyve kopanlamaz artık.

Herkes gizliyor malını. Çadırlar, portatif karyolalar da gizlenmeli; silahlı nöbetçiler bekçilik ediyor onlara. Karanlıkta

bir şey saklıyor herkes, sanki bir hapishaneden korkunç

bir katil ya da tımarhaneden zaptedilmez bir deli bu adaya

kaçmış; herkes herhangi karanlık bir köşede kısıtlanabileceği

andan korkuyor.

Akşamüstü günbatımını seyretmek için tepeye yürümek istediler. Düdük sesleri: “Yasak Bölge.” Tepe yasak, batan güneşin denize vuran kızılığı yasak; silahı atan her zaman haklıdır, adaya kaçan katil, deli belki tepede gizleniyordur, birlikte hora tepip sarhoş olmuş insanların içine saldı142 ğı korkuyu seyrediyordur kahkahalarla. Gece ilerledi. Saatlerdir kahvede oturuyorlardı. Ne onlar kimseyle tavla oynamak istediler, ne de kimse onlarla. Elâ’yla Memet bildikleri gündelik Rumca sözcükleri unutuvermişlerdi. Birinin gitmesi bekleniyor, birileri fazla. Belki de yalnızca tepedeki delinin, katilin gitmesini istiyor, ama bunu söylemeye cesaret

edemiyoruz.

Gecenin dördünde geldi yine vapur. Ada halkı vapuru
karşlamak için köylerden kıyıya akmadı. Yolcusu gelenlerden
başka kimse iskelede saatlerce beklemedi. El ele dolaşan
delikanlılarla kızlar yoktu. Kızlar perdelerin ardına mı gizlenmişlerdi, üstlerine kilitler mi
vurulmuştu? Bayram gecesi
hora halkasının ortasından kopup yeni giysileriyle denize
atlayan üç delikanlı bir süre yalnız dolaştıktan sonra, kayaların
arkasına gizlenip “Aile Plajı”nın kadınlarını seyredecek.
Suçlular çoğalacak. Suçun başladığı adaya bir gün, kocaman
bir hapisane yapılacak; başka adalardan, kara parçalarından
yeni suçlular getirilecek adaya.
Gece ilerliyordu. Mumları yanmayan kilisenin önünden
geçerken hızla koşan iki jandarmadan, Spilya’daki kilisenin
ikonalarının çalındığını öğrendiler. Suç yayılmıştı.
Odaya girdiler. Kapı kapandı. Çıkarma gemisini gördüklerinde
bunun doğal olduğunu söylemişti Memet. Ardından
geçen gün, bütün bunlar doğal mı şimdi? Irak bir adada, nasıl
ve kimler tarafından başlatıldığı bilinmeyen ya da unutulmuş
bir yanlışın bir ağustos sabahı bu adanın kumuna, şarabına,
güneşine, denizine, horasına, sevişmesine savaş açması,
o eski yanlışın bir güzelliği çirkinliğe dönüştürmesi,
bunun hiçbir yaran olmaması, doğal mı? Yanlış bir başlangıç
noktasının aynı kısır döngüyü yıllara sığan bir durallıkta

sürdürmesi doğal mı? Bu olumsuz çemberin hiç bitmeyen,
tükenmeyen, yanılmayan gelişimi içine alması, anlamsızlaştırması,
bu yumuşak oluşumu umursamayıp o eski yanlı143

şı burada somutlaştırması, o başlangıç anının bütün eksikliklerini, çirkinliklerini inatla sürdürmek istemesi doğal mı?

Bir bitkinin uygun olmayan bir toprağa dikilmesi, bir ısırgan
otunun, aynkotunun bütün uyumlu bitkilerin gelişimini
engellemesi?

Bunları Memet'e söyledi mi? Bütün bunlar üstüne konuşmadılar.

Konuşsalardı Memet, yanlış, çirkin, itici görünen

her olayın, durumun özünde bulunabilecek doğruyu, yararlıyı,
gerekliyi, yanlışın dönüşebileceği doğruyu anlatırdı belki.

Çirkin bir sonucun bir doğruya başlangıç olabileceğini
anlamazdı Elâ, karanlıktan korkan çocuklar gibi başını örterdi
cümlelerle.

Ben bu adayı on gün önce sevmişsem; bu denizi, kumu,
güneşi, bu bizi bize bırakan, bırakmayı bilmiş halkı, onların
şaraplarını, horalarını, ikonalarını sevmişsem, bugünün sabahını,
çıkarma gemisinin gelişini, bu gemiyle bütün bunlara
açılan savaşı nasıl sevebilirim? Hangi doğru bu sevgiyi
haksız çıkarabilir? Bu Doğulu, ürkek, ne yapacağım, neyi,
niçin, ne zaman yapacağım bilmeyen, ürküttükleri halktan
daha haklı nedenlerle, tanımadığı bir eve karanlıkta bırakılmış
bir kedi gibi ürken bu asker bakışlarını sevmişsem,

onları bu korkuya salan, bu ayrılığa, silya, yabancılığa
salan, aslında hep haksızlığa uğramış bu insanları haksızmış
gibi gösteren nedenleri nasıl sevebilirim? Bütün bunlara
gerçek, doğru, kaçınılmaz gibi anlamları nasıl verebilir,
bu adları nasıl takabilirim? Seni tek başına, bunları görmeden,
duymadan, düşünmeden nasıl sevebilir, sevgimi bunlardan
nasıl sıyrabilirim? Bu denize, bu güneşe, bu birbirlerinden
korkan, birbirlerini suçlayan bakışların bir yerlerine
seni bağlayamazsam nasıl sürer anlamımız? Seni bütün bunlardan,
bu denizden, şaraplardan, horalardan, bu el uzatmayı
bilen ve unutan insanlardan ayrı bir eşya gibi nasıl sevebilirim?

Ben sana benzesem de, sen bana benzeşen de, biz birlikte
bu haksızlıktan ayrı, yabancı, kopmuş bir benzerlikse
nasıl sevişebiliriz? Birbirimizin kopyasıysak yalnızca, hangi
noktada başlayıp, hangi noktaya yükselir tat alışlarımız?

Kendi kendini sevenlerin, kendi kendine tat verenlerin, tadını
hemen ardından duydukları sıkıntılı utancı duymaz mıyız?

Bir gün, bir postanede rastlamış iki insanın birbirlerinden
alabildiğine hoşlanmış olmaları güzel geçici bir rastlantı
mı yalnızca? “Birine rastlamış sevmiş, tat almıştım, şimdi
geçti, hiçbir iz kalmadı bende” denebiliyorsa, bu rastlantıyı
unutmak, hiç olmamış saymak gerekmez mi? Benim sana,
senin bana verdiğimiz yalnızca bir tatsa, bu alışveriş için
bir “hadi eyvallah!”la bitmesin? Ben yalnızca senin için

**güzel olacaksam, sana beğendirmek için kendimi, olanları
umursamayıp en güzel bakışla geleceksem yatağına, sen
bütün bunları unutturacaksan bana, unutturmak için hiç
bakmayacaksan pencereden, o kısa unutma anından sonra,
vücutlarımızın bize acı veren gerginliğini giderdikten sonra
bu pencereyi kapatarak unuttuğumuz, dışında, uzağında
kaldığımız dünya nasıl yabancımız olursa, öyle yabancı
oluruz birbirimize. Bir kısa anın ardından ayrı yönlere giden
trenlere bineriz. Ya da o trenlere bile yetişemeyip tükenmişin
üstünde çoğalırız.**

**Bütün bunları konuşmadılar. Konuşsalar mı belki daha iyi
tanışacaklardı. Belki o zaman, pencerenin dışı ve içi şaşırtıcı
olmayacak, sevgi solukları içerisi gibi dışarısını da yavaş
ama düzenli gelgitlerle kaplayacaktı. Sustular, konuşmadılar.**

**Çok uzun, yorucu bir sevişmeyle bütün engelleri, tam
tanışmayan insanların arasındaki nice engeli aşmaya çalıştılar.**

**Sevişme süresince Elâ kendisine “canımın içi” diyen
Erol’u, dayak yiyen Alişan’ı, tereyağ yemeyen Şenel’i, onun
daha önce büyüyen göğüslerini, onu belki de bu göğüsler
yüzünden öldüren Amerikalı’yı, Mado’yu, onun Sabiha Yenge’ye
duyduğu anlamsız güveni, Aleko’yu, evliliğini, yanlış**

**uysallıkları, boşa baş eğmeleri, baş eğmemek için kalkışılan
saçma başkaldırıları, Bülent’le oynadıkları sahte aşk oyununu,**

kendinde eksik olan bir şeyi, bu şey için buraya geldiğini, seviştiğini düşündü belki. Yalandan da, tat alarak da olsa, sürdürdüğünü: Bu son yalan tadım olsun.

Memet belki Nuri'yi, ondan yediği dayakların haksız olup olmadığını, kaptırdığı oyuncakları, oyuncakların kimin olduğunu, genelevi, "başarılı olmak" amacıyla girişilen zorlamaları, yanlış zorlamaları düşünebilirdi.

Bütün gün yüzmekten, yürümekten, seyretmekten yorulmuşlardı; her günkünden daha derin bir uykuya daldılar.

Som balığı ırmakla ilerledi, ilerledi, denize çok hızlı ya da çok yavaş denebilecek bir ilerlemeyle, dönüşü olmayan bir ilerlemeyle, denize aktı. Mevsimler geçti, bir ırmak akışı gibi, bütün oluşların ardından vardı denize; taşlar, kum taneleri, bir ırmak yatağından aktanlan bütün katkılarla, belki başka balıklar, balık yumurtalarıyla denize vardığı an döndü geriye.

İleriye akan ırmak döner mi geriye? Denize karışmış su geri dönebilir mi? Yalnızca som balığı, bütün bu dönüşü olmayan güçlerden sıyrılarak, bu güçlerden koparak, karşı çıkarak biraz da, döndü geriye. O akışı, yalnız ve yorucu bir yüzmeye ters yönde izleyerek, alçaklardan yükseklerle tırmanarak ırmak yatağına, o büyük akışın başladığı yere, kendi doğduğu ana, çevreye vardı. Bu gereksiz, bu yanlış, başarısız çabayla gelen dayanılmaz yorgunluğun ardından varlığının bir anlamı olabilmesi için bıraktı dölünü ırmağın kaynağına.

Kaynaktan yeni som balıklan ırmakla birlikte coştular, ırmakla birlikte o şaşırtıcı bileşime, denize vardılar.

Caddeyi tümüyle kaplayan gri temizlik arabası, yolun bir ucundan öbürüne ilerledi. Dev çamurluklann iki yanından fişkırان suyla yıkadı caddeyi. Islak, parlak asfalt günlük te146 kerlek doyumuna hazırđı artık. Bisikletli işçiler sabahın ilk ışıklarıyla göründüler. Bisiklet lastikleri ıslak asfaltta kara bir iz bırakıp geçtiler. Tertemizdi cadde. Otomatik çöp arabaları, su fişkirtma arabasından önce bütün çöpleri toplamışlar, kentin dışına dökmüşlerdi. İşçilerin ardından motosikletli polisler geçti caddeden. Sonra süt, et, gazete yüklü kamyonetler caddeden yan sokaklara saptılar. Az sonra, okul otobüsleri çocuk soluklarının buğuladığı camlarla geçtiler.

Subayları, askerleri kışlaya götüren boz otobüsler ağır ağır ilerlediler. Bayındırlık, Maliye, İçişleri, Sağlık bakanlıklarının servis arabaları pencerelerinde çatık kaşlı, ağızlarını açmayan memur yüzleriyle geçtiler. Büyük kahverengi otobüste yargıçlar, savcılar, cüppelerinin üstünden bakan bilgiç gözlerle seyrettiler caddeyi. Kısa bir süre sonra özel arabalar kırmızı yanan trafik lambasının önünde biriktiler: Chevroletler, Cadillaclar, Taunuslar, Opeller, Volkswagenler birbirlerinin numarasını okuyacak kadar yakın ve asla çarpışmayacak, değmeyecek uzaklıkta, yeşil ışıkla geçtiler dört yol ağızından. Güneş az yükseldi. Cadde kurudu. Cadde günlük

ısınmaya, yumuşamaya hazırlandı. Kara Mercedesler'i süren
kasketli şoförler direksiyonu hiç kırmadan ilerlediler, yavaşça,
arka koltukta oturan kara giysili beyleri hiç sarsmadan,
denizin üstünde yüzen bir mantar gibi kaydılar asfaltın
üstünden. 0 01, 002, 003 numaralı forslar belirli bir hiyerarşiyi,
düzeni, sırayı hiç unutmadan, incitmeden caddeden
yukarı süzüldüler. Tek bir kuşun gölgesi vurmadı caddeye.
Ne bir karga uçtu caddede, ne de bir serçe. Cadde boyunca
sıralanan akasya, ıhlamur ağaçlarında tek bir toz tanesi
yoktu. Ne bir tırtıl, ne bir sinek. Ne de nice çocuğu korkutan
arılar. Telgraf direkleri dimdik, direkler arasındaki telleri
bir gerip esnetebilecek tek bir canlı yok. Direklere kulaklarını
dayayıp ıranktan gelen sesleri duymaya çalışan çocuklar
yok. Cadde var. Bisikletleri, minibüsleri, özel arabaları,
147
okul taşıtları, servis arabaları, makam arabalarıyla cadde. Bir
yerden bir yere giden, caddede durup bakınmayan, önce giden,
varan, sonra dönen memurlar, yargıçlar, savcılar, subaylar
var. Büyüyünce bunlardan biri olacak çocuklar, okullarına
taşıtlarıyla giden, telgraf direklerine kulaklarını
yapıştırıp uzak ülkelerden gelen sesleri dinlemeyen çocuklar
var. Tek bir eşek geçmedi caddeden. Tek bir at arabası,
tek bir at pisliği yok.

Elâ bu caddenin başındaki parkta oturuyordu. Parkta kuşlar

vardı, sinekler, balanlan vardı. Elâ başını park sırasına dayadı. Yerdeki san, kahverengi, kırmızı yapraklan seyretti öylece. Kanncalan gördü, toprakta dolaşan öteki canlılan. Boştu park, boşalmış havuzun dibinde birkaç kuru, ıslak yaprak, her şey bırakılmış, ama canlı, mutlaka canlı. Taşıtlanyla cadde görünmüyordu. Elâ park sırasından kalktı, bir kelebeği izler gibi yerdeki küçük kanncalan izleyerek kapısına vardı parkın. Kapıda simitçiler, helvacılar yoktu. Ansızın gördü caddeyi, ansızın yitirdi kanncalan, o kelebek gibi izlediği canlılan. Caddenin arabalan forslanyla, kendilerine verilmiş adlar ve görevlerle ardı ardına, sırayı, düzeni bozmadan Elâ'nm önünden geçti. Şimdi burada bir canlı için izlenecek hiçbir şey olamaz; şimdi burada, bu taşıtlann dışında kalmış bir canlı için bu kopmaz dizide sokulabilecek hiçbir şey olamaz. Şimdi ilerleyen bu madensel oluşuma bir canlının kaşması mümkün değil. Bunu bir anda anladı Elâ, bir anda yanlış bir yerde olduğunu anladı. Bu caddede ne yalnız, ne de Memet'le olamaz. Bu sokakta el ele dolaşamaz. Bu sokaktaki kişi canının derdindedir. Bu taşıtlardan herhangi birinin içinde, onlann taşıdıklarından biri olmanın derdindedir. Elâ taşıtlann kalktıktan ya da vardıkları yeri bulmak gerektiğini anladı. Şimdi izlenecek bir şey yoksa da mutlaka yapılması gereken bir şey var. Adanması gereken bir çukur, sıvanması gereken paçalar, korunması gereken birşeyler var.

Caddeden yukarılara doğru yürüdü. Taşıtlar aşağı aktılar.

Dört yol ağzına varana dek başlangıç ya da bitiş noktasının

nerede olduğunu soracak birini aradı. Ne bir yaya, ne bir trafik

polisi, ne bir bekçi ya da deli; yolu, taşıtların kalktığı, vardığı yeri bilen biri yok. Caddenin tek canlısı olduğunu tam

anlayacaktı, hiç hak etmediği bir yerde olduğunu tam anlayacaktı,

cadde boyunca giden taşıtlar birden durdular, taşıtların

bütün o haklı, nereden bindiklerini ve nerede ineceklerini

bilen insanları, o besbelli yere biraz geç varacaklarını bilmenin

bilinci, öfkesi ve hıncıyla indiler taşıtlarından. Elâ'ya

doğru, Elâ'nın üstüne yürüdüler, yürüdüler, yaklaştılar, vardılar,

vardılar ah.

Kötü bir düş gibi bunlar. Elâ bir saattir, elinde boşalmış

içki bardağıyla dolaşıyor sergiyi. Bütün bunlar, bir düş boyunca

önünde durduğu, can sıkıcı mavi renklerle doldurulmuş

resmin yorgunluğuyla ardı ardına sıralayıverdiği cümleler

gibi. Resmin mavisini, çocukluğunda can sıkıcı bir akrabanın

armağan ettiği, üstü kilitli, sayfa başları çiçekli anı

defterinin mavisinden; aynı. Bütün bu cümleleri bir sandığın

dibinde belki bulacağı o eski anı defterine yazabileceğini,

sonra bu defteri nüfus kâğıtlarının, banka ve nikâh cüzdanlarının,

aile fotoğraflarının, birikmiş kartvizitlerin, not

ve adres defterlerinin yanına koyabileceğini düşündü Elâ.

**Dört bardak içki içti; resimlere bakmıyor, tek tek renklere
dağılıyor düşüncesi, resimleri renklerine ayırıyor, bütünleyemiyor
onları, bir resme bütünleyemiyor, bütünleyebilse
önce düşüncelerini bir yargıya, bir seçime bütünleyecek.**

**Resmin can sıkıcı mavisini canlandı, dirildi, koyulaştı; akşamüstü
binmişlerdi vapura İmroz'dan. Adadan uzaklaştıkça
koyulaşan mavisine bakmıştı denizin. İtişe kakışa binmişlerdi
vapura. İskelede düzeni korumakla görevli iki jandarmadan
biri yaşlı bir kadına tokat atmıştı. Hiçbir düzeni bozmayacak,
itip kakamayacak kadar yaşlı bir kadına. Yorulmuşlardı
onlar da, yorgunluk başlamaya görsün, yıllarca sıralarım
beklemiş yanlışlar patlamalara sahip çıkarlar. Patlamalar
yorgunluk gelmeden olmalı, sonra yorgunluk gelince,
yanlış eylemlerle sağa sola savrulmak, yeniden daha beter,
daha dayanılmaz bir biçimde yorulmak. Başını vapurda,
kendisinden daha yaşlı ve yorgun olanların önüne geçerek
kaptığı kanepenin arkasına dayadı. Memet soluk soluğa
geldi:**

- Nereye kayboldun?

- Başımın çaresine baktım, kalabalıkta.

**Memet kızgın. Sanki kendisi başımın çaresine bakmamış
gibi. Buraya gelebilmek için koşarken çocuklu bir kadına
çarpmıştı Memet; şimdi de Elâ'nın yanına oturmak için
uyuklamaya başlamış bir çocuğun başını banktan kaldırdı,**

dik oturttu çocuğu, Şimdi çocuk ansızın uyanmanın verdiği
korkuyla bakıyor çevresine. Kaybolmadım, kaybolmadık,
belirli bir yöne giden bir vapurda kaybolmak mümkün mü?
Ama, İmroz'da aldığım kıvrık bastonu yitirdim biniş telaşıyla,
niçin gelmiştim bu adaya, düşünmeye çalışıyorum; beni
bu adaya getiren düşünce, Şimdi dikenli teller, yasak levhaları
arasında kaldı, bu vapurla, yavaş yavaş uzaklaşıyorum ondan,
mavi gittikçe koyulaşıyor, kararıyor, soluyor iyice, sonra,
o eski anı defterinin can sıkıcı mavisine dönüşüyor. İstanbul'a
varmadan bitmişti İmroz Şarabı, buruk tatlı, yumuşak
Şarap. Bardağın dibine baktı Elâ, boşalmış içki bardağının dibindeki acı, kötü alkolü içti, dipte
kalan, hiçbir Şeyi değiştirmeyen,
sadece yoran, sırada bekleyen yanlışlar için gerekli
direnci alıp götüren alkolü. Renkler arasında tamdık yüzler
gördü, renkler gibi yan yana, resimlerdeki renkler gibi yan
yana, ama birbirleriyle ilgisiz, bütünlenemeyen yüzler. Öyle,
asılı resimlerdeki, cansız resimlerdeki, oluşamayan, hareketsiz,
can sıkıcı renkler gibi. .Yüzler yan yana asılı duruyor karşısında, bu yüzlerle, bir araya
toplanınca hiç anlamı olmaya150
cak cümleler konuşuyor; cümleler, yan yana, hiçbir Şeyi değiştirmeyen cümleler. Uzakta
Memet'i görüyor, başıyla, "gidelim
mi" diye işaret ediyor Elâ'ya, Elâ başını çeviriyor, çiğ
bir turuncu Şimdi karşısında. Bildik, basmakalıp olaylar, düşünceler, sonuçlar bir havanda ezilse,
bu turuncu renk olur
işte, turuncu havanda ezilmeden önceki olaylara, basmakalıp
sonuçlara dönüşüyor düşüncesinde. Ziller çalıyor. Açılan

kapılar. Kiranın artışıyla koyulaşan can sıkıntısı, camdan içeri vuran güneşin soldurduğu koltuk yüzleri karşısındaki beceriksizlik; açılan kapıdan içeri giriyor Memet. Birlikte paralar sayıyorlar, elektrik faturaları, su paraları ödüyorlar. Mutfakta ya da banyoda açık bırakılan ışık, önlenmesi gereken hatalar. Ekmeğin alınması, etin buzdolabında bozulmaması, ceketin dolaba asılması, ödenmesi taksitlerin, ayn tonda turuncular çiğleşiyor, dayanılmaz bir güneş ışığı gibi beynine yükleniyor Elâ'nın, midesi bulamıyor, kusacak; sabah gazetelerinin, kapanan bir kapının ardından sürdürülen durallığın üstüne. Kapanan bir kapının yeniden açılana dek hiçbir anlamı olmayan bir nokta olduğunu unutmamak. Bir noktanın ardından neyi sürdürüyorum? Bu çiğ turuncuyu, beynime vuran güneşin verdiği mide bulantısını, taksitleri, ev kiralannı, alman tedbirleri, sulan zamanında soğutmayı, ekmeği almayı unutmamayı. Basmakalıplık yine turuncuya dönüştü, diğer renklerle uyuşmayan, daha güzel biçimlere dönüşmeyen, katı, dural renge. Sofrada dizili tabaklar, bardaklar gibi duruyor renkler. Elâ çocuğuna sofrayı kurmayı öğretiyor; bıçaklar sağa, çatal sola. Yemekte konuşmaz çocuklar; büyükler susuyor. Çocukluğunda, büyükannesinin salonunda gördüğü bir resmi hatırladı Elâ; gümüş bir tabakta üç şeftali. Bir yere konmanın, bir yerde durmanın, hareketsizliğin resmi: Natürmort. Natürmort nedir diye

sormuştun? Ölü tabiat. Tabiat ölmez ki demişti Elâ. Nasıl ölmez?

Yağmur yağar, çiçekler açar, kuzular meler, hani ilkba151

harda ilkokul kitaplarındaki gibi. Ama basmakalıp bir el, bir

tabağa üç şeftali koyarak durdudur birşeyleri, durdurduğunu

sanır, yan yana resimler asarak aynı yüzleri, aynı cümleleri,

aynı alışkanlıkları, başlangıçları ve sonları yan yana, birbirlerini tekrarlayan, ama hiçbir şeye bütünlenmeyen ayrıntılarda

durmadan gelişen, oluşan güçlerden korunmak için

gölünç bir sığınak yapar, içine girer, bütün sığınak insanları

gibi korkar. Ama titrer, dışarda yıkılan, değişen şeylerin ona

varabilecek uzantısından. Cigara dumanları tavanda birikip

resimlere abanıyor, oynamıyor resimler, sadece sesler yükselip

alçalıyor; bilinen adlar, bilinen açıklamalarla sıralanıyor,

sergi salonunun katı çerçevesi içinde, belirli yerlere asılı. Duran, seyredilmeyen resimlerin dışına çıkmak istiyor, sergiden

dışarı çıkmak, adları, yüzleri, cümleleri kıpırdatıp kapıya

doğru yol açmak. Elâ sergi kapısını açıp dışarı çıktı. Şimdi

biraz öncenin, renklerin getirdiğini sürdürmek gerekli değil.

Temiz hava. Temiz havaya çıkmak için önce soluksuz kalmanın

ne gereği var? Kimse kendiliğinden bir şeyi bırakmıyor,

kapanmış bir kapının tokmağını bile; öyle eli tokmağa

yapışmış, kapının sadece kapanmış olduğunu, açılacağını

unutmuş, tokmağa yapışmış eller. Hava serin, erken karanyor

ortalık. Yürümek, dönüp bakmamak arkaya. Arkada ne

var? Yan yana asılı duran resimlerin korkutucu düşlerle yüklü

can sıkıcı renklerden başka. Susmak, tanımak, sevmek.

Üşüdü, geri döndü, paltosunu aldı vestiyerden.

152

YürümeK, Sevgi Soysal'm

yazarlık çizgisinde bir eşik

olarak nitelendirilir.

£lâ ve Memet'in hayatta

kesilmelerini ve

ayrışmalarını anlatan bu

romanında Sevgi Soysal

toplumca çizilen erkeklik,

kadınlık sınırlarını ve sınıj

değerlerini bireyin gözünden

sorgular. Bir £ge adasında

bireyselliğin dar

çemberinden çıkıp, insanca

duyarlılıklarına sahip çıkan

Clâ, 12 Mart'ın ayak

seslerinin duyulduğu Ankara

sokaklarına yürüyüp gidecek

Sevgi Soysal'ın iç sesi olarak

da okunabilir...

Müstehcenlik gerekçesiyle

toplatılan YürümeK, 197c TRT

Roman Başarı Ödülü'nü

kazanmıştır.

Sevgi Soysal ın ilk kitabı *Tutkulu Perçem,*

196: yılında yayımlandı. Teyzesi Rosel'in

kişiliğinden yola çıkarak yazdığı *Tanle Ko ia*

(1968), farklı üslûbuyla edebiyat çevrelerini

şaşırttı. Kadın-erkek ilişkilerini ve evlilik

temasını işlediği ilk romanı/ürümet'le (19711

TRT Sanat Ödülleri Yarışması Başarı Ödülü'nü

kazandı. Hapishanede yazdığı *y e n i ç e h i r 'd e Ih*

***Öğle Vakti* adlı romanıyla 1974 yılında Orhan**

Kemal Roman Armağanını kazandı. Adana'di

sürgünde bulunan bir kadının başından geçce)

olaylar etrafında 12 Mart'ı eleştirdiği romanı

Şaftcık,* 1975 te yayımlandı. *Politika

gazetesinde tefrika edilen cezaevi anıları

***y ı l d ı r ım Bölge K a d ı n l a r K o ğ ı i i i t* başlığıyla**

kitaplaştırıldı (1976). Hastalık izlenimlerini ve

i2 Mart sonrası değişimi anlatan öykülerini

topladığı *Barış Adlı Çocuk* 1976'da

yayımlandı. Son romanı *Hofgeldin Öliim'ü*

tamamlayamadan, 22 Kasım 1976'da öldü.,J/en

***Ortam* ve *Politika* gazetelerine yazdığı yazılar**

Bakma k (1977) adlı kitapta toplandı.

Tutkulu Perçem'den H a g e l d in Öliim'e uzanan

yazarlık çizgisinde kişisel tedirginlikler, yerini,

siyasal ve toplumsal olamn, en çok da kadın

olmanın, sorgulayıcı bir gözle mercek altına

almışına bırakır. Soysal, o dönemde genelde kat

bir anlayışla algılanan birey-toplum

çatışmalarını, "canlı" insan ilişkileri örneğinde

yaşar kılar. "Düzenin", sadece rejim düzleminde

değil, gündelik hayat düzlemindeki

tahripkarlığını ve "anlamsızlığım", ince bir

alaycılıkla resmeder. Bu canlılık ve candanlıktır,

hayat çizgisiyle yazarlığı birbirine paralel gelişei

Sevgi Soysal'm eserlerini kalıcı kılan.

İL E T İŞ İM 868

SEVGİ SOYSAL

BÜTÜN ESERLERİ 2